

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

PROBLEMATIKA VSTUPU DÍTĚTE DO MATEŘSKÉ ŠKOLY

PROBLEMS OF CHILD'S ADMISSION TO THE NURSERY SCHOOL

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Soňa Kot'átková, Ph.D

Autor diplomové práce: Jitka Pavlečková

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Forma studia: kombinovaná

Diplomová práce dokončena: duben 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne *Vt .U A N2(A*

Vi 'JI iJ

Problematika vstupu dítěte do mateřské školy

Anotace

Diplomová práce je věnována problematice vstupu dítěte do mateřské školy, následné adaptace dítěte do skupiny vrstevníků v prostředí mateřské školy. Zabývá se také problematikou adaptace a integrace dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole. Popisuje důležitost spolupráce a důvěry rodičů a učitelky v mateřské škole. Vyhodnocuje postoje a názory rodičů na vstup dítěte do mateřské školy. Díky pozorování učitelek bylo zjišťováno, jaké převažuje chování dětí v prvních šesti týdnech po vstupu do mateřské školy.

Klíčová slova

Dítě předškolního věku, dítě a rodina, výchovné a vzdělávací instituce, adaptace dítěte, učitelka mateřské školy, stresové projevy, surdopedie, integrace.

Problems of child's admission to the nursery school

Annotation

The thesis pursues problems of child's admission to the nursery school, subsequent adaptation of a child to a group of their peers in the nursery school setting. It also deals with the problems of adaptation and integration of an aurally handicapped child in a standard nursery school. It describes the importance of cooperation and trust between parents and a nursery school teacher. The thesis evaluates parents' attitudes to the child's admission to the nursery school and their opinions of it. Thanks to the teachers' observation it was identified, what children's behaviour predominates in the first six weeks after entering the nursery school.

Key words

A child of the pre-school age, a child and a family, pedagogical and educational institutions, child's adaptation, a nursery school teacher, stress expressions, surdopedy, integration.

Poděkování všem, kteří přispěli ke zdárnému průběhu mé práce:

Děkuji za laskavé vedení a podporu při tvorbě diplomové práce PaedDr. Soně Kořátkové Ph.D. Poděkování patří také všem ředitelkám, učitelkám mateřských škol a rodičům, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření v rámci diplomové práce.

Ráda bych poděkovala svému manželovi, dceři, rodičům, přátelům a kolegům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

OBSAH

Úvod	3
I. Teoretická část	
1. Socializační procesy v předškolním věku	4
1.1 Vývoj dítěte předškolního věku mezi třetím a šestým rokem	5
1.1.1 Dítě mezi třetím a čtvrtým rokem	6
1.1.2 Dítě mezi čtvrtým a pátým rokem	8
1.1.3 Dítě mezi pátým a šestým rokem	9
2. Rodina	11
2.1 Dítě a rodina	11
2.1.1 Různé názory na fungování rodiny a ovlivnění dětí	11
2.1.2 Sociální a emocionální zabezpečení dítěte v rodině	12
2.1.3 Odměňování, tresty, příkazy a zákazy v rodině	12
2.1.4 Vybavení dítěte dovednostmi a přijetí pravidel	13
2.2 Dítě a rozvod v rodině	14
3. Výchovné a vzdělávací instituce a jejich vliv na dítě	17
3.1 Jesle, mateřská centra a agentury na hlídání dětí	17
3.2 Mateřská škola a Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	18
3.2.1 Různé modely mateřských škol v České republice	19
3.3 Adaptace dítěte na mateřskou školu	21
3.4 Kritéria pro přijímání dětí do předškolního vzdělávání v mateřské škole v Českých Budějovicích	23
3.5 Přístupy rodičů k počátkům docházky dítěte do mateřské školy	24
3.6 Problémy dětí v adaptační fázi v mateřské škole	27
3.6.1 Strach a úzkost dítěte	28
3.6.2 Poruchy řeči dítěte (koptavost, mutismus)	30
3.6.3 Pomočování (enuréza) dítěte	31
3.6.4 Stres (nervová zátěž) dítěte v adaptační fázi	31
3.6.5 Vztahy mezi sourozenci, sourozenecká žárlivost	32
3.6.6 Emoční reakce a agresivita dítěte	33
3.6.7 Problémy dětí z kulturně odlišných rodin	34
4. Učitelka mateřské školy	35
4.1 Vzdělávací cíle učitelky v mateřské škole	37

4.2 Požadavky na učitelku při integraci dítěte se sluchovým postižením	37
5. Děti se specifickými potřebami	39
5.1 Surdopedie jako jedna z disciplín speciální pedagogiky	39
5.2 Pojem integrace	40
5.3 Integrace dítěte se sluchovým postižením	41
5.4 Děti s kochleární implantátem	42
5.5 Speciální pomůcky ve třídě s integrovaným dítětem	43
II. Praktická část	
6. Cíle	44
7. Hypotézy	44
8. Výzkumné metody	45
8.1 Dotazníky	45
8.1.1 Dotazník pro rodiče při zápisu dětí do mateřské školy	46
8.1.2 Dotazník č. I pro rodiče	61
8.1.3 Dotazník č. II pro rodiče	69
8.1.4 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	78
8.2 Pozorovací arch pro učitelky mateřských škol	80
8.2.1 Shrnutí výsledků pozorování	89
8.3 Případová studie	91
8.3.1 Rodinná anamnéza	91
8.3.2 Osobní anamnéza	91
8.3.3 Školní anamnéza	94
8.3.3.1 Příprava učitelky, dítěte i rodičů na vstup do mateřské školy	94
8.3.3.2 Individuální vzdělávací plán a jeho vzdělávací cíle	96
8.3.3.3 Adaptace Moniky v běžné mateřské škole	96
8.3.3.4 Popis vývoje začleňování v průběhu školního roku	97
8.3.3.5 Vliv věkového složení dětské skupiny	101
8.3.3.6 Spolupráce s rodiči integrovaného dítěte	102
8.3.4 Shrnutí integračních projevů dívky se sluchovým postižením	103
9. Diskuse	104
10. Závěr	105
Literatura	107
Přílohy	110

Úvod

Pracuji jako učitelka v sídlištní mateřské škole v Českých Budějovicích. Naši mateřskou školu navštěvuje v současné době 189 dětí rozdělených do osmi homogenních tříd. Z dlouholeté zkušenosti mám ověřeno, že děti po nástupu do mateřské školy procházejí adaptační fází, kterou mohou provázet stresové projevy a potíže.

Často uvažuji nad tím, zda tříleté děti jsou dostatečně zralé pro vstup do mateřské školy. Jak tuto situaci zvládají? Co dělá dětem v adaptační fázi největší potíže? Co pozitivního může mateřská škola dělat pro usnadnění adaptace dítěte do mateřské školy? Jak mohou rodiče ovlivnit adaptaci svého dítěte a jak ho mohou podnítit ke spolupráci s učitelkou mateřské školy?

Přijala jsem možnost, aby spolu s dětmi byla do naší třídy přijata a postupně integrována dívka se sluchovým postižením, která má voperován kochleární implantát. Přes tento případ začleňování dítěte se specifickou potřebou jsem se novým pohledem podívala na problematiku adaptace. Musela jsem přemýšlet, hledat nové přístupy a metody a to nejen k integrovanému dítěti, ale i k ostatním dětem. Denně jsem sledovala, jak probíhá adaptace dětí, volila jsem a vyhodnocovala přístupy, které by usnadňovaly začlenění všech dětí do skupiny vrstevníků. Chtěla jsem zhodnotit, jaký vliv má integrování na ostatní děti ve třídě, co přineslo učitelce.

Ve své diplomové práci jsem zvolila téma, které mě již dlouhou dobu zajímá. Chtěla jsem objasnit problém adaptace dětí do mateřské školy v teoretické rovině. Zjistit, jak vstup dítěte do mateřské školy ovlivní fungování rodiny a současně se hlouběji zaměřit na adaptaci integrovaného dítěte do běžné třídy mateřské školy.

I. Teoretická část

1. Socializační procesy v předškolním věku

Socializace je proces dlouhodobý, celoživotní, dochází v něm k osvojování sociálních rolí. Záleží na tom, jak se dítě dokáže postupně začleňovat do společenství lidí, jak si rychle osvojuje formy sociálního chování.

Hartl a Hartlová (2000) označují socializaci jako postupné začleňování jedince do společnosti pomocí identifikace a nápodoby, nejprve v rodině, dále v malých společenských skupinách, jako jsou školní třída, zájmový klub, sportovní družstvo, až po zapojení se do nejširších celospolečenských vztahů. Součástí socializace je přijetí základních etických a právních norem dané společnosti.

„Socializace dítěte v rámci širšího společenství, než je rodina, je úkolem celého předškolního období." (Havlinová, M., 2000, s.8)

Děti se rozvíjejí díky vnějším i vnitřním vlivům. Sociální prostředí je pro dítě nejdůležitější, ovlivňuje, jak se dítě rozvíjí po stránce emoční i tělesné. Rodiče je doma učí, vytvářejí pravidla a základy společenského chování. V mateřské škole také pomáhají v socializaci dítěte pravidla, která jsou odlišně nastavená než je tomu v rodině. Učitelka je s dětmi postupně vytváří a v různých situacích je připomíná. Nakreslená či vyfotografovaná pravidla jsou například umístěna na dětem viditelném místě. Musí být jasná, konkrétní a neměnná, všem dětem srozumitelná.

V mateřské škole jsem děti vyfotografovala při různých činnostech a dodržování pravidel. Fotografie s názvy činností jsem nalepila na dveře a tabuli ve výšce očí dětí. Tím mají možnost každodenního prohlédnutí, vrstevníci si nad fotografiemi povídají, opakují si stanovená pravidla a režim dne v mateřské škole.

„Sociální učení je produktem socializace a teorie sociálního učení se zabývají otázkou, jak se lidé učí navzájem jeden od druhého a jakým způsobem si vytvářejí na základě pozorovaného modelu, podle nichž pak jednají. Lidé se učí, jaký druh jednání vede k jakému výsledku a to přímo anebo zástupně - nepřímou z literatury, televize; z pozorování jiných. Nezakoušejí tedy vždy situaci sami, ani nejsou za své jednání vždy odměňováni."

(<http://full.nkp.cz/nkkr/kindl/socialni-uceni.html>)

1.1 Vývoj dítěte předškolního věku mezi třetím a šestým rokem

Předškolním věkem často označujeme období dítěte od tří do šesti let. Na počátku dochází ke vstupu dítěte do mateřské školy, na konci předškolního věku zase ke vstupu do základní školy.

„Osobnost dítěte se vytváří v prvních šesti nebo sedmi letech života.“ (Bacus, A., 2004, s.126)

Děti tři až šestileté jsou všechny zvědavé, dokáží se rychle nadchnout, není těžké je motivovat, chtějí být samostatné v každé činnosti. Rády říkají: „Já sám, já umím.“

Děti ve svých hrách často napodobují dospělé, rozvíjejí svou fantazii a představivost.

Prostřednictvím hry se učí a přitom dochází k začleňování dítěte do lidské společnosti. Mezi oblíbené a vyhledávané hry patří námětové, konstruktivní, ale i dramatizující hry.

„Jedna teorie říká, že hraje přípravou na dospělý život.“ (Matějček, Z., 1986, s.129)

Neoddělitelnou součástí hry předškolního dítěte je hračka. Pro 3-6leté děti jsou nejlepší víceúčelové hračky, ze kterých se něco sestavuje a vytváří. Oblíbené jsou opravdové předměty i hračky v původním slova smyslu.

Děti v tomto věku jsou tvořivé, rády experimentují s různým materiálem a předměty, objevují jejich vlastnosti a tvary. Poznávají nové věci a učí se být přitom trpělivé. Malé děti velice často využívají hmat. V mateřské škole jsou velmi oblíbené hmatové hry s otevřenými, zavřenými i zavázanými očima spojené s hádankami (např. kouzelné sáčky, poznávání kamaráda hmatem). Při hmatových hrách využívají nejen ruce, ale i chodidla a tváře. V těchto hrách se nerozvíjí jenom hmat, ale i vyjadřovací schopnosti, děti se učí popisovat a pojmenovat daný předmět.

V předškolním věku se klade velký důraz na rozvoj řeči, aby dítě před vstupem do základní školy mělo dostatečně velkou slovní zásobu, zvládalo výslovnost všech hlásek. K rozvoji slovní zásoby v mateřské škole dochází v průběhu celého dne, při všech činnostech. Učitelky využívají každodenních rozhovorů s dětmi, ať jde o individuální rozhovory či skupinové. Velmi vhodný je obrazový materiál, který se váže vždy k určitému tématu. Děti si rády „čtou“, prohlížejí si knihy pohádek či encyklopedie. Popisují ilustrace, podle nich i vypráví děj. Učí se lásce ke knize, jak ji používat a jak se o ni starat. Děti rády poslouchají vyprávění a čtení pohádek, hlavně při odpoledním odpočinku. K rozvoji slovní zásoby také přispívají mnohé básně, písně, říkadla s hrou na tělo, různé didaktické hry, lota, pexesa i hádanky apod. Děti také díky nim poznávají nová slova, slovní spojení, baví je hra se slovy. Velkým přínosem pro rozvoj slovní zásoby jsou různé námětové hry či dramatizace, hlavně

pohádek. Dramatizace děti velmi baví, vžívají se bez ostychu do jednotlivých postav. Mnohdy i děti jindy nesmělé a ostýchavé se ochotně zapojují, dají se do řeči a svým výkonem někdy až překvapí.

Velmi oblíbené jsou u dětí rituály. Mezi ně patří oslavy narozenin a svátků, návštěvy u prarodičů, četba nebo vyprávění pohádek před usnutím apod.

„Dítě je v předškolním věku na počátku utváření svého sebepojetí, tedy na počátku utváření vztahu k sobě a k důležitým skutečnostem života. Sebepojetí obsahuje co o sobě víme, co si o sobě myslíme, co prožíváme, a jak se v těchto směrech komplexně vnímáme.“

(Kořátková, S., 2005, s.67)

1.1.1 Dítě mezi třetím a čtvrtým rokem

Dítě v tomto věku se rozvíjí v hrubé i jemné motorice. Umí chodit, lézt, běhat a samostatně se pohybovat. Učí se chodit po špičkách, jít přes úzkou překážku. Při pobytu venku tráví většinu času na pískovišti, staví bábovky, „vaří“. Také jezdí na různých odstrkovadlech a tříkolkách, houpe se na houpačce a baví ho jízda na skluzavce.

Tyto děti mají rády improvizovaný tanec nebo se pohybují do rytmu hudby, kdy si oblékají různé šaty, sukně, závoje i masky. Oblíbené jsou jednoduché pohybové hry nebo hudebně pohybové hry.

Hra se rozvíjí, trvá stále delší dobu. V tomto věku se objevuje paralelní hra. Děti si hrají vedle sebe, ale i pozorují a inspirují se vrstevníkem. Postupně si začínají hrát spolu ve dvojicích či malých skupinkách. Časté jsou konflikty mezi vrstevníky o hračku, roli ve hře, učí se hrát si dohromady. Napodobují a pozorují dospělé i vrstevníky při činnostech. Děti při hře přijímají různé role, ve kterých se prosazují, převládají námětové hry (např. na lékaře, kadeřnici, na rodinu). Také dokáží sestavit jednoduché puzzle, hrají si se zvířátky. Velmi oblíbené jsou hry s prstovými barvami, plastelínou, hry s vodou a mnohé další. Postavu tyto děti znázorňují schematicky, většinou jde o hlavonožce.

Rozvoj nastává i v řeči, její plynulosti a ve slovní zásobě. V tomto období děti již dovedou chápat jednoduché hádanky, líbí se jim různé rýmováčky, hry se slovy, jednoduchá říkadla s hrou na tělo. V řeči zatím nejvíce používají podstatná jména, slovesa, citoslovce, osobní zájmena. Postupně tvoří delší věty, používá příslovce, slovesné časy. U některých dětí se vyskytuje verbální agrese. Jsou ale také velmi zvědavé, časté jsou otázky: proč a jak. Většinou rozumí dospělému, umí vyslovit své potřeby a přání. Tříleté i starší děti rády poslouchají pohádky, hlavně ty se zvířátky. Prohlížejí si ilustrace knih a časopisů, říkají

s oblibou, že si jdou „číst“. Znají své jméno a příjmení, také jména kamarádů i rodičů.

V tomto věku je pro děti velmi přínosný dostatečný spánek. Většina dětí pravidelně po obědě do svých čtyř let spí. Večer někdy děti odmítají jít spát. Rodiče by měli být důslední, přesně stanovit čas, kdy jde dítě spát. Pomáhá rituál ukládání ke spánku (např. četba před odpočinkem a usínáním, pusa od rodičů na dobrou noc, usínání s hračkou). Rituálem pro některé děti, které přicházejí do mateřské školy, může být každodenní přinášení textilní plíny nebo hračky, zvláště plyšové. Využívají je na mazlení, při hře i usínání. Většinou je nechtějí pustit za celý den z ruky.

Jedna tříletá dívka požadovala při jídle ve třídě televizi. Divila se, proč ji ve třídě nemáme.

Z domova měla zažitý rituál, pravidelně se ujídla dívala na televizi.

V tomto období si ještě některé děti dávají prsty do pusy, při spaní většinou palec místo dudlíku.

Dochází k rozvoji v sebeobsluze. Velmi záleží na tom, jak byly děti k samostatnosti doma vedeny, jak mají rozvinutou motoriku. Dokáží se většinou samostatně najíst. Stává se však, že některé děti v mateřské škole neumí pít ze skleničky nebo z hrnku, jelikož jim doma rodiče stále dávají pít z lahve. Rodiče i učitelka jsou příkladem dítěti i ve stravování.

I oblékání většina takto starých dětí zvládá samostatně, samozřejmě se zapínáním knoflíků a zipů, zavazováním tkaniček pomáhá dospělá osoba nebo v mateřské škole i starší kamarád. Děti si umí samostatně umýt ruce, používat toaletu z vlastního podnětu.

„V centru citového života tříletého dítěte je matka (i přesto, že u některých specifických činností dítě preferuje otce) a jejich vzájemný vztah je opravdu výjimečný.“

(Bacus 2004, s.14) Děti rády pomáhají rodičům s některými domácími pracemi.

V mateřské škole se upínají na učitelku. Podle Bacuse (2004) mají potřebu citové náklonnosti, porozumění a potřebu být respektováni. Tyto děti jsou ještě bez předsudků.

Tříleté děti mívají strach ze tmy, z cizích lidí, bojí se masek, strašidel, ale i hodně nalíčených lidí. Někdy se stává, že rodiče přenášejí svůj strach na děti (např. z určitých zvířat).

„Od třetího roku se objevuje strach dětí, který pramení více než z reálných věcí z nevysvětlitelných představ a dětské fantazie.“ (Kořátková, S., 2008, s.41)

Některé děti, zvláště jedináčci a prvorození si vymýšlejí osobu (tzv. imaginárního kamaráda), který jim dělá společnost.

Také moje dcera si vymyslela v tomto věku dvě kamarádky, Dorku a Božku. Nikdo v rodině nechápcil, kde tečkovájmena slyšela, jak si je vymyslela. Hovořila s nimi jen v určitých situacích.

1.1.2 Dítě mezi čtvrtým a pátým rokem

V tomto věku mají děti rády tělesný pohyb, ať jde o běh, poskoky, jízdu na tříkolce. Děti baví pohybové činnosti, např. míčové hry (házení, chytání i kopání míče). Dokáží ujít i několik kilometrů.

Vznikají se nová přátelství, raději si hrají v kolektivu s vrstevníky než rodiči. Vytváří si vlastní pravidla. Několik dětí (3-5) se dokáže již domluvit na společné hře.

V konstruktivních hrách jde o časté vytváření ohrádek pro auta, zvířátka, plyšáky apod.

Nejraději mají námětové (napodobují činnosti dospělých) a pohybové hry, ale i dramatizace jednoduchých pohádek. Většinou si hrají chlapci odděleně od děvčat.

Velmi oblíbené jsou různé výtvarné i pracovní činnosti. Děti jsou více manuálně zručné, učí se stříhat nůžkami. Velmi oblíbenou činností je kreslení, kdy si dítě rozvíjí fantazii, představivost, jemnou motoriku ruky. Kresba postavy se vylepšuje, je rozvinutější s detaily.

V řeči se dítě lépe vyjadřuje, rozšiřuje si svoji slovní zásobu, baví ho používat rýmy i slova smyšlená. Jde o období otázek „proč“. Používá příslovce i předložky. Postupně se orientuje v čase, zvládá dobře čas přítomný, učí se budoucí čas. Nejtěžší je čas minulý. Oblíbená jsou různá říkadla, básně i písně. Dítě dokáže vyslechnout krátký text, pohádku. Vymýšlí si různé příběhy, vypráví zážitky z domova i z televize.

Dítě má zájem o prostředí, které ho obklopuje. Postupně rozlišuje roční doby, umí vyjmenovat dny v týdnu, počítá samostatně do deseti na prstech. Rozlišuje výrazy: méně než, více než, stejně apod. Děti mezi čtvrtým a pátým rokem většinou poznají základní barvy, někdy i odstíny. V tomto věku se dítě zajímá o své zdraví, tělo. Vnímá rozdíl druhého pohlaví.

Děti vyžadují rituály doma i v mateřské škole (např. jídlo, stálý režim dne, rituály před usnutím). Některé takto staré děti již doma po obědě nechodí spát, ale pokud jsou v mateřské škole, tak zde usínají. Rodičům se to často nelíbí, pokud dítě v mateřské škole usne. Chtějí, aby šlo doma brzy spát. Nechápu, že je dítě po obědě unavené a potřebuje si odpočinout.

Děti jsou již samostatné při jídle, při používání toalety, v oblékání, někdy i při koupání a mytí.

Rády se smějí, začínají dělat různé legrace. Také se snaží to, co si přejí „vybrečet a vyvztekat“. Objevuje se i fyzická agrese jako projev nesouhlasu nebo nespokojenosti (např.

kopání, strkání do dětí, bouchání). Děti se v tomto věku rády chlubí novými hračkami i oblečením. Chtějí být středem pozornosti, proto se před ostatními předvádí.

Objevuje se i rivalita mezi sourozenci. Někdy ji rodiče některými výchovnými postupy ještě posílí (např. srovnávání sourozenců, nepřesně stanovená pravidla).

Některé děti se v tomto věku ještě pomočují.

1.1.3 Dítě mezi pátým a šestým rokem

Děti mají rády pohyb, běh, skoky, lezení, šplhání. Umí skákat na jedné noze, zvládají akrobatické cviky. Samy se houpou na houpačce, skáčí přes švihadlo. Jezdí na bruslích, na kole s opěrnými kolečky i bez nich. Objevuje se soutěživost, děti mají rády hry s pravidly a závodivé hry. *Vnáší mateřské škole je velice oblíbená školní olympiáda na začátku i na konci školního roku. Děti závodí v několika disciplínách. Na konci olympiády se stávají všichni vítězi, dostávají stejné medaile i diplomy za účast. Výsledky z olympiády použijí učitelky v diagnostice dětí pro srovnání, zda u dítěte došlo na konci roku k zlepšení, k větším výkonům.*

V tomto věku je hra rozvinutá, obsahově bohatá. Převládají různé námětové hry, děti mezi sebou dokonale komunikují, spolupracují a domlouvají se na svých rolích. V hrách vytváří složitější konstrukce. Dokáží stavět i podle plánu. Oblíbené jsou také hudebně pohybové hry, děti zajímá zpěv i tanec.

Řeč je plynulá, téměř gramaticky správná. Některé děti mají vady výslovnosti (nutno navštěvovat logopeda). Slovní zásoba se rozšiřuje, používají správně slovesa, jejich časování, ale i zájmena. Znají některá písmenka, poznávají hlásku na začátku slova, někdy i na konci. Umí slovo rozkládat na slabiky. Plynule se domluví, umí vyřídít vzkaz. Dokáží komunikovat a spolupracovat s dospělým, zajímají se o jejich názor na určitou věc či situaci. U dětí se objevuje smysl pro morálku, rády v rozhovorech opravují a poučují rodiče. Po pátém roce děti přijímají od rodičů, ale i z médií různé názory a předsudky. Neznají souvislosti, ale použijí to v určité podobné situaci. Jsou zvědavé, prozkoumávají své okolí, vyjadřují svůj názor. Velmi oblíbená je četba příběhů s dětským hrdinou, prohlížení dětských časopisů.

Děti v tomto věku si dokáží zapamatovat a dodržovat stanovená pravidla, dokonce je i vyžadují a umí vysvětlit. V mateřské škole si je spolu s vrstevníky často opakují.

Potřeba spánku je u dětí rozdílná. Mohou mít strach ze tmy a samoty.

Děti, které v mateřské škole neusnou po přečtené pohádce a krátkém odpočinku, mají náhradní program.

Zvládají samostatně hygienické návyky. Při stolování dokáží udržet čistotu, jí příborem. Zvládají samostatně některé zadané úkoly a jednoduché práce v domácnosti.

Jak píše Bacus (2004), povaha dítěte už není bezproblémová. Často se vzteká, umí se i urážet a trucovat. Prosazuje si svou i výhrůzkami. Postupně se však stává vyrovnanějším. Šestým rokem fantazie dítěte nekončí, ale někdy se v tomto věku uzavírá. Poznáme to např. v kresbě dítěte.

V mateřské škole je dítě postupně připravováno na zápis a vstup do první třídy základní školy. Do školy nastupují děti, které ke dni 31.8. dosáhly šesti let. Většinou se do školy těší. Některé děti mají odklad školní docházky. Většina dětí již má vyhrazenou laterální ruku. Dokáží psát některá písmena, většinou se umí velkými tiskacími písmeny podepsat. Zdokonalují se v počítání, zvládají počítat číselnou řadu i do dvaceti (u zápisu stačí umět do deseti). V tomto věku by mělo dítě znát svůj věk, jméno a příjmení jak své, tak rodičů i adresu. Děti se v mateřské škole před vstupem do základní školy učí pozornosti a soustředěnosti. Měly by zvládnout samostatně plnit zadané úkoly, správně sedět při práci a tu vždy dokončit, obléknout se, obout a zavázat si tkaničky. V mateřské škole se učí využívat své vědomosti a dovednosti v reálných situacích.

Při zápisu do základní školy kladou učitelky velký důraz na celkový řečový projev a výslovnost dítěte. Postup a ověřování znalostí předškoláků se týká hlavně řečového projevu, soustředění, prostorové orientace, znalosti barev, jména a příjmení, kresby postavy, laterality, obratnosti v jemné motorice, určování geometrických tvarů, jejich přiřazování, počítání číselné řady od nuly. Pokud dítě pravidelně navštěvuje mateřskou školu, vše na co je tázáno u zápisu mu nepřijde jako zcela nové, co slyší poprvé. Jiné je samozřejmě prostředí, školní lavice, učitelky, ale dítě je u zápisu v přítomnosti svých rodičů, kteří mu dodávají jistotu.

2. Rodina

Rodina je z pedagogického hlediska nejmenší a nejstarší společenská instituce. Rodina každého z nás se nyní řídí podle zákona č.91/1998 Sb., kterým se mění a novelizuje zákon č.94/1963 Sb. o rodině, (<http://www.ahasweb.cz/hovory/74.htm>)

2.1 Dítě a rodina

„Rodina dítěti poskytuje základní sociální zkušenost. Dítě se v rodině naučí posuzovat, zdaje svět dobrý nebo zlý. V pozitivním případě by zde mělo získat pocit základní důvěry. Rodina dítěti poskytuje určitou zkušenost, jejíž platnost si postupně potvrzuje i mimo její rámec, v jiných sociálních skupinách." (Vágnerová, M., 2000, s.10)

Rodina je domovem dítěte, v jakémkoliv složení (úplná i neúplná). Každá rodina je svým složením a možnostmi jiná. Díky funkční rodině se rozvíjí osobnost dítěte. Události v rodině a vztahy mezi členy rodiny ovlivňují chování nejen dospělých, ale i dětí. V rodině se dítě setkává s názory, postoji, pocity i myšlenkami členů rodiny. Pozitivní i negativní zkušenosti z rodiny si děti přenášejí až do dospělosti, mohou ovlivnit i jejich vývoj a vztahy ve své nové rodině. Rodiče jsou vzory, děti se s nimi chtějí ztotožnit a napodobovat je. Tím si přisvojují jejich názory, postoje i chování. Každý v rodině má role, které dítě rozlišuje a vnímá. Domov netvoří jen lidé, ale i zvířata a věci, které dítě obklopují.

2.1.1 Různé názory na fungování rodiny a ovlivnění dětí

Podle Heluse (1984) je základním předpokladem vyznání se v dětech správný výchovný postoj. Na dítě působí, jak se k sobě členové rodiny chovají, jaké vztahy a pravidla mezi nimi fungují, jak řeší rozpory. V rodině je důležitý řád, stejná neměnná pravidla. Dále Helus (1984, s. 85) uvádí: „Domov má být východiskem a útočištěm, ale ne klecí! A na tom nemůže nic změnit ani to, že jde o klec zlatou."

Kořátková (2008, s. 27) píše: „Říká se, že matka zasvěcuje dítě do blízkých lidských vztahů a otec do fungování vztahů a dění ve světě."

„Soucit i škodolibost, ochota pomáhat i záliba v osobním pohodlí, upřímnost i pomluvy, dobrosrdečnost i závist, to všechno se rodí u rodinného stolu a přenáší na děti." (Matějček, Z., 1986, s.188)

Podle Hadj Moussové (2002) může být rodina zdrojem problémů dítěte proto, že se liší svým životním stylem, normami způsobem chování od většiny společnosti.

2.1.2 Sociální a emocionální zabezpečení dítěte v rodině

„Pro předškolní dítě je jednou z nejvýznamnějších hodnot jeho rodina, citové zázemí, které představuje. Jistota, kterou funkční rodina poskytuje, spočívá v představě její trvalosti a z toho vyplývající spolehlivosti." (Vágnerová, M., 2000, s.38)

Bohužel se stává, že někteří rodiče svoje děti nechťejí pouštět mezi vrstevníky, stále se o ně bojí. *Ve třídě máme pětiletého chlapce, který dochází do mateřské školy většinou jedenkrát týdně jen na dopoledne. Je stále s matkou doma. V mateřské škole nemá zájem si hrát vrstevníky, ale chce si povídat jen s učitelkou. Také nemá uvolněnou ruku, má špatný úchop tužky. Matka chce mít stále chlapce doma, mateřskou školu považuje za zpestření. Chlapec chodí do mateřské školy druhým rokem, přesto stále nemá upevněná pravidla a režim dne, na vše se ptá, je bezradný. Dá se říct, že je stále v adaptační fázi. Myslím, že kolektiv dětí mu velmi chybí, v určitých věcech a činnostech zaostává i za mladšími dětmi.*

Rodiče za své dítě zodpovídají, měli by u něj rozvíjet pocit bezpečí, jistoty, ale i sebejistotu a sebeúctu. Snaží se o uspokojování potřeb syna či dcery. Pokud se tak nestává, děti mohou být uzavřené, úzkostlivé. Chybou je, když chce rodič, aby dítě bylo vždy perfektní a pokud chce prostřednictvím svého dítěte uskutečnit své sny, které se mu nesplnily. Pak často klade na dítě velké nároky, stresuje ho. Základem by měla být především láska k dítěti bez různých podmínek a výhrad.

„Respektovat své dítě znamená považovat ho za někoho, kdo má svou hodnotu." (Bacus, A., 2004, s.45)

Děti umí vymýšlet různé příběhy a dobrodružství, která by rády s rodiči prožily a uskutečnily. Je potom na rodičích, jak dítě chápou a vcítí se do společných her.

2.1.3 Odměňování, tresty, příkazy a zákazy v rodině

Není vhodné, pokud je dítě za své chování a jednání odměňováno, stačí jen chválit. Na odměnu si rychle zvyká, činnosti pak dělá jen kvůli ní. Časem je pro rodiče obtížné vymýšlet lákavou odměnu, ti mohou být dětmi i vydírání.

Pokud rodič bude dítěti stále dávat příkazy, zákazy, mluvit na něj zvýšeným hlasem, pak bude mít dítě pocit, že se chová a dělá vše špatně a nezaslouží si jejich lásku. Bude mít pocit viny. Zavrhování, odmítání lásky, ale i přetěžování má na dítě negativní dopad. Rodiče často nerespektují věk dítěte (např. v rozhovoru, zadaném úkolu či povinnosti). To je pak úzkostlivé, apatické, podceňuje se, má neustálý strach a výčitky, že rodiče zklame a nebude pro ně dost dobré.

Vstup dítěte do mateřské školy může pomoci dětem, které mají doma náročná a přísná pravidla chování. Rodiče mohou mít různé názory, ale měli by se respektovat. Pokud používají nevhodný výchovný styl nebo se ve výchově nedokáží shodnout, mají nejednotnou výchovu, pro dítě nejsou dostatečnou oporou a příkladem.

Jedna maminka se mi svěřila s tím, že si nemyslela, že vychovávat dítě je tak těžké, s manželem si často nevědí rady, jak syna vychovávat.

Výchova nesmí být příliš volná, ale ani velmi autoritativní, s častými fyzickými tresty. To může u dítěte vyvolat stavy úzkosti, deprese, podceňování sebe samého, ale i agresivitu. „Konečně ty děti, které jsou doma vystaveny hrubému, až surovému zacházení, jsou extrémně násilnické až sadistické vůči malým dětem, projevují sklon týrat zvířata a rády ničí předměty kolem sebe - rozbíjejí a poškozují hračky, zařízení, pomůcky.“ (Helus, Z., 1984, s.16)

2.1.4 Vybavení dítěte dovednostmi a přijetí pravidel

Dítě je od narození spjato s rodinou, otcem a především matkou. „Na konci batolecího věku by mělo dojít k odpoutání z vázanosti na matku a k určitému osamostatnění. Dítě se může osamostatnit jen tehdy, jestliže je dostatečně zralé a má rozvinuty potřebné schopnosti a dovednosti.“ (Vágnerová, M., 2000, s.28)

Rodiče by si měli umět prosadit, co je třeba. Není dobré nechat rozhodovat malé dítě, sloužit mu, vždy ustupovat a omlouvat jeho chování. Dítě pak začíná s rodiči manipulovat a vytváří si pravidla vlastní. Pokud je dítě zvyklé respektovat v rodině stanovená pravidla, snáze se pak i v mateřské škole adaptuje a orientuje. Ani zde mu pravidla a určitý řád nedělají problém. Rodiče by měli postupně dětem svěřit jednoduché úkoly a povinnosti, např. zalévání květin, kypření půdy, otírání prachu, starost o domácí zvíře. Dítě se tím učí vzájemné pomoci mezi lidmi, mít radost z vykonané práce, šetrnému zacházení s věcmi. Na to pak navazuje i mateřská škola.

Dítě musí jasně vědět, co od něho očekáváme, znát mantinely, které by nemělo překračovat. Jde o pravidla chování, pravidelné udržování pořádku, pevného režimu dne. Vyžadovat důslednost není jednoduché.

2.2 Dítě a rozvod v rodině

Dítěte se dotýkají veškeré změny, které v rodině nastávají, mohou narušit i jeho harmonický rozvoj. Potřebuje mít jistotu a zázemí, žít v klidu podle zaběhlých pravidel. Pokud je rodina nefunkční a rozpadá se, rodiče řeší před dětmi konflikty, nevěnují mu dostatek času a péče, odmítají ho, pak mateřská škola přináší zázemí, pocit bezstarostnosti a bezpečí.

Bacus (2004) píše, že bezbolestný rozchod neexistuje.

Jak již bylo řečeno, rodina je z pedagogického hlediska nejmenší a nejstarší společenská instituce, přesto počet rozvodů za poslední půl století prudce stoupá. V současnosti na území České republiky je to asi 30 tisíc rozvodů, které se týkají ročně asi 40 tisíc dětí (viz. tabulka č. 1).

Proč dochází k zvýšenému počtu rozvodů? Mnoho manželství vzniká a zase se rozpadá s vědomím, že je možné je znovu snadno ukončit. Mladí manželé mají k rozvodu liberálnější postoje. Je to především dané vnějšími vlivy společnosti, které na rodinu působí. Rozhodují také finanční, ekonomické a sociální poměry v rodině i nedostatek pracovních míst. Naproti tomu ženy již nejsou tak závislé na svých mužích, také ony se nechtějí vzdát své kariéry. Mnoho rodičů nechce omezit či skončit se svými časově náročnými koníčky, kterým se věnovali ještě před sňatkem. Rodiče mezi sebou málo komunikují, neumějí sdělovat pozitivní stanoviska. Převládá kritika toho druhého a je těžké kritiku přijmout. Nechtějí řešit spolu problémy, rozebírat je, snažit se z krizové situace najít nějaké východisko. Rozvod se stává posledním stádiem nesouladu rodičů a je pouhým formálním právním ukončením. Mnoho rodin se rozpadá i díky nevěře jednoho partnera, kdy sexuální vztahy jsou pro ně důležitější než stabilita rodiny.

Jsou také časté snahy dále spolu zůstat "Jen kvůli" dítěti či dětem, ale stále spolu nekomunikují, přehlížejí se, jsou nervózní a to vše přenášejí třeba i nechtěně na své dítě. Neuvědomují si, že pro své dítě by byla přijatelnější varianta rozvodu a ne toto „přežívání rodiny". Rozvod je někdy pro dítě lepší. Uleví se mu, pokud do té doby žilo v nepřátelském prostředí mezi rodiči. Chování dětí během rozvodu i po něm se může často měnit, děti mají různé projevy a reakce. Někdy se zdá, že je dítě zcela lhostejné, projevuje loajalitu k jednomu rodiči či vymýšlí komplikované strategie, které by vedly k zachování rodiny. U dětí může najednou převládat vztek, strach, trápení, deprese, pocit viny, ale i potíže se spánkem, jídlom, uzavření se více do sebe apod. Dítě je velice zranitelné a často si bohužel vztahuje rozvod rodičů na sebe.

Ve třídě máme čtyřletého chlapce, který se díky dramatickému rozchodu rodičů začal pomočovat při odpoledním odpočinku, stále na sebe upoutává pozornost učitelky křikem, je velmi vznětlivý.

Je třeba, aby rodiče dítě o rozvodu opakovaně informovali. Děti mohou mít pocit, že za rozvod rodičů nesou vinu. Potřebují znát konkrétní podmínky, co se změní, jak to bude s nimi a se sourozenci i s druhým rodičem po rozvodu, kdy se s ním uvidí. Dítě si postupně na vše zvyká. Pokud vychovává dítě jen jeden rodič, je to vždy náročnější. Může být více pracovně vytížený, tudíž nemá tolik volného času pro své dítě.

Kdo pečuje o děti po rozvodu

Rok t	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ;
celkem rozvodu	32363	23657	29704	31586	31758	32824	25119
děti svěřeny matce	20161	17915	19791	19929	20415	20203	18287
otci	1500	1411	1613	1612	1809	1807	1642
do společné-střídavé pi&	28	304	416	444	488	506	496
jiné osobě	105	86	127	100	105	89	88
(Rok 2004 je bez údajů za prosinec)				Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti, ČSÚ			

Tabulka 1.

(Fialová, Z., 2005, s.3)

Dospělí se dokáží mnohem lépe vyrovnat s emoční zátěží než děti. Ty velmi trpí rodinným rozvratem a rozvodem a je tak výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte. Dítě je mnohdy vystavováno zvláštnímu druhu psychické zátěže, jejíž důsledky nejsou často včas rozpoznány ani vlastními rodiči ani blízkým okolím. Naopak rodiče mají představu většinou⁰ tom, že malé dítě rozvod nevnímá, jelikož je klidné. Když je nervózní a agresivní, tak to přisuzují tomu, že dítě zlobí. U starších dětí si zase myslí, že vše bez problémů chápou, že jim nic nemusí vysvětlovat. To je dle mého názoru velká chyba. Rodiče by měli s dětmi⁰ stávající situaci hovořit a pravdivě jim vše objasnit přiměřeně a upřímně k jejich chápání. Vždyť nevědomost dítě neochrání. V důsledku rozvrácení rodiny, hádek rodičů se může^u dítěte vyskytnout i enuréza.

„Je totiž třeba si uvědomit, že když se dítě přímo nehroučí, nepláče, nedělá scény (jako to v takových případech tak často dělají dospělí), neznamená to ještě, že by rozvodem netrpělo.“ (Matějček, Z., Dytrych, 1994, s.139)

Bohužel mnoho rodičů při rozvodech nebere na děti ohled, oni se pak stávají jakýmsi prostředníkem mezi nimi. Myslím, že nejhorší situace nastává, když se rodiče haní, očerňují jeden druhého před dítětem. Neuvědomují si, že dítě má rádo oba rodiče stejně a nechápe tu velkou změnu chování rodičů. Rodiče by se měli vyvarovat citového vydírání a podplácení dítěte různými dárky a tím i soupeřením o dítě s druhým rodičem. Samozřejmě, že každý dárek nemůžeme brát jako uplácení. Když jsou rodiče manželi ve fungující rodině, tak dítě běžně dostává dárky v průběhu roku od rodičů a je to zcela přirozené. Bohužel po rozvodu na to rodiče zapomínají a přisuzují to k uplácení. Je tedy důležité umět rozpoznat hranici.

Ve většině manželství v době rozvodu trvá napjatá atmosféra, dochází k opakovaným soudním řízením o určení styku s dítětem, k sporům o výživné atd. Dítě je frustrované díky vyšetřením u soudních znalců (s kým by chtělo žít, koho si víc váží atd.). Často díky rozvodu rodičů ztrácí kontakt s prarodiči a dalšími příbuznými, někdy se s tím těžko vyrovnává.

3. Výchovné a vzdělávací instituce a jejich vliv na dítě

Dítě může do mateřské školy vstupovat přímo z rodiny, bez zkušenosti s kolektivním zařízením nebo z jeslí. Před vstupem do mateřské školy někteří rodiče navštěvují se svými dětmi také mateřská centra. Zde se děti setkávají s vrstevníky, zúčastňují se společně různých akcí pořádaných právě mateřským centrem, rodiče tady s dětmi tráví volný čas. Někteří rodiče vyhledávají pro své děti agentury, které se zaměřují na hlídání dětí různého věku.

Matějček (1995, s.70) jesle a mateřskou školu porovnal: „Jesle, jak často opakují, jsou zařízením pro potřebu dospělých. Děti samy by si je nevymyslely. Mateřská škola je však zařízením pro děti - a děti je vskutku potřebují. Jestliže je nemají, musí se pro ně vymyslet něco náhradního. Jesle úroveň sociálního vývoje dítěte předbíhají, mateřská škola jí odpovídá.“

3.1 Jesle, mateřská centra a agentury na hlídání dětí

Jesle jsou zdravotně výchovná zařízení pro zdravé děti do tří let věku, navazují na péči v rodině. Dětem je zde poskytována v době zaměstnání rodičů mimo domov všestranná péče. Jesle jsou denní, týdenní, popřípadě s nepřetržitým provozem.

Problémem v jeslích bývá častá nemocnost dětí. Nejvíce jsou děti v jeslích po druhém roce, kdy matky již nastupují do zaměstnání. V tomto věku je pro děti těžké se přizpůsobit novému prostředí. Loučení s rodiči často provází úzkost, pláč či křik. „Pláčí, křičí, zoufale matku hledají do úplného vyčerpání — nebo naopak upadnou do jakési tupé apatie. Je to spíše věcí jejich nervové konstituce než výchovy - a nemůžeme to nikomu vyčítat.“ (Matějček, Z., 1986b, s.112)

Děti, které navštěvovaly jesle, mívají často s adaptací do mateřské školy menší problémy než děti, které nastoupily do mateřské školy přímo z rodinného prostředí.

Také mateřská centra mohou pomoci v adaptaci dítěte mateřskou školu. »Mateřské centrum je subjekt, který sdružuje zpravidla osoby na rodičovské dovolené, zejména matky, a jejich děti, případně další rodinné příslušníky, za účelem společného trávení volného času. Financování mateřských center pochází nejčastěji z obecních rozpočtů, grantů různých nadací, soukromého sektoru (firem), ale i státu (zejména prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí).“ (<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/523819-materska-centra>)

Rodiče, hlavně matky na mateřské dovolené se mohou zapojit a pomoci při různých akcích a programech pořádaných mateřským centrem. V centrech za děti sami zodpovídají.

Mateřská centra plní hlavně sociální a výchovně vzdělávací funkci. Pořádají výlety, hry, programy s určitým zaměřením (např. pracovní a výtvarné činnosti).

Existují také různé agentury na hlídání dětí, které pomáhají rodinám. Hlídání bývá dlouhodobé nebo si rodiče sjednávají hlídání jednorázové. Většinou probíhá v domácím prostředí dětí. Chůvy bývají často z oblastí zdravotnictví, školství nebo sociální péče.

3.2 Mateřská škola a Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Mateřská škola je vzdělávací instituce, kam dítě tři až šestileté (případně sedmileté) dochází pravidelně pět dnů v týdnu na určitou část dne, potom se vrací s rodiči domů. Má odpovědnost za kvalitu vzdělávání. Poskytování předškolního vzdělávání je veřejnou službou.

„V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Toto rozhodnutí změnilo systém kurikulárních dokumentů, které jsou nyní vytvářeny na dvou úrovních a to na úrovni státní a na úrovni školské. Státní úroveň představuje Národní Program pro rozvoj vzdělávání (tzv. Bílá kniha) a rámcové vzdělávací programy. Národní Program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „rámce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách.“ (<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/495263-ramcovy-vzdelavaci-program>)

Všechny mateřské školy pracují podle Rámcového vzdělávacího programu pro Předškolní vzdělávání (RVP PV). Vzdělávací obsah v RVP PV je členěn do pěti vzdělávacích oblastí, které se navzájem ovlivňují a prolínají:

- 1- Dítě a jeho tělo (biologická oblast)
- 2- Dítě a jeho psychika (psychologická oblast)
- Dítě a ten druhý (interpersonální oblast)
4. Dítě a společnost (sociálně-kulturní oblast)
5. Dítě a svět (enviromentální oblast)

Každá oblast obsahuje další „podoblasti“.

V RVP PV je koncepce zaměřená na osobnostně orientované předškolní vzdělávání. Jde hlavně o respekt k individuálním a vývojovým potřebám dítěte, jeho rozvoj po stránce Psychické, fyzické a sociální. Nezapomíná ani na adaptaci dítěte do mateřské školy, do třídy,

mezi své vrstevníky. RVP PV se zabývá vzděláváním dětí se zdravotním znevýhodněním a zdravotním postižením.

Každá mateřská škola si vytváří svůj školní vzdělávací program, každá třída má svůj třídní vzdělávací program. Zaměřuje se na rozvoj sociálních dovedností, zvládání různých společenských rolí, respektování autority, spolupráci, dodržování předem stanovených pravidel, rozvoj sebeobslužných dovedností, komunikace i smyslů.

V mateřských školách se setkáváme s třídami věkově smíšenými (heterogenní) nebo věkově stejnorodými (homogenní).

3.2.1 Různé modely mateřských škol v České republice

V současné době se můžeme setkat s mateřskými školami s různými školními vzdělávacími programy, které si podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání tvoří školy samy.

Mateřské školy můžeme rozdělit na:

- mateřské školy, které provozují obce (běžné MŠ)
- mateřské školy církevní
- mateřské školy soukromé
- alternativní školy
- moderní alternativní školy

Mateřské školy církevní zřizuje příslušná církev (u nás katolická, evangelická).

„V České republice začaly být zřizovány po listopadu 1989. Mohou být zařazeny do státní sítě škol a mají nárok na státní dotace, jejich učební plány a osnovy však musí být schváleny ministerstvem. Tyto mateřské školy mají ideologické principy výchovné činnosti (principy křesťanství, křesťanské etiky a kulturní tradice, životního postoje). Nemusí se od běžných škol lišit **organizací** výuky.“ (<http://dasenka.webnode.cz/skola-a-studium/alternativni-skoly-Prucha/>)

Soukromé mateřské školy jsou podnikatelským subjektem, proto je stát (obec) nefinancuje. Známe jsou například soukromé školy s výukou cizích jazyků.

V České republice se od roku 1990 objevují alternativní školy. Některé z nich tzv. reformní školy ve světě vznikaly v 1. polovině 20. století:

- mateřská škola Marie Montessoriové (vznik v Itálii)
- " Waldorfská mateřská škola (vznik v Německu)

- Daltonská mateřská škola (vznik v USA)

Mateřská škola Marie Montessoriové, zakladatelkou byla lékařka, pedagožka, průkopnice mírového hnutí a organizátorka bojů za práva dětí a žen Marie Montessoriová. Věnovala se i mentálně postiženým dětem. Princip výchovy lze shrnout do požadavku dítěte vůči vychovateli: „Pomoz mi, abych to mohl udělat sám!“

Waldorfská mateřská škola, zakladatelem byl rakouský filozof a pedagog Rudolf Steiner, který vytvořil koncepci duchovní nauky - antroposofie. Obsah vzdělávání je rozdělen do časových bloků (epoch). Důraz je kladen na esteticko-výchovné aktivity, pracovní předměty a cizí jazyky. Vliv má i náboženská výchova.

V Daltonské mateřské škole jsou hlavní principy : svoboda žáka a jeho vlastní zodpovědnost. Každé dítě má svůj vlastní program práce najeden měsíc, postupuje svým tempem a zodpovídá za své výsledky. Důraz je kladen na spolupráci a vytváření sociálního a demokratického vědomí, na osobní zkušenost na základě činnosti žáka atd.

V České republice také vznikají a jsou také začleňovány modely mateřských škol, které vznikaly od poloviny 70. let minulého století. Staví na zkušenostech reformních škol a na nových vědeckých poznatcích z psychologie a pedagogiky moderní alternativní školy. Jsou označovány jako moderní alternativní školy:

- mateřská škola s programem podpory zdraví (vznik v ČR)
- mateřská škola s programem Začít spolu (vznik v USA)

„Mateřská škola s programem podpory zdraví se zaměřuje na tvorbu bezpečného a Podnětného sociálního prostředí, protože jeho vliv na celkové zdraví člověka je podstatný a mnohostranný. Cílem programu je rozvíjet životní kompetence každého žáka tak, aby úcta ke zdraví a schopnost chovat se odpovědně ke zdraví svému i druhých, patřily mezi jeho celoživotní priority.“ (<http://www.program-spz.cz/cs/co-je-program-spz>)

„Mateřská škola s programem Začít spolu se zaměřuje na integrované učení, herní tematická centra dovedností a znalostí, toleranci k odlišnostem i nový přístup k dítěti, kteréⁿcní podřízeným, ale rovnocenným partnerem, a současně klade větší důraz na odpovědnost, která po každé lidské volbě následuje.“ (<http://www.rodina.cz/clanek1601.htm>)

„Existují také alternativní školy, které kombinují prvky různých pedagogických směrů^a školy inovující, které se s pomocí různých alternativních prvků dle vlastního výběru snaží^o vnitřní proměnu. Inovující školy se liší mírou, trvalostí i kvalitou inovací a je problematické^e J^e nějak zmapovat. Tak můžeme charakterizovat především některé školy soukromé.“ (<http://dasenka.webnode.cz/skola-a-studium/alternativni-skoly-pmcha/>,

<http://alternativy.webpark.cz/>)

Velmi potřebné a prospěšné jsou i mateřské školy při nemocnicích, které pomáhají dětem se lépe a rychleji adaptovat v neznámém prostředí a vyrovnat se s nepříjemnou životní změnou. Učitelka by zde měla být citlivá, trpělivá, jelikož jde o děti s různými zdravotními problémy. Práce učitelky je tady mnohem těžší než v běžné mateřské škole. Počty dětí se stále mění. Učitelka často nahrazuje i rodiče, musí také respektovat požadavky na léčbu. Pro děti jsou zde velmi přínosné pracovní a výtvarné činnosti. Díky nim často zapomínají na své onemocnění. Prospěšná je také relaxační hudba či dramatizace pohádek za pomoci maňásků a loutek. Práce v mateřské škole při nemocnici je jiná než v běžné mateřské škole. Děti jsou vystavovány léčebné zátěži, nemají denní kontakt s rodiči. Přednostně je věnována péče dětem, hospitalizovaným bez doprovodu někoho z rodičů.

3.3 Adaptace dítěte na mateřskou školu

Pokud dítě vstupuje do mateřské školy, prochází adaptačním obdobím. Děti potřebují čas, aby si zvykly na nové prostředí, režim, pravidla, vrstevníky i učitelku.

Havlíková (2000, s.4) vysvětluje adaptaci jako „proces přizpůsobování jedince na určité podmínky prostředí, které jsou pro něho nové a neznámé. Výsledným stavem je adaptovanost jedince. Reagovat na změny prostředí je proces normální, zdravý a pro toho jedince, který se ocitne v nových podmínkách, proces potřebný. Úspěšnost adaptace závisí na kvalitě adaptability jedince, na jeho schopnostech jednat přizpůsobivě. Schopnost přizpůsobovat se změnám v prostředí je některými psychologickými teoriemi vykládána jako hlavní projev inteligence."

Adaptujeme se na situace po celý život. Podle Sováka si každý své prostředí mění, upravuje, ovlivňuje to i jeho způsob života. „K tomu, aby člověk ve svém prostředí dobře obstál, potřebuje informace. Prostřednictvím svých smyslů sbírá podněty, tj. informace o výhodách i nevýhodách ze svého okolí. Podle toho pak řídí své chování i jednání." (Sovák, M., 1984a, s.22)

Vstup dítěte do mateřské školy je náročný pro rodiče, děti, ale i učitelky. Někdy je třeba, aby se zapojili i prarodiče. Mateřská škola je vhodnou průpravou pro navazování vztahů. Čím je dítě mladší a těsněji vázáno na svoji matku, tím více očekává od učitelky náhradu matky. Učitelka citový život dítěte obohacuje, chrání, řeší s ním problémy. Mateřská škola doplňuje úlohu rodiny. Rodinné prostředí by však mělo zůstat na prvním místě.

Podle Havlínové (2000) je mateřská škola doplňkem rodinné péče a výchovy, nemá nahradit rodinu, ale naopak ji posílit.

Často se setkáváme u dětí i rodičů s obavami z něčeho nového a nepoznaného.

Vstup do mateřské školy vždy přináší pro celou rodinu, hlavně pro dítě, silný emocionální zážitek. V rodině jsou zažitá jiná pravidla a způsob organizace než v mateřské škole, kde je jiný režim dne a velká méně přehledná skupina dětí a dospělých. Dítě nemá okolo sebe rodinné příslušníky, ale učitelku, vrstevníky, i jiné zaměstnance školy.

Vstup dítěte do mateřské školy je důležitý z důvodu odpoutání od dospělých, rodiny, zvláště od matky. Dítě navazuje vztahy s vrstevníky, učí se s nimi komunikovat, spolupracovat, respektovat ostatní, osamostatňovat, hledá svoji roli, získává tím sociální zkušenosti.

Většinou děti přicházejí do mateřské školy z důvodu, že rodič, hlavně matka začíná chodit do zaměstnání a nemá se o dítě kdo postarat. Mateřská škola však znamená pro rodiče jistotu, že se zde bude dítě postupně rozvíjet po stránce motorické, řečové, ale i sociální. Jde o prostředí, kde dochází k socializaci a učení. Pokud rodina neplní svoji funkci, je disharmonická či dysfunkční, pak mateřská škola může kompenzovat její špatný vliv. Dítě má možnost se individuálně rozvíjet. Učí se řešit konflikty, s těmi má zkušenost i z rodinného prostředí. Ví, že většinou se vše vysvětlí a dojde ke smíření.

Vstup dítěte do mateřské školy a adaptace v tomto prostředí budou pro dítě přínosné, potřebné a nutné, zvláště před vstupem do základní školy.

»Vstupem do mateřské školy je dítě vnímáno širší rodinou jako statečné, šikovné a bývá povzbuzováno a oceňováno.« (Kořátková, S., 2008, s.62)

Jaký je optimální věk pro vstup a adaptaci dítěte do MŠ? V České republice mohou navštěvovat mateřskou školu děti ve věku od tří do šesti až sedmi let. Do mateřských škol však přicházejí i děti mladší, pak je proces adaptace náročnější než u starších dětí. Potíže s adaptací ale mohou mít i děti starší. Přesto mám ze své praxe zkušenost, že tříleté děti se většinou pomaleji adaptují než čtyřleté.

Také Niesel a Griebel (2005) uvádějí z různých výzkumů, že je rozdíl u adaptace tříletých a čtyřletých dětí, u děvčat je silnější fixace na učitelku než u chlapců.

Pokud přijdou mladší děti do kolektivu starších kamarádů, adaptace bývá rychlejší. Tyto děti překonají adaptaci v klidnějším prostředí.

"Nejdéle a s citovými problémy i během dne se adaptuje skupina, kde jsou všechny děti nejmladšího věku a ještě do mateřské školy nechodily." (Kořátková, S., 2008, s.79)

3.4 Kritéria pro přijímání dětí do předškolního vzdělávání v mateřské škole v Českých Budějovicích

Rodiče rozhodují, kdy jejich dítě vstupuje do mateřské školy a tím se adaptuje na nové prostředí, režim, učitelku, vrstevníky, pravidla apod. Mají právo volby konkrétní mateřské školy. Přesto mohou být stanovena kritéria pro přijímání dětí do předškolního zařízení. Ta si stanovuje obec. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Také zřizovatel mateřských škol v Českých Budějovicích vypracoval závazný materiál pro přijímání dětí do mateřských škol:

1. Trvalý pobyt dítěte v Českých Budějovicích

- dosažení předškolního věku šesti let - v souladu z § 34, odst. 4 zákona 561/2004 Sb., dítě dovrší šesti let v průběhu školního roku (tj. od 1.9. do 31.8. následujícího roku)
- zaměstnanost rodičů
- matka samoživitelka
- v mateřské škole je umístěn sourozenec
- způsob docházky (polodenní, na čtyři hodiny)

2. Při volné kapacitě mateřské škol v - dítě z cizí obce

Rodiče dostanou vyrozumění až po vyřízení odvolání dětí s trvalým bydlištěm v Českých Budějovicích ve správním řízení do 60 dnů.

- děti, jejichž rodiče bydlí a pracují v Českých Budějovicích (podnájem, přechodné bydliště, velká vzdálenost od trvalého bydliště)
- děti z cizí obce, která nezřizuje mateřskou školu
- zcela výjimečně děti z cizí obce, která zřizuje mateřskou školu

Většina rodin možnost docházky dítěte do mateřské školy využívá. Rodiče většinou volí mateřskou školu podle polohy, vzdělávacího zaměření, podle spolupráce mateřské školy a mateřského centra, ale i podle nabídky kroužků.

Někteří rodiče tří až čtyřletých dětí shánějí již při nástupu do mateřské školy informace o zájmových kroužcích. I podle nich si často mateřskou školu vybírají, jiné Programové nabídky je bohužel nezajímají. Někdy si rodiče neuvědomují, že na prvním místě je, aby se dítě cítilo dobře v kolektivu, bylo spokojené a klidné. Není tak důležité kolik

V mateřské škole navštěvuje kroužků, ale s jakými zážitky odchází domů, co prožilo ve své třídě s vrstevníky a učitelkou.

3.5 Přístupy rodičů k počátkům docházky dítěte do mateřské školy

„Díky prodloužení možnosti pečovat o dítě v rodině do tří let jsou děti, které přicházejí z rodiny do prostředí mateřské školy, ve své většině děti tříleté. Současně jsme svědky zájmu i těch rodin, kde matka v důsledku dalšího dítěte zůstává doma, posílat starší dítě do mateřské školy. V mateřské škole vidí instituci, kde se dítě může něco naučit.“
(Havlínová, M., 2000, s.4)

K adaptaci dětí velmi přispívá vzájemná spolupráce rodiny a mateřské školy. S pozitivním postojem děti adaptaci zvládají snadněji. Již při zápisu do mateřské školy dostanou rodiče informace o provozu školy, tříd, na co se mají připravit, co dítě potřebuje apod. Mohou se seznámit se školním a třídním vzdělávacím programem, v šatnách na nástěnkách najdou básně, písničky i téma týdne. Mám výbornou zkušenost, že rodiče sami přinášejí různé pomůcky, obrázky i encyklopedie, které souvisí s tématem týdne či Projektem.

Rodiče jsou povinni při vstupu dítěte do mateřské školy vyplnit evidenční list, kde jsou základní údaje o dítěti. Musí zde být i vyjádření pediatra o očkování; zdaje dítě zdravé a může nastoupit do mateřské školy; jestli má alergii, potřebuje speciální péči apod.

K lepší adaptaci dětí přispívá i návštěva třídy před docházkou do mateřské školy i na Počátku docházky dítěte do mateřské školy. Děti mají možnost si zde s rodiči pohrát, rodiče se spolu s dětmi seznamují s režimem dne, dětmi i s učitelkami. Některým dětem postačí, pokud je s ním rodič v mateřské škole jen první den, některé děti vyžadují účast rodičů po delší období. Rodič dává dítěti pocit bezpečí a jistoty při seznamování s dětmi, učitelkou i prostředím. Učitelka musí umět navázat partnerský vztah s rodiči. Pokud si učitelka u rodičů získá důvěru, pak tento pozitivní vztah přenášejí rodiče i na děti. I pro učitelku je přínosné, pokud jsou rodiče s dítětem ve třídě. Lépe se s nimi seznámí, může pozorovat vztah dítěte a rodiče, jejich chování.

Při vstupu dítěte do mateřské školy pomáhá v adaptaci i prostředí. Děti ihned upoutá, že je vše jiné než doma. Při příchodu je upoutají obrázky na nástěnkách, oknech či dveřích, ale i malé toalety a umyvadla. Všechny hračky jsou v dosahu dětí. Nábytek i postele je vytvořen speciálně pro děti a to je baví.

V mateřské škole mají děti možnost pracovat s materiály a předměty, které doma nemají nebo jim je rodiče nepůjčí z obavy, že si dítě ublíží, že něco rozbije, ušpiní apod. A tak se stává, že dítě poprvé stříhá nůžkami, modeluje z plastelíny, maluje temperovými či vodovými barvami, samo si nosí nádobí, obsluhuje se při stolování atd.

Niesel a Griebel (2005) upozorňují, že se vstupem do mateřské školy souvisí i změna identity dítěte spojená se stresem, ale i se strachem z odloučení od rodiny. Rodiče si musí uvědomit, že změna identity se týká i jich samotných.

Z vlastní zkušenosti vím, že mnoho rodičů si před vstupem dítěte do mateřské školy myslí, že adaptace jejich dítěte bude probíhat bez problémů. Některé děti poplákávají přibližně prvních čtrnáct dní po nástupu do mateřské školy. Jiné děti zvládají první dny a nástup do mateřské školy statečně a bez problémů, ale začnou tesknit až po několika dnech. Rodiče bývají často překvapeni, že jejich dítě zpočátku pláče, když se před nástupem do mateřské školy tak těšilo. Je to však zcela přirozené, vždyť do té doby bylo dítě vždy jen se svou rodinou, hlavně s matkou a najednou je od ní odtrženo a je v kolektivu vrstevníků a učitelky, zatím neznámých lidí.

Také často porovnávají své dítě s jinými dětmi. Nechtějí si přiznat, že jejich dítě se může chovat jinak než ostatní vrstevníci. Na dítě nemusí působit dobře, pokud rodiče očekávají předem, jak bude dítě vše zvládat bez problémů nebo naopak ho dopředu podceňují. Před dítětem rozebírají jeho chyby a tím srážejí u dítěte sebedůvěru. To se pak stává více uzavřené a plaché.

Chybou je, když na dítě naléhají. U dětí dochází k opačnému efektu. Většinou se straní od skupiny dětí, postávají opodál a sledují dění ve třídě, ztrácejí jistotu, důvěru, mohou být až úzkostlivé. Rodiče si neuvědomují, že by neměli vrstevníky srovnávat, každé dítě je jiné a potřebuje k adaptaci více či méně času. Často rodičům pomůže rozhovor s učitelkou. Ta ví, že je to zcela přirozené, pokud zpočátku dítě do mateřské školy nechce. Vždyť nikdy nebylo bez rodičů delší dobu.

Rodiče by měli být dítěti oporou, dodávat mu především v počátcích nástupu do mateřské školy jistotu a bezpečí. Měli by s ním hovořit v klidu, pozitivně ho motivovat, na co se má do mateřské školy těšit (např. na kamarády, učitelku, hry, hračky). Myslím, že takto většina rodičů děti k docházce do mateřské školy podporuje.

V adaptační fázi nepomáhají rodiče, kteří mají stále pocit, že musí dítě ochraňovat před vrstevníky i učitelkou, mají strach o bezpečnost dítěte. Vše se snaží za dítě zařídit a domluvit. Dítě si zvyká, že vše za něj vyřídí rodič, je pak v samostatném rozhodování nejisté.

Někteří rodiče si vyčítají, že nechávají své dítě mimo domov. To se často brzy změní, pokud vidí, že je dítě v mateřské škole spokojené a těší se na další den.

Je samozřejmostí, že se každé dítě se vstupem do mateřské školy vyrovnává jinak. Myslím, že hodně záleží na temperamentu a povaze dítěte. Je důležité nezapomínat akceptovat rozdíly v chování dětí. Při vstupu musí jak rodiče, tak učitelky usilovat o to, aby byly změny pro dítě co nejmenší a navykat dítě na mateřskou školu postupně, nejlépe v menším kolektivu.

Někdy mě velice překvapí přístup maminek, které trvají na tom, že jejich dítě musí jít ihned do mateřské školy, jakmile jsou mu tři roky. Samozřejmě to chápu u maminek, které nastupují do zaměstnání po mateřské dovolené, ale je to zarážející u těch, které jsou na mateřské dovolené se svým mladším dítětem. Jaké mají důvody? Mají strach, že dítě o něco přijde, když ihned nebude navštěvovat mateřskou školu? Chtějí mít více času pro své mladší dítě? V adaptaci těchto dětí velice pomáhá, pokud si je rodiče vyzvedávají po obědě. Doba v mateřské škole pro ně není tak dlouhá, odpoledne mají možnost trávit s matkou i sourozenci.

U každého dítěte probíhá adaptace odlišně. Některým dětem chybí kontakt s rodiči, protože v mateřské škole tráví většinu dne. Jiné děti nejsou psychicky připraveny na velký počet vrstevníků, chybí jim celodenní individuální přístup, na který byly zvyklé z domova. Jiná situace nastává, když některé děti, zvyklé již na docházku do mateřské školy, začnou plakat, vzdorovat, chtějí tím oblomit rodiče, že nemusí do mateřské školy nebo se dožadují, aby mohly jít alespoň po obědě a ne až odpoledne. Rodiče jsou z toho pak smutní, nevěří učitelce, že ve třídě je dítě hravé a veselé, že si na rodiče ani nevzpomene. Příjemným překvapením pro rodiče je, když v ten samý den přijdou pro své dítě dříve a ono zase nechce jít domů a poroučí rodiči, že má odejít a přijít co nejdříve.

Někteří rodiče nechávají sebou od svých dětí manipulovat, zapomínají, že oni mohou dětem stanovovat hranice. Pak nastává situace, kdy i tříleté dítě poroučí rodiči a stanovuje si podmínky, kdy až poslechne.

Většina rodičů naváže ihned na počátku vstupu dítěte do mateřské školy pozitivní vztah s učitelkou. Rodiče mají zájem se dozvědět o svém dítěti, co nejvíce informací. Učitelka se často stává rádcem ve výchově dítěte. Z vlastní zkušenosti vím, že v navázání bližšího vztahu učitelky a rodičů s dětmi velmi pomáhají akce pořádané mateřskou školou pro rodiče a děti. Rodiče často přicházejí s nápady, co by bylo dobré v mateřské škole vylepšit.

3.6 Problémy dětí v adaptační fázi v mateřské škole

Jak se dítě vyrovná se změnou velmi ovlivňuje mimo jiné i jeho temperament. Většina dětí v adaptační fázi přichází do mateřské školy s plyšákem v náručí. Učitelka má možnost navázat hovor s dítětem přes plyšovou hračku. Hračku nechce dítě odložit ani při návštěvě toalety či při stravování. Pak záleží na šikovnosti a motivaci učitelky, jak dítěti vysvětlit, kam se hračka nenosí a proč. S plyšovou hračkou děti mají větší jistotu v dosud cizím a neznámém prostředí. Postupně, jak si dítě zvyká na mateřskou školu, již nevyhledává svou hračku. Pokud ji do mateřské školy přinese, tak jen na hru, pak ji samo odkládá.

K rychlejší adaptaci může pomoci, pokud dítě bylo zvyklé navštěvovat s rodiči i jiné příbuzné a přátele, ale i např. mateřská centra.

V mateřské škole se děti učí samostatně se rozhodovat, nést za své rozhodnutí odpovědnost. K tomu pomáhá podpora a porozumění učitelky. Dává dětem možnost volby a samostatného rozhodování, pokud to situace dovoluje.

Také se stává, že některé děti nejsou dostatečně zralé na vstup do mateřské školy, to se může projevit i častou nemocností. V některých případech pomůže zkrácená pracovní doba matky, aby dítě nemuselo být v kolektivu celý den nebo pokud se matka může vrátit zpátky na mateřskou dovolenou.

V adaptační fázi se můžeme v mateřské škole u dětí setkat především se strachem, ostychem, nesmělostí pláčem, vzdorem, vztekem, s tělesnými potížemi (např. nevolnost, bolení břicha), s agresivitou, ale i unaveností či enurézou. Některé děti řeší problémy změnou chování, náladovostí, urážením. Problém nastává i tehdy, pokud nedostanou požadovanou věc, hračku či odpověď hned a mají chvíli počkat nebo se rozdělit. Některé děti si nechtějí hrát, straní se ostatních, nekomunikují.

Vágnerová (2000, s.39) zmiňuje Matějčka a jeho čtyři fáze truchlení:

- 1) Šok a ohromení, kdy dítě není schopné žádné reakce.
- 2) Fáze protestu, kdy se dítě proti tak hrozným skutečnostem bouří. Může se projevovat afektivními výbuchy, či dokonce agresivně.
- 3) Fáze zoufalství, kdy začíná chápat, že nelze nic dělat, že je tato ztráta skutečná a trvalá.

Dítě reaguje převážně smutkem a beznadějí.

- 4) Fáze vyrovnávání a smíření se situací. Dítě se postupně adaptuje na novou situaci.

3.6.1 Strach a úzkost dítěte

V adaptační fázi předškolního věku se může u dětí projevit strach z celkové změny, z neznámého prostředí, z cizích lidí, tedy i z vrstevníků a učitelky. Některé děti nemají vůbec ostych, ani zábrany. Jiné děti hůře navazují kontakty s vrstevníky v kolektivu, jsou stydlivější nebo mohou mít strach z neznámých lidí. Jsou i děti velice ostýchavé, k cizím osobám velmi nedůvěřivé, odmítají kontakt s ostatními, mlčí. Většinou je u dětí ostýchavost jen přechodnou a krátkodobou záležitostí, která brzy zmizí. Strach a ostych může dítě pociťovat i v situaci, kdy má nahlas promluvit před neznámými lidmi.

Dospělí se dokáží mnohem lépe vyrovnat s emoční zátěží než děti. Všechny děti nejsou schopné se stejně rychle a podobným způsobem začlenit do kolektivu, přijmout režim, na který nebyly zvyklé z domova. To je podle mého názoru v adaptaci v mateřské škole nejtěžší, přijmout a smířit se s touto situací. Zde je právě velmi důležitý citlivý a individuální přístup učitelky, její upřímná chvála. Klidné chování učitelky a současně i rodičů dává dítěti pocit jistoty a důvěry. Není dobře dítě nutit mluvit, zapojovat ho do kolektivu pod tlakem apod. S pozitivním postojem děti adaptaci zvládají snadněji.

Podle Vágnerové (2000) bývají emočně nezralé předškolní děti ve větší míře závislé na dospělých a hůře se adaptují na vrstevnickou skupinu. Zmiňuje se, že velmi záleží na trpělivosti a citlivosti učitelky, ale i rodičů. Bohužel se stává, že některé předškolní děti nejsou dostatečně osamostatněné od rodičů, hlavně od matky. Některým matkám to může i vyhovovat, neuvědomují si, že tím dítě odtrhují od vrstevníků, brání mu v jeho rozvoji a seznamování s novými lidmi, hlavně se to nejvíce projeví právě při nástupu do mateřské školy. Z toho pak mohou vzniknout sociální úzkostné poruchy.

Strach a úzkost může přivodit představy, které dítě sděluje jako pravdivé. Ty se mohou týkat různých problémů, které se dějí mezi dětmi, fabuluje a vytváří nepravdivé příhody apod. To může velmi dezorientovat rodiče.

Pokud se rodiče doma hádají, dítě stále myslí na to, co se děje, když není doma. Mateřská škola mu dává možnost zapomenout na to, co ho trápí, umět se radovat s vrstevníky. Rodiče společně s učitelkou mají za cíl podporovat u dítěte zdravé sebevědomí a rozvíjet ho.

Úzkostlivé dítě může být více unavené, ustrašené, nedůvěřivé, ukňourané, ale také agresivní, může mít poruchy spánku, jídla, vyměšování. Předem se obává chyb, že nedosáhne toho, co bude po něm žádáno a tím ostatní zklame. Některé děti jsou více citlivé

na reakce druhých lidí, na srovnávání s vrstevníky, zvláště pak v neznámém prostředí jako je pro ně zpočátku i mateřská škola. Tyto děti často vyžadují pomoc i pozornost rodičů. Určitý přehledný řád jim dodává jistotu.

Pokud se v adaptační fázi objeví ve třídě hyperaktivní dítě, většinou nově příchozí děti mají díky němu strach nebo úzkost. Často se takového kamaráda bojí, nechtějí kvůli němu do mateřské školy. Podle Vágnerové (2000) je hyperaktivita také projevem bezradnosti.

V adaptační fázi jsou velmi problematické různé změny činností či přechody mezi činnostmi. Nejistota u dětí se projevuje většinou pláčem, neustálým ptaním, co bude následovat.

V adaptační fázi dětem pomáhají fotografie dětí při různých činnostech v průběhu dne. Ty máme vystavené na magnetické tabuli. Děti šije samy prohlíží, podle fotografie poznávají jaká činnost bude následovat, rychleji si v adaptační fázi zvykají na režim v mateřské škole.

Úzkost mohou u dítěte navodit i rodiče, pokud nadměrný strach přenášejí na dceru či syna nebo je stále negativně hodnotí, poukazují na jejich chyby.

Strach a úzkost mohou být navozeny díky velkým a přehnaným požadavkům rodičů. Kladou na dítě velké nároky, chtějí po něm víc, než na co stačí. Nejhorší je, když na děti nemají čas, chybí povzbuzení, pochvala, i pouhé pohlazení či úsměv. Někteří rodiče si myslí, že se láskyplné kontakty se dají nahradit drahými hračkami.

Podle Vágnerové (2000, s.29) se nadměrně závislé dítě projevuje při nástupu do mateřské školy různými způsoby:

- Odmítá opustit matku, často reaguje pláčem.
- Nemá zájem ani o kontakt s učitelkou nebo s jinými dětmi. Je sice poslušné, ale nebývá spontánní, neprojevuje radost.
- V jeho chování lze pozorovat přetrvávající úzkost a napětí, dítě nemá zájem o hru, bývá tiché, inhibované.
- Úzkost se může projevit i somatickými potížemi, např. odmítáním jídla nebo zvracením, zejména ráno před odchodem z domova, a poruchami spánku.

3.6.2 Poruchy řeči dítěte (kocktavost, mutismus)

Dítě labilnější se může těžko vyrovnávat s adaptací do mateřské školy. V adaptační fázi se mohou u dětí předškolního věku objevit poruchy řeči: kocktavost (balbuties) a mutismus.

Kocktavost patří do skupiny poruch plynulosti řeči společně s breptavostí. Příčin vzniku kocktavosti je mnoho (např. dědičnost, příliš přísná či volná výchova dítěte, rozvod, psychotrauma, násilné přecvičování leváků). Projevuje se častým opakováním nebo protahováním zvuků nebo slabik a slov, váháním a přestávkami, které narušují rytmický tok řeči. Lehčí forma kocktavosti se objevuje u dětí, které se učí mluvit. Děti, které začaly mluvit později, mohou začít kocktat i ve věku tři a půl až čtyři roky. Jde většinou o přechodný stav. Kocktavost se může objevit jen za určitých podmínek a jen před některými lidmi.

Měla jsem ve třídě tříletého chlapce, který kocktal pokud mi chtěl vyličit zážitek z domova. Velice se na to soustředil, až začal kocktat. Při hrách s vrstevníky nekocktal. Ještě ve čtyřech letech neměl vyhraněnou lateralitu. Později jsem se dozvěděla, že kocktá i otec chlapce, takže jednou z příčin byla dědičnost. Rodičům jsem doporučila návštěvu logopeda.

V mateřské škole velmi pomáhá klidné prostředí, dítě by mělo mít kvalitní mluvní vzor u učitelky i dětí. Vhodné je zařazovat různé rytmizace slov, říkadel i zpěv písní a dodržovat psychickou pohodu. Ke kocktavému dítěti je třeba být trpěliví, aby nebylo více úzkostlivé. Není dobré ho opravovat ani jinak na vadu řeči upozorňovat.

Klenková (1997) popisuje mutismus (oněmění) a elektivní mutismus (elektivní, výběrová ztráta řeči) jako neurotické poruchy řeči, které jsou funkčními poruchami vyšší nervové činnosti podmíněné změnami až poruchami sociálních vztahů. Mutismus (oněmění) označuje jako náhlou ztrátu již vyvinuté řeči.

„Elektivní mutismus, z lat. eligere- vybírat si, mutus- němý) je charakterizován tím, že dítě dočasně nemluví, neboli ztrácí řeč jen za určitých okolností a situací. Jde tu o výběrové nemluvení, dítě si vybírá (nevědomky), s kým a kde nepromluví.“ (Sovák, M., 1984a, s.142)

Také jsem měla ve třídě dívku s elektivním mutismem, kdy nekomunikovala s učitelkou ani s dětmi vždy při ranních hrách, nezapojila se mezi děti ani při cvičení. V komunikativním kruhu také nehovořila, začala se zapojovat do činností společně s ostatními dětmi až po^{sv} ačině. Netrvalo to jen v období adaptace, ale celý školní rok. V dalším školním roce po Prázdninách nastoupila bez problémů.

3.6.3 Pomočování (enuréza) dítěte

V adaptační fázi se můžeme setkat u dítěte s pomočováním, enurézou. Enuréza je odborný název pro noční mimovolný únik moči u dětí starších 5 let. Jde o vývojově podmíněnou poruchu, která vzniká pomalejším dozráváním mechanismů regulujících tvorbu a vylučování moče.

Podle Bacuse (2004) má enuréza několik podob: enuréza denní a noční; enuréza primární a sekundární; enuréza každodenní, nepravidelná a občasná. Příčinami enurézy mohou být: rodinný a dědičný faktor, somatický faktor, spánkový faktor nebo psychologické faktory.

Enurézou může na sebe upoutávat pozornost dítě úzkostlivé, citlivé, agresivnější, vzdorovité a velmi upjaté na rodičích, zvláště na matce. Enuréza se může objevit i u dětí, které mají problémy se sourozenci, ale i pokud rodiče kladou na děti velké nároky. Pomočování velmi často samo vymizí kolem pátého roku života dítěte, ale i po ukončení adaptačního období v mateřské škole.

Ve třídě mám 4;5letého chlapce, který se pravidelně pomočuje při spaní v mateřské škole, tak i doma v noci. Jedná se o sekundární enurézu, hlavní příčinou jsou psychologické faktory. Rodiče se rozvádějí, matka tuto situaci doma nezvládala a byla léčena na psychiatrickém oddělení a v současné době je v léčebně. Otec je v invalidním důchodu Pro psychiatrické onemocnění -maniodepresivní schizofrenie a také se léčí. Chlapec je v současné době bez obou rodičů. Na žádost matky je soudem v předběžném opatření v péči jedné rodiny, s kterou se matka velmi dobře zná. U chlapce se objevila zvýšená agresivita, hlavně k dívkám. Často na sebe upoutává pozornost vztekáním a různými zvuky.

³-6.4 Stres (nervová zátěž) dítěte v adaptační fázi

Stává se, že rodiče přenáší stres a svoji nervozitu na své děti. Vstupem dítěte do mateřské školy se změnil režim dne i rodičům. Ti často nestíhají, jsou ve spěchu.

^{Je} možné, že díky stresu a nervovému napětí spojeném se vstupem do mateřské školy ^{si} dítě začne kousat nehty. Je třeba dítě zaměstnat a neuvádět ho zbytečně do napětí.

Ve třídě máme dívku, která začala do mateřské školy chodit ve třech letech. ^Do mateřské školy si vždy nosila látkovou plenku místo hračky. Taji sloužila i jako kapesník. Když jí přestala matka plenku dávat, začala si kousat nehty. Kousala šije neuvědoměle Ph odpočinku na lehátku a při hrách, když jen postávala u dětí a sledovala je při hře.

Stres může u dítěte nastat i díky stravování v mateřské škole. Strava je zde jiná než

na jakou bylo dítě zvyklé z domova. Některé děti se poprvé v životě díky mateřské škole setkávají s pomazánkami, některými jidly, ovocem či zeleninou. Problém nastává i pokud má jíst dítě samostatně, jelikož je doma krmeno. Jiné dítě se teprve v mateřské škole učí pít ze skleničky a hrnečku, jelikož doma pije z kojenecké lahve. To vše může u dítěte vyvolávat znejistění a stres.

Vnáší mateřské školy mají děti možnost při svačině pomazánku stírat nožem, pokud ji nechťejí. Ipo setření část pomazánky dítě ochutná a většinou po určité době již pomazánku jí a chutná mu. Mnoho rodičů se často diví, jaká jídla děti v mateřské škole jí, což doma nedělají. Např. když měly v mateřské škole děti poprvé barevné těstoviny, většina vybírala jen ty světlé. Dnes patří u většiny dětí barevné těstoviny mezi nejoblíbenější jídla.

3.6.5 Vztahy mezi sourozenci, sourozenecká žárlivost

V rodině nehrají významnou roli jen rodiče, ale i sourozenci. I když se rodiče snaží vychovávat své děti stejně, nikdy tomu tak úplně není. Velmi záleží i na tom, jestli se dítě narodilo jako první, zdaje druhé či třetí v pořadí. Záleží na tom, jestli je mladší nebo starší ze sourozenců.

U prvorozených je vše složitější. Rodiče nemají s výchovou dětí zkušenost, kladou na dítě velké nároky, jsou úzkostlivější. Bacus (2004) označuje prvorozené dítě jako jedináčka, je mu věnována veškerá pozornost a láska. Po narození mladšího sourozence rodiče vyžadují Po prvorozeném, aby byl mladšímu příkladem, pomáhal s péčí nebo naopak mu zakazují, aby se o miminko staral, že by mu mohl ublížit.

Zvláštní pozici mívá prostřední dítě. Ze své zkušenosti vím, že mu často rodiče nedokáží věnovat tolik času a pozornosti. Výhodou pro toto dítě je, že není na něj vyvíjen tak velký tlak, je prostředníkem mezi starším a mladším sourozencem, hraje si někdy více se starším, jindy s mladším (samozřejmě záleží na věku dětí, jejich odstupu). Nejmladší sourozenec je více rozmazlován nebo na něj starší žárlí.

Dítě může mít pocit, že je v mateřské škole za trest a má strach, že přichází o rodiče, o jejich lásku. Žárlí i na mladšího sourozence, který je s matkou doma. Má strach, že mu maminka odejde a už se nevrátí. I ze žárlivosti se mohou děti často budit, vadí jim, že spí jinde než rodiče. O to hůře snášejí, pokud mladší sourozenec spí ještě s rodiči v ložnici. Staršímu dítěti se to zdá nespravedlivé, často těžko vysvětlitelné. Využívá i pláč a nařikání.

„Žárlivost spolu s láskou jsou produkty rodinných vztahů a téměř se nelze žárlivosti vyhnout, pouze ji ovlivňovat a minimalizovat.“ (Kotátková, S., 2008, s.50)

Vnáší třídě jsem měla dívku, která nechtěla být v mateřské škole, žárlila na mladší sestru. Bála se být i u prarodičů přes den i noc, stále měla pocit, že ji tam rodiče dávají, aby se jí zbavili a byli jen s mladší sestrou. Ze žárlivosti si vymýšlela i nemoci. Matce jsem doporučila, aby dceři doma věnovala více pozornosti, ubezpečila ji, že ji má stejně ráda. Vysvětlila jí, že návštěva mateřské školy je právě pro starší děti jako je ona, je za odměnu.

Dále jsme s kolegyní ve třídě řešily nástup tříleté dívky, která příchod do mateřské školy špatně snášela, celé dny poplakávala a ptala se, kdy přijde maminka. Vysvětlovaly jsme rodičům, že nemusí být dcera na vstup do mateřské školy ještě zralá. Matka však tvrdila, že musí dcera chodit do mateřské školy, jelikož všichni její kamarádi jsou také v mateřské škole a nemá si s kým hrát. Přitom tato dívka jako většina tříletých dětí kolektiv nevyhledávala, do společných her se nezapojovala, raději seděla a jen pozorovala dění okolo sebe, nechtěla s nikým komunikovat. Další, pro mě zcela nepochopitelný argument byl, že matka se chce věnovat doma druhému dítěti tak, jak se věnovala starší dceři, když byla malá a bez sourozence, tudíž by neměla na dceru čas. Bohužel si neuvědomila, že může začít díky¹⁰ mu na mladšího sourozence žárlit.

Po měsíci každodenního rozebírání situace s rodiči si maminka začala brát dceru vždy po obědě. Naštěstí nastala velká změna, již neplakala, doba v mateřské škole jí nepřišla tak dlouhá, vždy ráno se v šatně vítala se mnou i s kolegyní slovy, že jde po obědě. Myslím si, že tato matka zbytečně dlouho nechala stresovat své dítě.

Naopak pokud má dítě staršího sourozence, který již do mateřské školy chodí, může mu to pomoci v adaptační fázi. Mladší sourozenec již má v podvědomí prostředí mateřské školy, chce se vyrovnat staršímu sourozenci a tudíž také navštěvovat mateřskou školu.

³-6.6 Emoční reakce a agresivita dítěte

U dětí předškolního věku se po vstupu do mateřské školy může vyskytnout i emoční reakce v podobě vzteku. Dítě může dělat i naschvály. Také vzdor a sebeprosazení v kolektivu vrstevníků může být provázen fyzickou agresivitou, která může mít různé příčiny, např. negativní zkušenost z rodiny nebo prosazení toho, že do mateřské školy dítě nechce.

Do naší třídy chodil chlapec, který ve třech letech mluvil neustále vulgárně, po dětech házel kostky, kopal vrstevníky, rozhazoval nebo jim bral úmyslně hračky. Děti, zvláště dívky, Poté nechtěly docházet do mateřské školy. Rád byl středem pozornosti, často si prozpěvoval: "Máma je pitomá, blbá." Když jsem se ho ptala, kdo to takto říká, odpověděl, že táta. Nadávky považoval za zcela přirozená slova. Rodiče ho obhajovali a omlouvali tím, že se vše

naučil u paneláku od starších dětí, ale jinak to neřešili. Většinu času trávil chlapec s babičkou, sourozence nemá.

Deissler (1994) zastává názor, že nuda vede ke zvýšené agresivitě. Když je dítě agresivní, měl by nás zajímat důvod a příčina. Většinou je takové chování až sekundární, primární příčina agresivity není v samotné podstatě v osobnosti dítěte.

3.6.7 Problémy dětí z kulturně odlišných rodin

Problémy s adaptací mohou mít děti kulturně odlišné rodiny. Rodina může být funkční, ale problém nastává pro odlišnost jazyka, kultury a hodnot. Jedná se například o přistěhovalce, ale i romské rodiny. Pro tyto děti je velmi důležité a prospěšné, aby mohly docházet do mateřské školy co nejdříve, nejlépe od tří let. Rychleji si pak zdokonalí řečové dovednosti, přijmou sociokulturní vzorce společnosti.

Ve třídě jsem měla chlapce Kazachstánce, u kterého adaptaci narušovala jazyková bariéra. Na začátku školního roku neuměl vůbec česky. Zpočátku si chtěl svou pozornost zúkat u dětí agresivním chováním. V průběhu školního roku si našel ve třídě kamarády, začal respektovat učitelku i vrstevníky, brzy se naučil velice dobře česky. Přestal se chovat agresivně. Podobné zkušenosti mám s dětmi z Vietnamu.

Jednoduché to nemají ani děti vyrůstající v dvojazyčném prostředí (bilingvismus).
»Jako první je potřeba přijmout a ocenit mateřský jazyk dítěte, pokud chceme, aby se dítě
«Právně jazykově vyvíjelo a nemělo později problémy ve škole." (Bacus, A., 2004, s.81)

4. Učitelka mateřské školy

Učitelka musí počítat s tím, že každé dítě je jiné a potřebuje individuální přístup ze strany učitelky. „Individualizace je psychologicky zdůvodněna tím, že každé dítě má mnoho osobních rysů, které musíme při výchově a učení dětí brát v úvahu, chceme-li, aby učení bylo co nejefektivnější. Její výhodou je také to, že je velmi dobrou prevencí rizik ohrožujících zdravý a harmonický vývoj dětí.“(Gajdošová J., kol., 2003, s.77)

Ideální je a pro děti přínosné, pokud jsou ve třídě dvě učitelky, které se alespoň částečně překrývají (většinou k překrývání dochází při pobytu venku a obědě). Vzájemná spolupráce, důvěra a jednotný postup obou učitelek ve třídě pozitivně ovlivňuje chování dětí. Učitelky společně vytvářejí na začátku školního roku třídní vzdělávací program, společně sestavují tematické plány na celý školní rok. Domlouvají se na spolupráci s rodiči, pro které také organizují třídní schůzky. Učitelky si předávají zkušenosti, sdělují si, co se dětem povedlo, co je třeba dále procvičovat, zamýšlí se nad vhodnými postupy u jednotlivých dětí, společně provádějí diagnostiku dětí, nezapomínají na evaluace činností.

V adaptačním období velmi pomáhá, pokud má učitelka o dítěti co nejvíce informací od rodičů, o jeho zdraví, individuálních potřebách, zvyklostech. Po celou dobu docházky dítěte do mateřské školy je důležitá spolupráce učitelky a rodičů, vzájemné informování o chování dítěte, o dalších postupech, ale zvláště pak v adaptačním období. Pro celkové klima v třídě významné, pokud rodiče učitelku o problémech svých dětí informují.

Učitelka si nezíská u dítěte důvěru svou nadřazeností, ale laskavostí, trpělivostí, empatií i úsměvem. Cílem je navodit u dítěte chuť komunikovat s dětmi i učitelkou. Učitelka by měla být k dětem vstřícná, stále děti nekritizovat a nenapomínat nebo je dokonce okřikovat. Všimnout si, jak rychle se dítě adaptovalo, zda navazuje sociální kontakty. Zjišťovat účinky chování dítěte, zdaje aktivní, pasivní, klidné, impulzivní nebo vzdorovité. Zda je pozorné, má zájem o různé činnosti nebo se rychle unaví. Může se stát, že dítě v adaptační fázi učitelce nevěří, styl její práce je jiný než na jaký bylo dítě z domova zvyklé a celkově prostředí, ve kterém tráví polovinu či většinu dne je velmi odlišné.

Samozřejmě se může stát, že adaptaci dítě nezvládá díky neporozumění učitelky. Někteří rodiče tuto situaci řeší i přestupem dítěte do jiné mateřské školy, což také nemusí být pro dítě tak úplně nejvhodnější. Je těžké vyjít vstříc v určitých požadavcích všem rodičům a zavděčit se. Každý má na určité věci jiný názor, a potom je na učitelce nebo ředitelce, aby vyhledala tu nejvhodnější správnou cestu, která by vyhovovala oběma stranám co nejvíce. Jde o základní záležitosti (např. délka provozní doby v mateřské škole, odpolední odpočinek ano

Či ne, jaké a kolik zájmových kroužků). Pokud je třeba, učitelka dá rodičům potřebné informace doporučení, jak mají s dítětem postupovat stejně jako v mateřské škole (např. samostatné oblékání, stravování, stříhání nůžkami, používání trojhranných tužek a pastelek).

Důležitý je klidný a citlivý přístup učitelky, jasná stanovená pravidla a stálý režim dne. Učitelka dbá, aby děti byly v pohodě, měly dostatek podnětů pro učení a hru. To vše může u dětí pomoci k dosažení jistoty a bezpečí, k celkovému zklidnění. Učitelka vede děti k samostatnosti a k rozvoji jejich sebevědomí. Dítě si postupně zvyká na učitelku, nachází v ní oporu, důvěru, učitelka se stává blízkou a důvěryhodnou osobou.

Učitelka by měla mít cit, aby poznala, kdy je dítě nevytíženo vhodnými podněty nebo naopak přetíženo. Jestliže se toho dopouštějí někteří rodiče, pak nástup dítěte do mateřské školy znamená vysvobození a úlevu dítěte.

Děti získávají postupně návyky, např. samostatně se rozhodovat a řešit konflikty mezi vrstevníky. Učitelka by měla zasahovat jen v bezvýhodných situacích, být v blízkosti jako tichý pozorovatel, jak si děti samy poradí a situaci vyřeší. Vytváří vhodné podmínky a Podněty pro hru. Umožňuje dětem, aby měly možnost samostatného rozhodování ve volbě hraček, pomůcek i činností.

„Pozorování volné hry dětí by mělo být také východiskem k pedagogické reflexi a evaluaci vlastní práce učitelky.“(Kořátková, S., 2008, s. 66)

Zvláště v adaptačním období je důležité, aby se děti cítily v novém prostředí příjemně^a do mateřské školy se těšily, tzn. věnovat se především tomu, co jejich pobyt usnadňuje a zpříjemňuje, nezveličovat drobné neshody. V tomto období velmi pomáhá učitelce motivace^k Překonání bariéry mezi ní a dětmi. Děti v mateřské škole je vhodné motivovat slovem, ^kadlem, pohádkou, písní, obrázkem, maňáskem i hračkou. Nezapomínat na uznání a chválu.^pomáhá, když učitelka dovede zaujmout dítě činností. Pokud tato fáze nastane, může učitelka do činnosti vstupovat, děti inspirovat, podněcovat i vést.

"Ale vždy platí zásada: Musíme brát důsledně v úvahu, co a jak dítě dělá rádo, na čem mu Přítom záleží; jeho zaujetí činností musí být v každém případě zachováno jako to^{ne}jcennější."(Helus, Z., 1984, s.61)

Nejen v adaptační fázi se učitelka snaží být dětem vzorem v chování i v mluvě.

"Učitelky mateřských škol by měly být skutečně i jsou dobrým mluvním vzorem pro^rozvíjející se řeč dětí. Většina je i dobře informována o vývojových odchylkách výslovnosti, Případně o logopedické prevenci a opravné péči."(Kořátková, S., 2008, 27)

4.1 Vzdělávací cíle učitelky v mateřské škole

Ve školním i třídním vzdělávacím programu i v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se nezapomíná na adaptaci dítěte při vstupu do mateřské školy, aby probíhala v klidu, bez větších překážek.

Tudíž cílem všech učitelek mateřských škol při vstupu dítěte do mateřské školy je dojít k výslednému a očekávanému plnému a uspokojivému začlenění dítěte do nového prostředí, skupiny dětí a do nabízených činností.

V adaptační fázi na začátku školního roku si učitelky stanovují vzdělávací cíle: ve třídě vytvořit tělesnou, duševní a sociální pohodu; rozvíjet prožitkové učení; vytvořit a dodržovat jasná neměnná pravidla; zpracovávat třídní vzdělávací program, podílet se na zpracování školního vzdělávacího programu; zpracovávat diagnostiku dětí; vytvářet projekty a týdenní Plány; provádět individuální vzdělávací činnosti s dětmi; provádět evaluaci činností; neustále se sebevzdělávat; spolupracovat s rodiči, s učitelkami jiných tříd; řešit konflikty vhodným způsobem; dbát na dodržování bezpečnosti v průběhu dne v mateřské škole, na výletě i na dalších akcích; rozvíjet a podporovat samostatnost a pevnou vůli dítěte; děti pět až šestileté postupně připravovat k zápisu a na vstup do základní školy; při integraci dítěte s postižením sestavovat za pomoci Speciálně pedagogického centra individuální vzdělávací plán.

4-2 Požadavky na učitelku při integraci dítěte se sluchovým postižením

Pokud je v běžné mateřské škole integrované dítě, učitelky musí zvolit jiné metody pro práci tohoto dítěte v kolektivu. Děti velice dobře poznají a vycítí, pokud by se učitelka chovala k integrovanému dítěti jinak, věnovala by mu zvýšenou pozornost. Když učitelka vysvětlí odlišnost, zamezí žárlivosti či případné rivalitě mezi dětmi.

"Přijetí postiženého spolužáka ostatními zdravými dětmi závisí ve značné míře na učitelce, na jejím postoji k tomuto dítěti i na vysvětlení příčiny jeho odlišnosti."

(Vágnerová, M., 2000, s.84)

Kvůli dobré adaptaci a integraci sluchově postiženého dítěte je potřeba, aby učitelka spolupracovala především s rodiči dítěte a se Speciálně pedagogickým centrem (SPC). Je vhodné, aby si učitelka prostudovala odbornou literaturu o daném postižení, mohla se účastnit seminářů pro učitelky, které pracují se sluchově postiženým dítětem. Také rodiče ostatních dětí ve třídě musí být o integraci informováni a seznámeni s postižením, např. na rodičovské schůzce.

I do naší mateřské školy byla integrována dívka se sluchovým postižením. Ve třídě, do které nastoupila, jsem pracovala jako učitelka sama. SPC mi poskytlo příslušné informace o sluchovém postižení. Především paní logopedka mi vysvětlila, jak s dívkou komunikovat a Poskytla mi obecné zásady, jak se sluchově postiženým dítětem pracovat.

Na začátku školního roku by bylo vhodné, pokud by rodič integrovaného dítěte mohl být ve třídě společně s dítětem. Pro učitelku by to byla velká pomoc, hlavně v překonání komunikační bariéry mezi učitelkou a dítětem. Pokud by integrované dítě učitelce nerozumělo, rodič by mu to vysvětlil, např. znakovým jazykem.

Je velmi důležité poskytnout integrovanému dítěti dostatečný prostor pro zvykání si na nové prostředí a nový kolektiv. Dětem citlivě vysvětlit zásady komunikace se sluchově Postiženým dítětem. Je třeba si uvědomit, že kompenzace sluchadly není vždy dokonalá, že dítě neslyší sykavky a konce slov, obtížně rozeznává měkké a tvrdé slabiky. Je nutné vždy hovořit z čelné pozice, abychom byli v úrovni jeho očí, vždy stát na světle, aby mohlo integrované dítě dobře odezírat. Učitelka by měla vždy dopředu dítě individuálně seznámit s činnostmi, která bude následovat (pomocí slov, gest, obrázků, apod.) a činnosti přiměřeně střídát. Měla by dopředu upozornit dítě na změnu situace, hovořit v krátkých jednoduchých větách, neuzívat zdrobněliny, popř. dle úrovně slovní zásoby dítěte používat pouze jednoslovné pokyny doplněné gesty. Často musí navazovat oční kontakt s integrovaným dítětem a cvičit u něho odezíráni. Učitelka podporuje veškeré mluvní projevy dítěte, intenzivně rozvíjí jeho slovní zásobu. Dává jednoduché slovní instrukce, postupně přechází ke složitějším. Při budování komunikace využívá obrázky věcí nebo činností a trojrozměrné Pomůcky, video, PC programy.

Učitelka u dítěte rozvíjí zrakové a sluchové vnímání, hrubou a jemnou motoriku a grafomotoriku. Před poslechem reprodukováného textu nesmí zapomenout dítěti přiblížit a vysvětlit obsah sdělení. Při vyprávění používá maňásky, loutky nebo obrazový materiál. Musí brát v úvahu zvýšenou únavnost dítěte při sledování mluveného projevu, vytvořit atmosféru, dostatek podnětů k mluvení a naslouchat integrovanému dítěti.

Práce s integrovaným dítětem je náročná na přípravu, je třeba neustále zařazovat sluchové hry, logopedická i dechová cvičení, mít ke každé činnosti dostatečné množství obrazového materiálu.

5. Děti se specifickými potřebami

Pedagogické přístupy zaměřeny na práci s dětmi se specifickými potřebami jsou zahrnovány do významné pedagogické disciplíny - speciální pedagogiky. Speciální Pedagogika je orientovaná na výchovu, vzdělávání, na pracovní a společenské možnosti a uplatnění zdravotně a sociálně znevýhodněných osob a jejich co možná největší integraci do společnosti.

„Dle jednotlivých druhů postižení se speciální pedagogika dělí na: psychopedii, somatopedii, logopedii, surdopedii, tyflopedit (oftalmopedii), etopedii, speciální pedagogiku osob s kombinovaným postižením." (<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/176968-specialni-Pedagogika>)

Speciální pedagogika se komplexně zajímá o děti se zvláštními potřebami, o jejich výchovu a vzdělávání, trávení volného času, o jejich prožívání a péči o ně, o možnosti jejich rozvoje a způsoby, jak mohou snadněji pomoci samy sobě.

5-1 Surdopedie jako jedna z disciplín speciální pedagogiky

„Úsek speciální pedagogiky, který se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním osob sluchově postižených, se nazývá surdopedie (z lat. surdus - hluchý a řec. paideia - výchova).“ (Janotová, N., Svobodová, K., 1996 a, s.7)

Surdopedie se zabývá komplexně o sluchově postižené a jejich zapojení sociální i Pracovní. Vydělila se z logopedie a od roku 1983 je samostatnou disciplínou.

Prolíná více obory, např. ORL, foniatric, neurologie, audiologie, psychologie, somatopedie.

„Surdopedie je jednou z disciplín speciální pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním dětí se sluchovým postižením, především pak dětí těžce nedoslýchavých a ^slyšících.“ (Houdková, Z., 2005, s.21)

V některých nemocnicích v Čechách se provádí novorozenecký screening sluchu. Například v Českých Budějovicích s ním začali u novorozenců v roce 1996. Provádí se dva až m dny po porodu. Na včasnou diagnostiku navazuje raná péče, která poskytuje služby r°dinám dětí raného věku se zdravotním postižením nebo s ohroženým vývojem. Klienty rané Pěče jsou ohrožené děti a děti se zdravotním postižením od narození do sedmi let. Ranou péči Poskytují Střediska rané péče, Speciálně pedagogická centra (SPC) a Neziskové organizace.

Zjištění, že má dítě sluchovou vadu se netýká jenom samotného dítěte, ale i celé rodiny a blízkého okolí. Často u rodičů dochází k vzájemnému obviňování, vzniká napětí i mezi rodiči a prarodiči. Rodiče mají pocit viny, jsou bezmocní, často i zklamaní

Z nedostatečné komunikace mezi nimi a dítětem, jelikož si to před narozením syna nebo dcery představovali jinak. Pokud nejsou dostatečně informováni o sluchových vadách, sluchadlech, není zajištěna odborná péče, zvětšuje se v rodině napětí, stres a to samozřejmě nepřispívá k harmonickému rozvoji osobnosti dítěte.

Velkou pomoc rodinám přinášejí speciálně pedagogická centra při školách pro sluchově postižené. V SPC pracují odborníci, hlavně speciální pedagogové a psychologové. Rodiče s dětmi pravidelně spolupracují také s logopedem. Centra poskytují komplexní speciálně výchovnou péči sluchově postiženým dětem a mládeži od raného dětství až po ukončení přípravy na povolání. Posuzují vhodnost integrace do běžné školy, nabízí metodickou a odbornou pomoc běžným školám, dochází ke vzájemné spolupráci mezi speciálně pedagogickým centrem, školou a rodinou. Speciální pedagogická centra vypracovávají individuální učební plány pro integrované postižené děti.

Hlavním cílem speciální výchovy je rozvíjení řeči. Dítě získává kladný vztah k mluvení. Při rozšiřování slovní zásoby se neslyšící postupně učí, že i za použití předpon se mění význam slov. Sovák (1984b, s. 104,105) popisuje, jak je těžké pro neslyšící pochopit^a vyrovnávat se s obsahovými rozdíly sloves různého vidu (např.nosí, nese, přinesl), Při odezírání přijímá informaci mluvící osoby zrakem. Sleduje očima pohyby mluvidel, pokud jsou z vnějšku viditelné, přijímá je jako značky řeči, kombinací doplňuje neúplná data a chápe obsah informace. Výkonnost odezírání zdaleka nedosahuje výkonnosti slyšení.

Pojem integrace

O integraci se dozvídáme v mnoha oborech, např. v ekonomii, matematice, sociologii^a Psychologii.

„Pojem integrace je nejčastěji definován jako nenásilné přirozené začleňování (vrůstání) jedince se zdravotním postižením do společnosti. Proces integrace chápeme jako vyrovnávání příležitostí. Nejde jen o integraci z pohledu jedince s postižením, ale současně Probíhá proces integrace na straně majoritní zdravé populace. Tato společnost se musí naučitⁱⁿintegraci akceptovat a identifikovat se s ní.“(Houdková, Z., 2005, s.56)

Integrace jedince do společnosti stejně jako adaptace je proces, který probíhá celý[^]vot. Nejvhodnější doba je raný věk dítěte.

„V Sovákově pojetí je integrace nejvyšším stupněm socializace jedince, tj. zapojení individua do lidského společenství po stránce výchovné a vzdělávací, společenské a subjektivní ve smyslu sebeuplatnění a sebeuspokojení.“

knotová N., Svobodová, K. 1996a, s.6)

5.3 Integrace dítěte se sluchovým postižením

„Jde vždy o společné vzdělávání postižených s běžnou populací." (Janotová, N., Svobodová, K., 1996a, s.7)

V současné době mají rodiče možnost integrovat nebo-li začlenit do běžné mateřské školy dítě se speciálními potřebami. Umožňuje to Zákon č. 132/200 Sb., Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se zabývá integrací dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6. 6. 2002.

Škola spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, SPC a středisky výchovné péče, které zpracovávají odborné posudky dítěte nebo žáka.

Integrace může být individuální nebo skupinová. Ve třídě máme druhým rokem integrovanou dívku se sluchovým postižením. Je integrována individuálně, jelikož byla zařazena do běžné mateřské školy sama. Tato dívka má sluchové postižení, proto jako její učitelka spolupracuji a společně vypracovávám Individuální vzdělávací plán se Speciálně Pedagogickým centrem při MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Českých Budějovicích.

Základem integrace, jak již jsem se zmínila, je spolupráce s SPC. Ideální je, pokud ve třídě pracuje s integrovaným dítětem nejenom učitelka, ale i pedagogický asistent.

^z finančních důvodů bývá asistent většinou v mateřské škole u integrovaných dětí až před vstupem do základní školy.

V mateřských školách se také můžeme setkat s integrací dětí z rodin uprchlíků, ^omskými dětmi i s integrací zdravotně handicapovaných dětí do běžné mateřské školy.

„Integrace postižených dětí do běžných tříd je u nás jev relativně nový, alespoň pokud se týče závažnějších typů postižení. Pro integrované děti je zapotřebí vytvořit podmínky, za kterých je integrace pro ně skutečně prospěšná." (Hadj Moussová, Z., 2002, s.59)

Integrace je, pokud se stýkají a jsou vzdělávány děti se zdravotními postiženími a jejich zdraví vrstevníci. Je velice důležité začít s integrací již v předškolním věku. Záleží na osobnosti dítěte, typu a stupni postižení. U výběru školy také rozhoduje dostatek speciálních Pomůcek, zda jsou prostory vhodné pro určité integrované dítě.

"Tvrdí se, že obojí děti tím získávají: neslyšící se motivují k tomu, aby chtěly a učily se komunikovat, slyšící nabývají pocitu odpovědnosti a uspokojení z poskytované pomoci.

^Tento způsob pedagogické péče je však velmi náročný na učitelky a jejich odbornou Přípravu." (Sovák, 1984a, s.124)

5.4 Děti s kochleárním implantátem

Jak již jsem se zmiňovala, ve třídě je již druhým rokem integrovaná dívka, která má díky sluchovému postižení voperován kochleární implantát.

„Kochleární implantát je zařízení, které pracuje jiným způsobem než sluchadlo. Zjednodušeně lze říci, že sluchadlo zesiluje zvuky, které jsou potom obvyklým způsobem převáděny ze zvukovodu přes střední ucho do vnitřního ucha a pak zpracovány. Kochleární implantát však postižený sluchový orgán „obchází“, a speciálně kódovanými zvukovými podněty dráždí přímo zakončení sluchového nervu ve vnitřním uchu v hlemýždi - v kochleii. Kochleární implantát má vnější a vnitřní část.“ (Janotová, N., Svobodová, K., 1996a, s.15)

Vnější část obsahuje mikrofón (je za uchem) a řečový procesor (dítě ho nosí v krabičce na pásku). Pokud dítě nemá zapnutý řečový procesor, je neslyšící. Děti s kochleárním implantátem nosí řečový procesor a ostatní příslušenství celý den, na spaní^s před koupáním se sundává. Vnitřní část obsahuje přijímač (je trvale voperován do skalní kosti za uchem).

Kandidáty na kochleární implantát jsou pouze děti (nejlépe v raném dětství) a dospělí prakticky neslyšící, kteří při použití nejvhodnějšího a nejvýkonnějšího sluchadla a po dlouhé reedukaci sluchu nemohou vnímat řeč. Nárok na kochleární implantát mají také lidé při^o hluchnutí v jakémkoliv věku.

„Nejvhodnější doba implantace je mezi druhým a čtvrtým rokem věku dítěte. Úspěch kochleární implantace nezávisí pouze na včasném a správném provedení zákroku, ale na mnoha dalších faktorech, jako jsou inteligence dítěte, jeho nadání pro řeč, přítomnost přidružených problémů (např. LMD). Důležitou roli hrají rodiče podnětnost prostředí,^{ve} kterém dítě vyrůstá.“ (Houdková, Z., 2005, s.54)

5.5 Speciální pomůcky ve třídě s integrovaným dítětem

Sovák (1984a) rozlišuje pomůcky na stimulační (např. zvukové hračky), motivační, didaktické, derivační, podpůrné, názorné (např. zrcadlo) a registrační (např. záznamy pokroků). Učitelka zapisuje do individuálního sešitu pro rodiče různé postřehy, činnosti z průběhu dne v mateřské škole, ale i říkadla, písně, hry. Na různá grafomotorická cvičení slouží integrované Monice individuální pracovní sešit.

Při práci s Monikou používám: např. Trojice obrázků; Čtveřice obrázků; Obrázky k hláskám; Předměty denní potřeby; Popletené obrázky; Říkej, co dělají; obrázková pexesa (různé náměty); lota; skládky; mozaiky; dětská leporela; obrázkové knihy; pohádky; encyklopedie; obrázky k dětským písním a hrám; Orffovy dětské hudební nástroje; zvukové hračky; Házej, skládej, povídej (sada logopedických kostek); Sada půlených kostek Pro logopedii; půlené obrázky; omalovánky s abecedou; Kdo-co-čím; Z čeho se vyrábí; Skládací abeceda; CD se zvuky; společenské hry pro o základech a pravidlech slušného chování - Nešťourej se v nose! aneb Etiketa pro děti; Dávej bacha! a Vadí, nevadí? a další.

Všechny pomůcky slouží k rozvoji řeči, myšlení, paměti, slovní zásoby, jemné motoriky, vnímání rytmu, vnímání a rozlišování zvuků, porozumění obsahu sdělení ve formě slova a věty, zrakového a sluchového vnímání a paměti, k rozlišování různých kvalit zvuku, neřečových a řečových zvuků, k rozvoji spolupráce mezi vrstevníky, samostatnosti ve vyjadřování, překonání ostychu a upevňování sebejistoty a sebevědomí.

Při námětovém hrám na řemesla a lidi (většinou na rodinu) se integrovaná dívka učí

ke

spolupráci s vrstevníky i vzájemné domluvě.

Pokud dostaneme do třídy nové pomůcky, informuji Moniku dříve, než si s nimi začne hrát, k čemu pomůcka slouží, jaké má možnosti využití.

II. Praktická část

6. Cíle

- 1/ Zjistit, jak ovlivní vstup dítěte do mateřské školy fungování rodiny, jak ho rodina řeší a jak se vyrovnává se změnou režimu dítě.
- 2/ Zjistit jaký věk považují rodiče za vhodný pro vstup do mateřské školy.
- 3/ Zjistit, jak dlouho převládají negativní a stresové projevy u dětí v rodině a v mateřské škole.
- 4/ Porovnat rozdíl adaptace dívek a chlapců docházejících do mateřské školy jen na čtyři hodiny a dětí s celodenním režimem v mateřské škole.
- 5/ Porovnat rozdíl adaptace dívek a chlapců ve třídě homogenní a heterogenní.
- 6/ Uskutečnit hlubší pohled integrace dítěte se sluchovým postižením, zabývat se úskalími jeho adaptačního procesu.

7- Hypotézy

- 1/ Domnívám se, že vstup dítěte do mateřské školy většinou neovlivní fungování rodiny.
- 2/ Předpokládám, že se budou vyskytovat u dítěte některé negativní stresové projevy, především pláč, strach z neznámých lidí a prostředí.
- 3/ Předpokládám, že negativní a stresové projevy u dětí nebudou trvat déle než šest týdnů.
- 4/ Předpokládám rychlejší adaptaci dětí ve třídě se čtyř hodinovým provozem než dětí s celodenním režimem v mateřské škole.
- 5/ Předpokládám, že se budou lépe a rychleji adaptovat v mateřské škole děti ve třídě heterogenní než v homogenní a také, že se budou lépe adaptovat dívky než chlapci.
- 6/ Předpokládám, že integrace dítěte se sluchovým postižením bude přínosem pro ostatní děti a bude je orientovat na pomoc tomuto dítěti. Kladu si otázku, co bude pro toto dítě nejtěžší při adaptaci na mateřskou školu.

Výzkumné metody

Sestavila a připravila jsem tři dotazníky, které byly určeny pro rodiče dětí.

- I. Dotazník pro rodiče při zápisu dětí do mateřské školy.
- II- Dotazník č. I pro rodiče po čtrnácti dnech nástupu jejich dítěte do mateřské školy na začátku školního roku.
- III- Dotazník č. II pro rodiče po dvou měsících nástupu jejich dítěte do mateřské školy.
V rámci výzkumu šlo o dotazníková šetření s otevřenými a uzavřenými otázkami.
- IV. Dále jsem sestavila a předala ředitelkám (učitelkám) mateřských škol pozorovací arch pro adaptační fázi šesti týdnů.
- V. Jako další metodu zkoumání jsem zvolila případovou studii dítěte se specifickými potřebami. Zabývala jsem se rodinnou, osobní i školní anamnézou a úskalími adaptačního procesu u dítěte se sluchovým postižením.

⁸-1 Dotazníky

Pro realizaci výzkumných cílů jsem sestavila a připravila tři dotazníky, které byly určeny Pro rodiče dětí.

- I- 200 dotazníků pro rodiče při zápisu dětí do mateřské školy.
- II- 120 dotazníků č. I pro rodiče po čtrnácti dnech nástupu jejich dítěte do mateřské školy na začátku školního roku.
- III- 120 dotazníků č. II pro rodiče po dvou měsících nástupu jejich dítěte do mateřské školy.

8.1.1 Dotazník pro rodiče při zápisu dětí do mateřské školy

Ukázka dotazníkového zpracování je v příloze č. 1.

Dotazník dostávali rodiče dětí při zápisech v mateřských školách ve městech, obcích a na vesnicích v dubnu 2007 a 2008. Šlo o zápisy dětí na školní rok 2007/2008 a 2008/2009.

Rodiče dotazníky po vyplnění vraceli ředitelkám mateřských škol.

Zjišťovala jsem, jaký mají rodiče názor na vstup dítěte do mateřské školy, co mohou pro lepší adaptaci udělat. Zda jsou rozdílné odpovědi rodičů chlapců a dívek, rodičů dětí z obce, vesnice a města.

Dotazník obsahuje otázky otevřené a uzavřené.

Město:

České Budějovice

Praha

Celkem ve městech: předáno 100 dotazníků

vráceno 68 dotazníků (68 %)

Obec, vesnice:

Olešník

Uherský Ostroh

Velké Přílepy

Žabovřesky u Českých Budějovic

Celkem v obcích a na vesnicích: předáno 100 dotazníků

vráceno 56 dotazníků (56 %)

Celkový počet: předáno 200 dotazníků

vráceno 124 dotazníků (62 %)

Dotazníky při zápisu jsem porovnávala: město a obec

město - dívky a chlapci

obec - dívky a chlapci

Dotazníky při zápisu ve městech:

Počet:

Děvčata: 32

Chlapci: 36

Celkem: 68 dětí

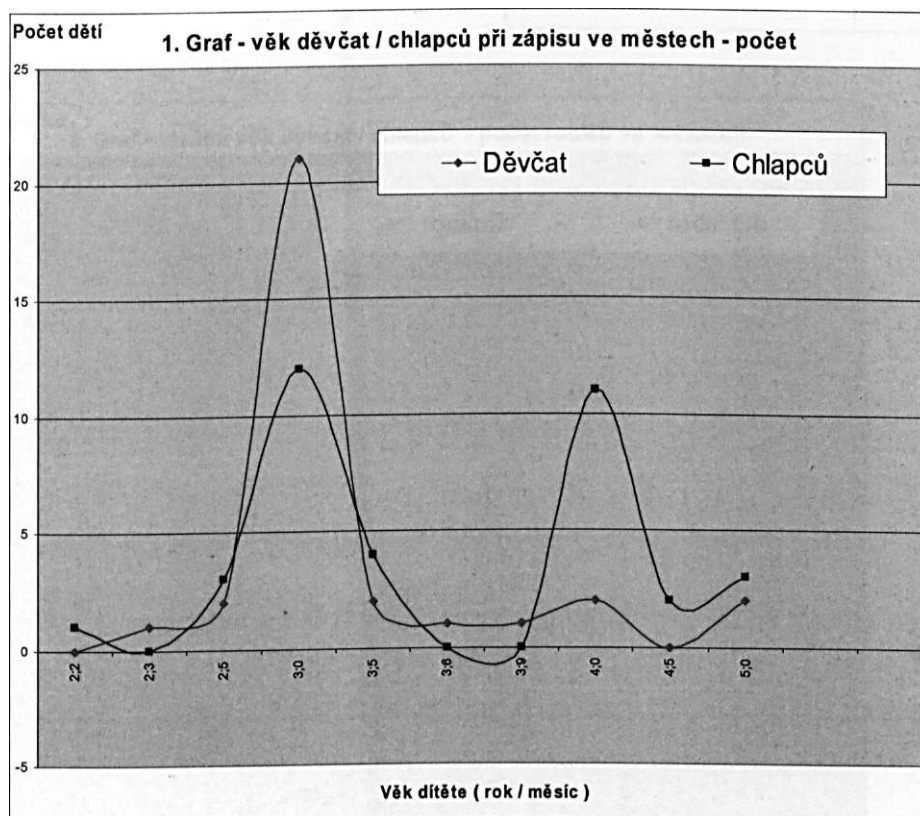
I. Dítě, které přivádíte do mateřské školy je chlapec nebo dívka? Uveďte jeho věk.

Tabulka č. 2

Věk děvčat (rok/ měsíc) při zápisu	Počet děvčat
2;3 let	1x
2;5 let	2x
3;0 let	21x
	2x
	1x
	1x
	2x
	~2x

Tabulka č. 3	
Věk chlapců (rok/ měsíc) při zápisu	Počet chlapců
2;2 let	1x
2;5 let	3x
3;0 let	12x
3;5 let	4x
4;0 let	1 1x
4;5 let	2x
5;0 let	3x

^oTiT

Zcelkového počtu děvčat ve městech: jedna dívka osvojená

jedna dívka neslyšící (kochleární implantát)

dvě dívky sourozenci (4 roky a 5 let)

nejvíce při zápisu 21 děvčat 3;0letých (66 %)

Zcelkového počtu chlapců ve městech: dva chlapci sourozenci (3;0 let a 4;5 let)

nejvíce při zápisu 12 chlapců 3;0letých (33 %)

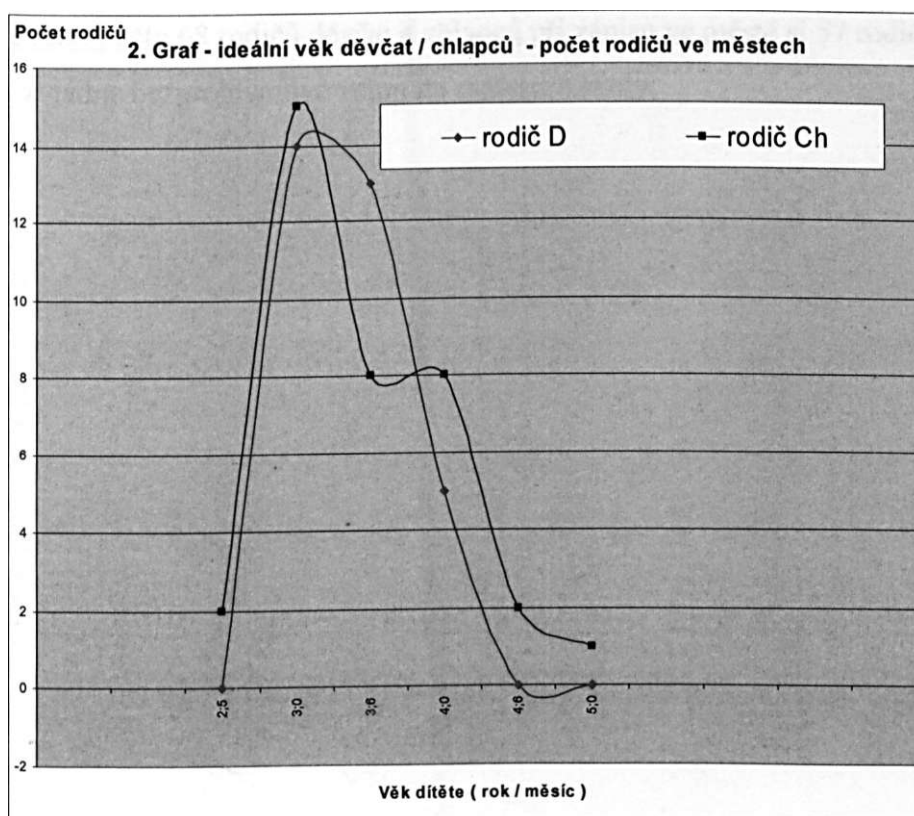
a 11 chlapců 4;0letých (31%)

Znělkového počtu 68 chlapců a děvčat při zápisu ve městech bylo: 33 chlapců a děvčat 3;0letých (49 %).

2. Jaký věk považujete za ideální pro vstup dítěte do mateřské školy?

íabulka č. 4	
Věk (rok/ měsíc) děvčat	Počet rodičů
3;0 let	14x
3;6 let	13x
4;0 let	5x

Tabulka č. 5	
Věk (rok/ měsíc) chlapců	Počet rodičů
2;5 let	2x
3;0 let	15x
3;6 roky	8x
4;0 let	8x
4;6 let	2x
5 let	1x

Z celkového počtu 32 rodičů děvčat z měst: 14 rodičů (44 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let; 13 rodičů děvčat (41 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;6 let.

Z celkového počtu 36 rodičů chlapců z měst: 15 rodičů (42 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let.

Ocelkového počtu 68 rodičů děvčat a chlapců z měst: 29 rodičů (43 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let rodičů chlapců a děvčat.

3. Myslíte, že vaše dítě bezproblémově zvládne vstup do mateřské školy?

Tabulka č. 6

Rodiče děvčat odpověděli:	Počet
ano	28x
ne	~2x
neví	2x

Tabulka č. 7	
Rodiče chlapců odpověděli:	Počet
ano	29x
ne	7x
neví	0x

Z 32 rodičů děvčat z měst si 28 rodičů (88 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

Z 36 rodičů chlapců z měst si 29 rodičů (81%) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy, ale je i 7 rodičů (více než u děvčat), kteří uvažují, že jejich syn nezvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

Ocelkového počtu 68 rodičů děvčat a chlapců při zápisu ve městě si 57 rodičů (84 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

4. Myslíte si, že bude mít vaše dítě na počátku v mateřské škole nějaké problémy a jaké?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 8	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat:	Počet
nebude mít problémy	17x
problémy se stravováním	5x
strach z nového kolektivu dětí	4x
strach z opuštění rodiny, ze samoty	3x
autorita učitelky	3x
respektovat pravidla, poslouchat	2x
Problémy s oblékáním	1x
Problémy se spaním	1x
zvykání na nové prostředí	1x
komunikační problémy	1x
Tabulka č. 9	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců:	Počet
nebude mít problémy	1 1x
kolektiv bez rodičů, matky	7x
strach z nového kolektivu dětí	4x
Problémy se stravováním	3x
Zvykání na režim v mateřské škole	3x
autorita učitelky	2x
vztekaní	2x
neví	1x
zvykání na nové prostředí	1x
Pláč	1x
Pomočování	1x
Problémy s oblékáním	1x
dělení o hračky	1x
Zvykání na nové prostředí	1x
"mět se přizpůsobit	1x

Z 32 rodičů děvčat z měst si 17 rodičů (53%) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy.

Z 36 rodičů chlapců z měst si 11 rodičů (34 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy.

Z celkového počtu 68 rodičů děvčat a chlapců při zápisu ve městech si 28 rodičů (41 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy.

Problémy, které popisují rodiče jsou velmi podobné jak u chlapců, tak u děvčat. U 5 rodičů děvčat (16 %) jsou na druhém místě uváděny problémy se stravováním, dále u 4 rodičů děvčat (13 %) stejně jako u chlapců je to strach z nového kolektivu dětí.

Rodiče chlapců však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů. Na druhém místě u rodičů chlapců je uváděna nepřítomnost rodičů (matky) u 7 rodičů (19 %), dále u 4 rodičů (11 %) strach z nového kolektivu dětí.

S. Co myslíte, že můžete udělat pro to, aby se vaše dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 10	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
Pozitivní motivace	9x
rozhovor o mateřské škole, klidné vysvětlení Před nástupem do mateřské školy	8x
Psychická podpora rodičů	7x
návštěva mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem	7x
navštěvování před vstupem do MŠ kroužků, Plavání, mateřských center, hřiště	6x
Předem naučit základy sebeobsluhy	2x
rozhovor s dětmi, co již do mateřské školy chodí	2x
rodič zpočátku ve třídě s dítětem	2x

Tabulka č. 11	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
rozhovor o mateřské škole, klidné vysvětlení před nástupem do mateřské školy	8x
pravidelné navštěvování dětského kolektivu, mateřská centra, hřiště, herny	7x
pozitivní motivace	6x
není nic třeba	5x
pobyt u prarodičů bez matky a otce, osamostatňování	4x
návštěva mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem	2x
předem naučit základy sebeobsluhy	1x
rodič zpočátku ve třídě s dítětem	1x
zpočátku v mateřské škole jen na pár hodin	1x
pravidelná docházka do mateřské školy	1x

Z 32 rodičů děvčat z měst si 9 rodičů dívek (28 %) myslí, aby se dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole, je třeba ho pozitivně motivovat. Na dalších dvou místech jsou rozhovory o mateřské škole, klidné vysvětlení před nástupem do mateřské školy u 8 rodičů (25 %), dále pak psychická podpora rodičů a návštěva mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem u 7 rodičů (22 %).

Z 36 rodičů chlapců z měst si 8 rodičů (22 %) rodičů chlapců myslí, aby se dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole, je třeba s ním o mateřské škole hovořit ještě před nástupem do mateřské školy. Na dalších dvou místech jsou pravidelné navštěvování dětského kolektivu, mateřská centra, hřiště, herny u 7 rodičů (19 %), dále pak pozitivní motivace u 6 rodičů (17 %).

Nejčastější odpovědi, které popisují rodiče jsou velmi podobné jak u chlapců, tak u děvčat. Rodiče chlapců však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů.

6. V čem vám mateřská škola může pomoci nebo čím může vašemu dítěti prospět?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 12	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
začlenění do kolektivu dětí	22x
každodenní režim, povinnost a řád	10x
rozvoj samostatnosti dítěte	9x
Umět poslouchat, spolupracovat, dělit se o	4x
hračky	
Příprava na základní školu	3x
rozvoj komunikačních schopností dětí	4x
nové dovednosti	4x
zábava, společná hra	3x
umožnění rodičům chodit do zaměstnání	3x
umožnění rodičům chodit do zaměstnání	3x
celkový rozvoj dítěte	2x
respektovat druhé	2x
Profesionální péče o dítě	1x
zbavit se závislosti na matce	1x

Tabulka č. 13	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
začlenění do kolektivu dětí	22x
umět poslouchat jinou autoritu než rodiče	4x
nové hry, soustředění na hru	4x
rozvoj vzdělávání, nové poznatky	3x
příprava na základní školu	3x
neví	3x
pravidelný režim	2x
rozvoj komunikačních schopností dětí	2x
osvojení si českého jazyka (Ukrajinci)	2x
disciplína	2x
dobře se naučit jíst	1x
odnaučení pití z dětské lahve	1x
zvyknout si po obědě na spaní	1x

Z celkového počtu 32 rodičů děvčat z měst si 22 rodičů (69 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí. Na dalších dvou místech je od 10 rodičů (31 %) uveden každodenní režim, povinnost a řád a dále od 9 rodičů (28 %) rozvoj samostatnosti dítěte.

Ocelkového počtu 36 rodičů chlapců z měst si 22 rodičů (61 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí. Na dalších dvou místech je od 4 rodičů (11 %) uvedeno umět poslouchat jinou autoritu než rodiče a od 4 rodičů soustředění na hru, nové hry.

Znělkového počtu 68 rodičů děvčat a chlapců z měst si 44 rodičů (65%) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí.

Rodiče děvčat uvádějí větší rozsah očekávaných problémů.

7. Změní se něco ve vaší rodině po nástupu vašeho dítěte do mateřské školy?

Některí rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 14	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
matka nastoupí do zaměstnání	11x
•Uc se nezmění	9x
více času na mladší dítě	5x
ano, změní (dříve ráno vstávat, snídat, večer dříve usínat)	3x
větší samostatnost dítěte	2x
babička bude mít více času	2x
•Šechno se změní	1x

Tabulka č. 15	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
nic se nezmění	14x
matka nastoupí do zaměstnání	6x
více času na mladší dítě	4x
změní se celkově režim dne rodiny	4x
matka více času na práci doma, pro sebe	4x
ranní vstávání	3x
lepší usínání večer	1x
problémy s dopravou do mateřské školy	1x
méně času být spolu	1x

Ocelkového počtu 32 rodičů děvčat z měst si 11 rodičů (34 %) myslí, že díky nástupu dítěte do mateřské školy se změní to, že matka může nastoupit do zaměstnání (to uvádí 6 rodičů chlapců 17 % na druhém místě). Dále 5 rodičů děvčat (16 %) uvádí více času na mladší dítě.

ž celkového počtu 36 rodičů chlapců z měst si 14 rodičů (39 %) si myslí, že se v rodině nic nezmění (to uvádí 9 rodičů děvčat 28 % na druhém místě). Dále 3x 4 rodiče chlapců (11 %) Uvádí více času na mladší dítě; změnu režimu dne rodiny; matka více času na práci doma, pro sebe.

Rodiče chlapců však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů.

Dotazníky při zápisu v obcích a na vesnicích:

Počet:

Děvčata: 31

Chlapci: 28

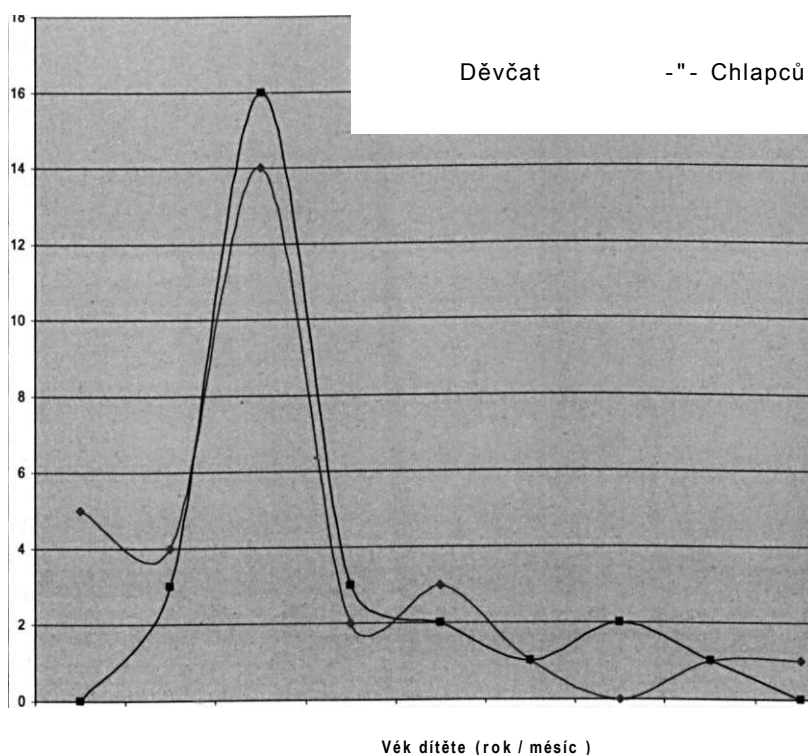
Celkem: 59 dětí

1. Dítě, které přivádíte do mateřské školy je chlapec nebo dívka? Uveďte jeho věk.

Tabulka č. 16	
Věk děvčat (rok/ měsíc) při zápisu	Počet děvčat
2;0 let	5x
2;5 let	4x
3;0 let	14x
3;3 let	1x
3;5 let	2x
4;0 let	3x
4;5 let	1x
5;5 let	1x

Tabulka č. 17	
Věk chlapců (rok/ měsíc) při zápisu	Počet chlapců
2;5 let	3x
3;0 let	16x
3;3 let	1x
3;5 let	3x
4;0 let	2x
4;5 let	1x
5;0 let	2x

Počet dětí Graf. věk. děvčat / chlapců při zápisu v obci, na vesnici - počet

Ocelkového počtu bylo: nejvíce při zápisu v obci a na vesnici 14 děvčat 3;0letých (45 %).

Ocelkového počtu bylo: nejvíce při zápisu v obci a na vesnici 16 chlapců 3;0letých (57 %).

Znělkového počtu 59 chlapců a děvčat v obci a na vesnice bylo při zápisu: 30 chlapců a děvčat 3;0letých (51 %).

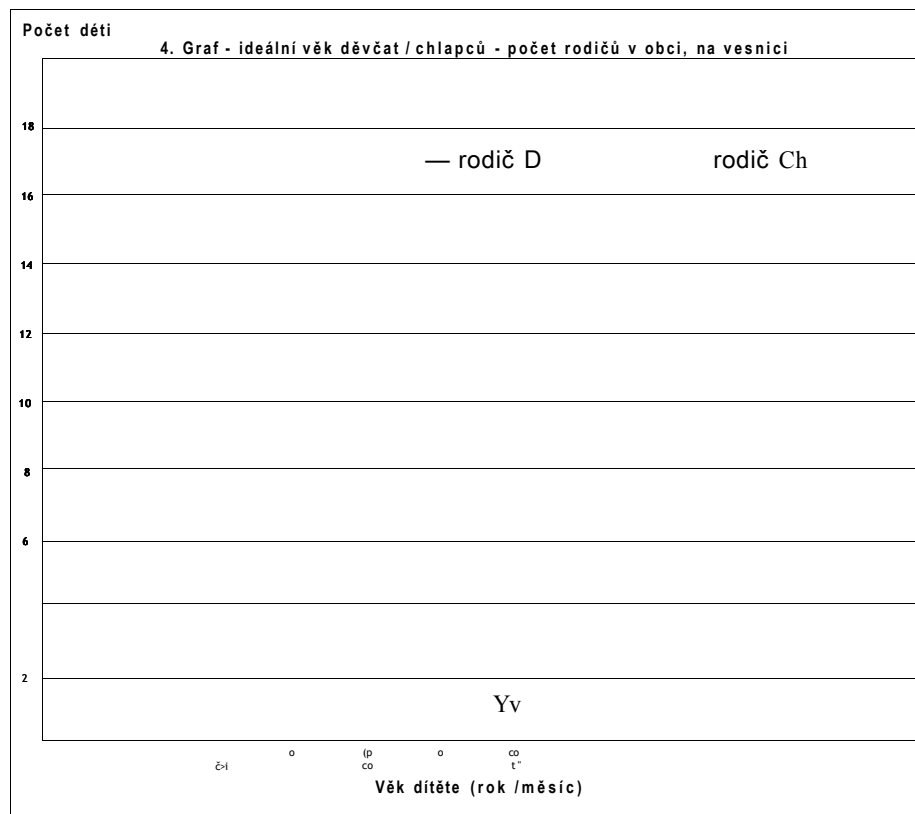
Ocelkového počtu 68 chlapců a děvčat při zápisu ve městě bylo: 33 chlapců a děvčat 3;0letých (49 %).

Ocelkového počtu chlapců a děvčat při zápisu ve městě, v obci a na vesnici bylo: 63 chlapců a děvčat 3;0letých (51 %).

2. Jaký věk považujete za ideální pro vstup dítěte do mateřské školy?

Věk (rok/ měsíc) děvčat	Počet rodičů
2;5 let	3x
3;0 let	17x
3;6 let	5x
4;0 let	5x
4;6 let	1x

Věk (rok/ měsíc) chlapců	Počet rodičů
3;0 let	19x
3;6 let	4x
4;0 let	5x

2 celkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici: 17 rodičů (55 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let.

Znělkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici: 19 rodičů (68 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let.

Znělkového počtu 59 rodičů děvčat a chlapců z obce a vesnice: 36 rodičů (61 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let.

Z celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce či vesnice: 65 rodičů (52 %) považuje za ideální věk pro vstup do mateřské školy 3;0 let.

3. Myslíte, že vaše dítě bezproblémově zvládne vstup do mateřské školy?

Tabulka č. 20

Rodiče děvčat odpověděli:	Počet
ano	29x
neví	~Tx

Tabulka č. 21	
Rodiče chlapců odpověděli:	Počet
ano	26x
ne	1x
neví	1x

Žilkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici si 29 rodičů (94 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

Ocelkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici si 26 rodičů (84 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

celkového počtu 59 rodičů děvčat a chlapců v obci a na vesnici si 55 rodičů (93 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

Ž celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce a vesnice si 112 rodičů (90 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy.

4. Myslíte si, že bude mít vaše dítě na počátku v mateřské škole nějaké problémy a jaké?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 22	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
nebude mít problémy	16x
stesk po rodičích, domově	9x
Problémy se stravováním	3x
strach z nového kolektivu dětí	1x
nebude chtít odpoledne domů	1x
ranní vstávání	1x
neudrží pozornost	1x
pláč	1x

Tabulka č. 23	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
nebude mít problémy	14x
stesk po rodičích, domově	5x
zvykání na nové prostředí, děti	3x
strach z neznámého prostředí	2x
neví	2x~
zvykání na režim v mateřské škole	1x
problémy s oblékáním	1x~
odpolední spánek	1x
základy sebeobsluhy na toaletě	1x

Ocelkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici si 16 rodičů (52 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy. Na dalších dvou místech 9 rodičů (29 %) děvčat uvádí stesk po rodičích a domově; dále uvádí problémy se stravováním 3 rodiče (10 %). Ve městech mělo obavu ze stravování 5 rodičů (16 %).

Ocelkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici si 14 rodičů (50 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy.

Ocelkového počtu rodičů děvčat a chlapců v obci a na vesnici si 30 rodičů (51 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy. Na dalších dvou místech 5 rodičů (18 %) má obavu, že bude dítě tesknit (stejně jako u děvčat v obci a na vesnici a u chlapců ve městech) a dále 3 rodiče (11 %) mají obavu ze zvykání na nové prostředí a děti (stejně uvedli rodiče u děvčat a chlapců ve městech).

Problémy, které popisují rodiče jsou velmi podobné jak u chlapců, tak u děvčat.

Ocelkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce a vesnice si 58 rodičů (47 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy.

Rodiče chlapců však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů.

5. Co myslíte, že můžete udělat pro to, aby se vaše dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 24	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
návštěva mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem	8x
neví	7x
pozitivní motivace	5x
pravidelné navštěvování dětského kolektivu, mateřská centra, hřiště, herny	3x
pravidelná docházka v mateřské škole	2x
předem naučit základy sebeobsluhy	2x
příklad sourozence, který do mateřské školy již chodí	2x
rodič 1 .den ve třídě s dítětem, kratší pobyt	2x

Tabulka č. 25	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
pozitivní motivace	13x
rozhovory s dítětem, co v mateřské škole dělalo, co prožilo	5x
návštěva mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem	4x
nic	4x
rodič zpočátku ve třídě s dítětem, kratší pobyt	2x
předem naučit základy sebeobsluhy	1x

Ocelkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici si 8 rodičů (26 %) myslí, aby se dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole, je třeba navštívit mateřskou školu a seznámit se s učitelkou před nástupem. Na dalších dvou místech uvádí 7 rodičů (23 %), že neví, co mají pro dobrou a rychlou adaptaci udělat. Dále uvedlo 5 rodičů děvčat (18 %), že je třeba dceru pozitivně motivovat.

Ocelkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici si 13 rodičů (46 %) myslí, aby se dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole, je třeba ho pozitivně motivovat. Na dalších dvou místech uvádí 5 rodičů (18 %), že pro dobrou a rychlou adaptaci je třeba s dětmi hovořit o prožitcích z mateřské školy. Dále 2x 4 rodiče (14 %) uvedli navštívení mateřské školy a seznámení s učitelkou před nástupem, ale i napsali, že pro dobrou a rychlou adaptaci nemusí dělat nic.

Nejčastější odpovědi, které popisují rodiče v obci a na vesnici jsou velmi podobné jak u chlapců, tak u děvčat. Rodiče děvčat však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů.

Ocelkového počtu 124 rodičů se shodují odpovědi u rodičů děvčat z města a rodičů chlapců z obce a vesnice celkem u 22 rodičů (18 %). Odpověděli, že je třeba, aby se dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole pozitivně ho motivovat.

6. V čem vám mateřská škola může pomoci nebo čím může vašemu dítěti prospět?

Někteří rodiče vypsali více možností:

Tabulka č. 26

Nejčastější odpovědi rodičů děvčat

začlenění do kolektivu dětí
rozvoj dovedností, znalostí a tvořivosti u dětí
rozvoj samostatnosti dítěte
každodenní program, povinnost a řád
nové hry, podněty
respektovat druhé
pomoc matce samoživitelce (může jít do zaměstnání)
příprava na základní školu
nové kreativní a inspirativní prostředí -2x
neví - 2x
učit se poslouchat jiné authority - 1x

Tabulka č. 27	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
začlenění do kolektivu dětí	18x
rozvoj samostatnosti dítěte	10x
rozvoj dovedností, znalostí a tvořivosti u dětí	8x
umět poslouchat jinou autoritu než rodiče	3x
umožnění rodičům jít do zaměstnání	3x
komunikace ve skupině	2x
nové hry, podněty	1x
příprava na základní školu	1x

Ocelkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici si 21 rodičů (68 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí a naučí se s nimi vycházet.

Na dalších dvou místech uvedlo 7 rodičů děvčat (23 %) rozvoj dovedností, znalostí a tvořivosti u dětí. Dále 5 rodičů (16 %) uvedlo rozvoj samostatnosti v mateřské škole (to uvedli i rodiče děvčat ve městech).

Ocelkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici si 18 rodičů (64 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí. Na dalších dvou místech uvedlo 10 rodičů (36 %) rozvoj samostatnosti v mateřské škole. Dále rozvoj dovedností, znalostí a tvořivosti u dětí napsalo 8 rodičů (29 %).

Ocelkového počtu 59 rodičů děvčat a chlapců z obcí a vesnic si 39 rodičů (66 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí.

Ocelkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce a vesnice si 83 rodičů (67 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí.

7. Změní se něco ve vaší rodině po nástupu vašeho dítěte do mateřské školy?

Někteří rodiče vypsalí více možností:

Tabulka č. 28	
Nejčastější odpovědi rodičů děvčat	Počet
nic se nezmění	10x
matka nastoupí do zaměstnání	7x
více času na mladší dítě	6x
změní se režim dne celé rodiny	5x
ano, změní se všechno	3x
větší samostatnost dítěte	1x
babička bude mít více času	2x

Tabulka č. 29	
Nejčastější odpovědi rodičů chlapců	Počet
nic se nezmění	10x
matka nastoupí do zaměstnání	8x
více času na mladší dítě	3x
větší samostatnost dítěte	1x
dítě nebude tak závislé na matce	1x
ano, změní	3x
bude se platit více peněz	1x
rodič více času na svoje aktivity, domácí práce	1x
méně času být spolu	1x

Jedna matka napsala: „ Bude tady (doma) velké ticho. Budu mít víc času pro sebe." "

Jeden rodič napsal: „ Rodiče budou mít na sebe více času" "

Z celkového počtu 31 rodičů děvčat v obci a na vesnici si 10 rodičů (32 %) myslí, že díky nástupu dítěte do mateřské školy se nic nezmění. Další dvě místa jsou matka nastoupí do zaměstnání, odpovědělo 7 rodičů děvčat (23 %) a více času na mladší dítě, to odpovědělo 6 rodičů (19 %).

Shoda v prvních třech odpovědích se ukázala u děvčat z města, obce a vesnice, ale v jiném pořadí.

Z celkového počtu 28 rodičů chlapců v obci a na vesnici si 10 rodičů (36 %) myslí, že se v rodině díky nástupu dítěte do mateřské školy nic nezmění. Na dalších dvou místech jsou, že matka nastoupí do zaměstnání, to odpovědělo 8 rodičů (29 %) a více času na mladší dítě, to odpověděli 3 rodiče (11 %).

Shoda u děvčat i chlapců v obci a na vesnici ve všech třech místech.

O celkového počtu 59 rodičů děvčat a chlapců z obcí a vesnic si 20 rodičů (34 %) myslí, že se v rodině díky nástupu dítěte do mateřské školy nic nezmění.

O celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z měst, obcí a vesnic si 34 rodičů (27 %) myslí, že se v rodině díky nástupu dítěte do mateřské školy nic nezmění.

Odpovědi všech rodičů při zápisech se velmi neliší.

8.1.2 Dotazník č. I pro rodiče

Ukázka dotazníkového zpracování je v příloze č. 2.

Učitelky mateřských škol předaly tyto dotazníky rodičům na začátku školního roku v září 2008 po čtrnácti dnech nástupu jejich dítěte do mateřské školy. Vyplněné dotazníky jim vrátili rodiče zpět.

Na dotazník č. I navazuje dotazník č.II, který učitelky mateřských škol předaly rodičům po dvou měsících nástupu dítěte do mateřské školy.

Porovnávala jsem odpovědi rodičů chlapců a děvčat, nejčastější odpovědi v dotazníku č. I a II., nejčastější odpovědi a druhé a třetí místo jsem vyhodnotila i v procentech. Zjišťovala jsem, co dělá z pohledu rodičů dětem v počátku nástupu do mateřské školy největší problémy. Co se změnilo v rodině a u dítěte díky nástupu do mateřské školy. Jak rodiče pomáhají dítěti tuto náročnou dobu překonat.

Dotazník obsahuje otevřené i uzavřené otázky.

Do mateřských škol: odevzdáno 120 dotazníků č. I

vráceno a vyplněno bylo 95 dotazníků č.I (79 %)

Počet:

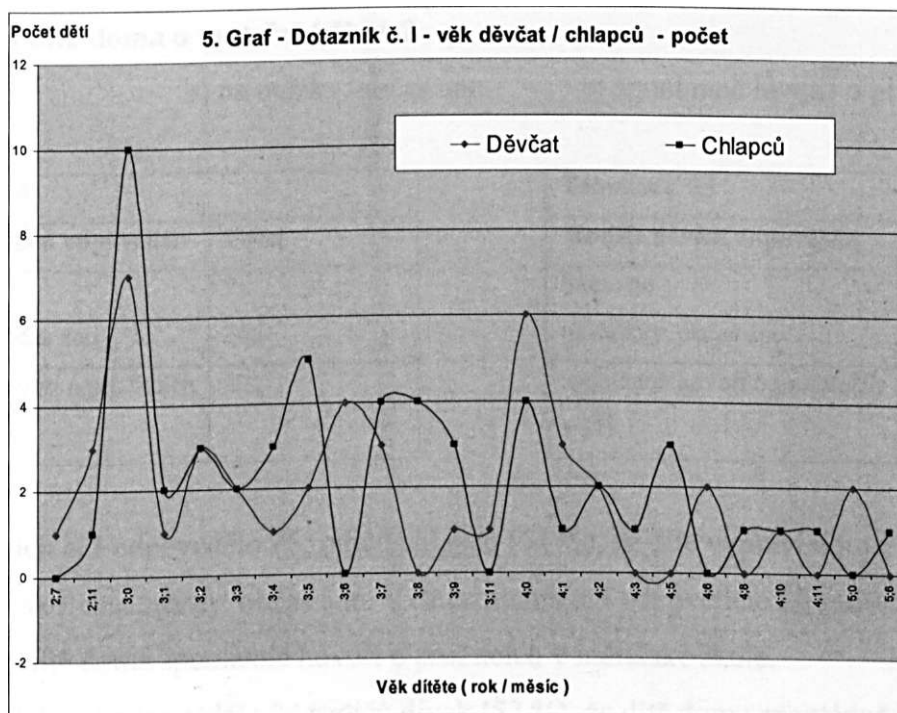
Děvčata: 47

Chlapci: 48

Celkem: 95 dětí

Tabulka č. 30	
Věk děvčat (rok/ měsíc)	Počet děvčat
2;7 let	1x
2; 11 let	3x
3;0 let	7x
3;1let	1x
3;2 let	3x
3;3 let	2x
3;4 let	3x
3;5let	2x
3;6 let	4x
3;7 let	3x
3;9 let	1x
3;11 let	1x
4;0 let	6x
4;1 let	3x
4;2 let	2x
4;6 let	2x
4; 10 let	1x
5;0 let	2x

Tabulka č. 31	
Věk chlapců (rok/ měsíc)	Počet chlapců
2; 11 let	1x
3;0 let	10x
3;1 let	2x
3;2 let	3x
3;3 let	2x
3;4 let	1x
3;5let	5x
3;7 let	4x
3;8 let	4x
3;9 let	3x
4;0 let	4x
4;1 let	1x
4;2 let	2x
4;3 let	1x
4;5 let	3x
4;8 let	1x
4; 10 let	1x
4; 11 let	1x
5;6 let	1x

V dotaznících č. I bylo v době nástupu do mateřské školy nejvíce 3;0letých chlapců - 10x (21 %) a 3;5letých chlapců - 5x (10 %) z celkového počtu chlapců.

V dotaznících č. I bylo v době nástupu do mateřské školy nejvíce 3;0letých děvčat - 7x (15 %) a 4;0letých děvčat - 6x (13 %) z celkového počtu děvčat.

Z celkového počtu 95 dětí v dotaznících č. I bylo v době nástupu do mateřské školy nejvíce 3;0letých chlapců i děvčat - 17x (18 %) z celkového počtu chlapců a děvčat.

1. Dítě vstává do mateřské školy:

a) rádo

b) nerado

Tabulka č. 32	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
rádo	36x
nerado	12x

Tabulka č. 33	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
rádo	34x
nerado	13x

V dotaznících č. I odpovědělo 36 rodičů chlapců (75%), že dítě vstává do mateřské školy rádo.

V dotaznících č. I odpovědělo 34 rodičů děvčat (74 %), že dítě vstává do mateřské školy rádo. ^celkového počtu 95 dětí v dotaznících č. I odpovědělo 70 rodičů chlapců a děvčat (74%), že dítě vstává do mateřské školy rádo.

2. Vypráví dítě doma o mateřské škole?

a) samo ne

b) na otázky, občas ano

c) spontánně hovoří o prožitcích v MŠ

Tabulka č. 34

Rodiče chlapců odpověděli	Počet
Samo ne	2x
na otázky, občas ano	26x
spontánně hovoří o prožitcích v MŠ	20x

Tabulka č. 35	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
Samo ne	3x
na otázky, občas ano	20x
spontánně hovoří o prožitcích v MŠ	24x

v dotaznících č. I odpovědělo 26 rodičů chlapců (54 %), že dítě vypráví doma o mateřské škole na otázky, občas ano. V dotaznících č. I odpovědělo 20 rodičů chlapců (42 %), že dítě doma spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole.

V dotaznících č. I odpovědělo 24 rodičů dívek (52 %), že dítě doma spontánně hovoří

o prožitcích v mateřské škole. 20 rodičů dívek (43 %) odpovědělo, že dcera vypráví na otázky o mateřské škole, občas ano.

3. Změnil nástup do mateřské školy dobu, kdy chodí dítě večer spát?

- a) zůstala stejná tj. hod b) chodí spát dříve c) chodí spát déle

Tabulka č. 36	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
zůstala stejná	29x
chodí spát dříve	19x
chodí spát déle	0x

Tabulka č. 38	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
zůstala stejná	27x
chodí spát dříve	19x
chodí spát déle	1x

Tabulka č. 37	
Chlapci chodí spát ve stejnou dobu tj. hod.	Počet
19:30 hod.	7x
19:45 hod	1x
20:00 hod.	18x
20:30 hod.	3x

Tabulka č. 39	
Děvčata chodí spát ve stejnou dobu tj. hod.	Počet
19:00 hod.	1x
19:30 hod.	5x
19:45 hod.	1x
20:00 hod.	9x
20:30 hod.	7x
21:00 hod.	4x

V dotaznících č. I odpovědělo 29 rodičů chlapců (60 %), že doba, kdy chodí dítě večer spát, zůstala stejná. Nejvíce chodí chlapci spát ve 20:00 hodin, odpovědělo 18 rodičů, tj. 62 % rodičů. Na druhém místě je odpověď 19 rodičů chlapců (40 %), že syn chodí spát dříve.

V dotaznících č. I odpovědělo 27 rodičů dívek (59 %), že doba, kdy chodí dítě večer spát, zůstala stejná. Nejvíce děvčat chodí spát ve 20:00 hodin, odpovědělo 9 rodičů (33 %) rodičů děvčat. Na druhém místě je odpověď 19 rodičů děvčat (40 %), že dcera chodí spát dříve.

Ocelkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 56 rodičů dívek a chlapců (62 %), že doba, kdy chodí dítě večer spát, zůstala stejná. Nejvíce chodí děvčata a chlapci spát ve 20:00 hodin. To odpovědělo 27 rodičů děvčat a chlapců (48 %).

4. Pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy vám

- a) nekomplikuje chod domácnosti b) je problematická

Tabulka č. 40	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
nekomplikuje chod domácnosti	46x
je problematická (MŠ mimo bydliště)	2x

Tabulka č. 41	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
nekomplikuje chod domácnosti	45x
je problematická (starší dítě chodí do 1.třídy; matka nástup do zaměstnání a změna partnerského vztahu)	2x

V dotaznících č. I odpovědělo 46 rodičů chlapců (96 %), že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

V dotaznících č. I odpovědělo 45 rodičů dívek (96 %), že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

Zcelkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 91 rodičů chlapců a dívek (96 %), že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

5. Kdo s dítětem přichází do mateřské školy?

- a) většinou matka b) většinou otec c) prarodiče, příbuzní

Tabulka č. 42	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
většinou matka	34x
většinou otec	12x
Prarodiče, příbuzní	2x

Tabulka č. 43	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
většinou matka	33x
většinou otec	12x
prarodiče, příbuzní	2x

V dotaznících č. I odpovědělo 34 rodičů chlapců (71 %), že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka. Otce uvedlo 12 rodičů chlapců (25 %).

V dotaznících č. I odpovědělo 33 rodičů děvčat (70 %), že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka. Otce uvedlo 12 rodičů dívek (26 %).

Ž celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 67 rodičů chlapců a děvčat (71 %), že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka.

6. Mluví dítě o tom, že nechce jít do mateřské školy ?

a) ano často

b) jen občas

c) vůbec ne

Tabulka č. 44	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
ano často	10x
jen občas	20x
vůbec ne	18x

Tabulka č. 45	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
ano často	4x
jen občas	20x
vůbec ne	23x

V dotaznících č. I odpovědělo 20 rodičů chlapců (42 %), že dítě mluví o tom, že nechce jít do mateřské školy jen občas. Vůbec ne uvedlo 18 rodičů chlapců (38 %) a odpověď ano často napsalo 10 rodičů chlapců (21 %). Odpovědi byly velmi vyrovnané, jinak tomu bylo u děvčat.

V dotaznících č. I odpovědělo 23 rodičů dívek (49 %), že dítě vůbec nemluví o tom, že nechce jít do mateřské školy. Odpověď jen občas uvedlo 20 rodičů děvčat (43 %).

7. Objevily se díky vstupu do mateřské školy u vašeho dítěte nějaké stresové projevy?

a) je smutné, uzavřené

b) méně mluví

c) noční pomočování

jiné projevy:

Tabulka č. 46	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
je smutné, uzavřené	1x
méně mluví	2x
noční pomočování	2x
žádné projevy	32x

Tabulka č. 47	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
je smutné, uzavřené	1x
méně mluví	2x
noční pomočování	0x
žádné projevy	37x

jiné projevy: pláč; zvracení; ranní pláč; pláč, když nemůže jít do MŠ; dítě více vázáno na matku; nejí v mateřské škole; více mluví; více pohybově aktivní; budí se; vstává dříve; vztek; vzdor

V dotaznících č. I odpovědělo 32 rodičů chlapců (67 %), že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

V dotaznících č. I odpovědělo 37 rodičů dívek (79 %), že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

Z celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 69 rodičů chlapců a dívek (71 %), že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

V otázce č. 7 jsem zapomněla uvést možnost žádné stresové projevy. Rodiče ji sami napsali, dokonce to byla nejčastější odpověď u rodičů chlapců i děvčat.

8. Stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy:

a) je lepší

b) je horší

c) zůstává stejná

Tabulka č. 48	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
je lepší	9x
je horší	3x
zůstává stejná	36x

Tabulka č. 49	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
je lepší	13x
je horší	1x
zůstává stejná	33x

V dotaznících č. I odpovědělo 36 rodičů chlapců (75 %), že stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy zůstává stejná. Na druhém místě uvedlo 9 rodičů chlapců (19 %), že je stravování u synů lepší.

V dotaznících č. I odpovědělo 33 rodičů děvčat (70 %), že stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy zůstává stejná. Odpověď, že stravování u děvčat je lepší napsalo 13 rodičů (28 %).

Z celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 69 rodičů chlapců a dívek (71 %), že stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy zůstává stejná.

9. Jak povzbuzujete dítě k docházce do mateřské školy?

- a) slibujete něco příjemného
- b) motivujete ho setkáním s dětmi
- c) jak jinak

Tabulka č. 50

Rodiče chlapců odpověděli	Počet
slibujete něco příjemného	6x
motivujete ho setkáním s dětmi	29x
jak jinak; naučí se nové věci; v MŠ jsou hračky, které doma nemá; nové písně, hry, malování; procházky; pozitivní motivace	13x

Tabulka č. 51

Rodiče děvčat odpověděli	Počet
slibujete něco příjemného	3x
motivujete ho setkáním s dětmi	38x
jak jinak : naučí se nové věci; v MŠ jsou hračky, které doma nemá; nové písňe, hry, básně, zážitky; hodná paní učitelka; akce v MŠ (divadlo, výlet.); trampolína; zahrada není třeba povzbuzovat - 6x	6x

V dotaznících č. I odpovědělo 29 rodičů chlapců (60 %), že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy setkáním s dětmi. Na druhém místě je odpověď 13 rodičů chlapců (27 %), že dítě povzbuzují jinak např. pozitivní motivací, novými hračkami, malováním atd. 18 rodičů děvčat (81 %) uvedlo, že motivují dítě k docházce do mateřské školy setkáním s dětmi.

V dotaznících č. I odpovědělo 6 rodičů děvčat (13 %), že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy jinak např. novými hračkami, sportováním, různými akcemi.

2 celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 67 rodičů děvčat a chlapců (71 %), že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy setkáním s dětmi.

^celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 19 rodičů děvčat a chlapců (20 %), že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy jinak např. pozitivní motivací, hračkami a hrami.

8.1.3 Dotazník č. II pro rodiče

Ukázka dotazníkového zpracování je v příloze č. 3. Dotazník č. II obsahuje otevřené i uzavřené otázky.

Učitelky mateřských škol předaly dotazníky č. II. rodičům po dvou měsících nástupu jejich dítěte do mateřské školy (listopad 2008). Rodiče je vyplněné vraceli zpět.

Dotazník Č.II navazuje na dotazník č. I, který učitelky mateřských škol předaly rodičům po čtrnácti dnech nástupu dítěte do mateřské školy v září 2008.

Porovnávala jsem odpovědi rodičů chlapců a děvčat; nejčastější odpovědi v dotazníku č. I a II.; nejčastější odpovědi rodičů jsem vyhodnotila i v procentech; hodnotila jsem i druhé a třetí místo.

Zjišťovala jsem, zda se již dítě adaptovala v mateřské škole. Co z pohledu rodičů dělá dětem po dvou měsících nástupu do mateřské školy největší problémy. Co se změnilo po dvou měsících nástupu dítěte do mateřské školy v rodině.

Do mateřských škol: odevzdáno 120 dotazníků

vráceno a vyplněno bylo 79 dotazníků č.II (66 %)

Počet:

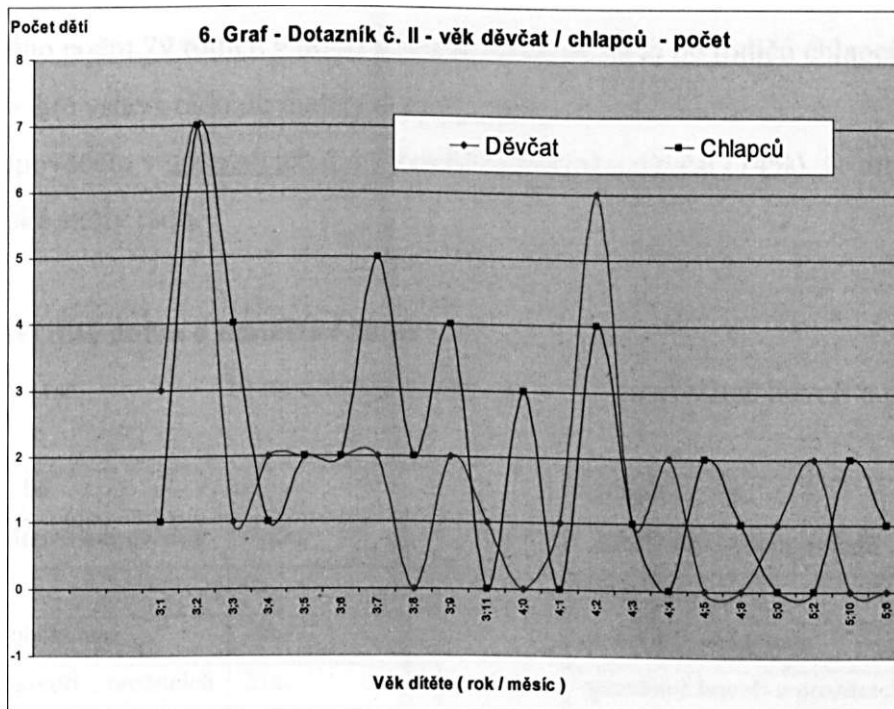
Děvčata: 37

Chlapci: 42

Celkem: 79 dětí

Tabulka č. 52	
Věk děvčat (rok/ měsíc)	Počet děvčat
3; 1let	3x
3;2 let	7x
3;3 let	1x
3;4 let	2x
3;5let	2x
3;6 let	2x
3;7 let	2x
3;9 let	2x
3; 11 let	1x
4;1 let	1x
4;2 let	6x
4;3 let	1x
4;4 let	2x
5;0 let	1x
5;2 let	2x

Tabulka č. 53	
Věk chlapců (rok/ měsíc)	Počet chlapců
3;1let	1x
3;2 let	7x
3;3 let	4x
3;4 let	1x
3;5 let	2x
3;6 let	2x
3;7 let	5x
3;8 let	2x
3;9 let	4x
4;0 let	3x
4;2 let	4x
4;3 let	1x
4;5 let	2x
4;8 let	1x
5;8 let	1x
5;10 let	2x (dvojčata)
5;6 let	1x

V dotaznících č. II bylo po dvou měsících nástupu do mateřské školy nejvíce 3;2letých chlapců - 7x (17 %) z celkového počtu chlapců.

Na druhém místě bylo 3;7letých chlapců - 5x (12 %)

V dotaznících č. II bylo v době nástupu do mateřské školy nejvíce 3;2letých děvčat - 7x (19 %) z celkového počtu děvčat. Na druhém místě bylo 4;2letých děvčat - 6x (16 %).

Z celkového počtu 79 dětí v dotaznících č. II bylo po dvou měsících nástupu do mateřské školy nejvíce 3;2letých chlapců i děvčat - 14x (18 %).

1. Dítě vstává do mateřské školy:

a)rádo

b) nerado

Tabulka č. 54	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
rádo	31x
nerado	11x

Tabulka č. 55	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
rádo	29x
nerado	8x

V dotaznících č. II odpovědělo 31 rodičů chlapců (74%), že dítě vstává do mateřské školy rádo.

V dotaznících č. II odpovědělo 29 rodičů děvčat (78 %), že dítě vstává rádo do mateřské školy rádo.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 60 rodičů chlapců a děvčat (76%), že dítě vstává rádo do mateřské školy rádo.

Stejně odpovědělo v dotaznících č. I 70 rodičů chlapců a děvčat (74%), že dítě vstává do mateřské školy rádo.

2. Vypráví dítě doma o mateřské škole?

a) samo ne

b) na otázky, občas ano

c) spontánně hovoří o prožitcích v MŠ

Tabulka č. 56	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
Samo ne	0x
na otázky, občas ano	20x
spontánně hovoří o prožitcích v MŠ	22x

Tabulka č. 57	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
Samo ne	1x
na otázky, občas ano	11x
spontánně hovoří o prožitcích v MŠ	25x

V dotaznících č. II odpovědělo 22 rodičů chlapců (52 %), že dítě spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole. Dále odpovědělo 20 rodičů chlapců (48 %), že dítě doma hovoří o prožitcích v mateřské škole na otázky, občas ano. Tyto dvě odpovědi byly počtem celkem shodné.

V dotaznících č. II odpovědělo 25 rodičů děvčat (68 %) že dítě doma spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole. Dále odpovědělo 11 rodičů děvčat (48 %), že dítě doma hovoří o prožitcích v mateřské škole na otázky, občas ano.

Z celkového počtu 79 dětí v dotaznících č. II odpovědělo 47 rodičů chlapců a děvčat (59 %), že dítě doma spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole.

Odpovědi z dotazníků č. I a II se liší. V dotaznících č. I odpovědělo 26 rodičů chlapců (54 %), že dítě vypráví doma o mateřské škole na otázky, občas ano.

V dotaznících č. I odpovědělo 24 rodičů děvčat (52 %), že dítě doma spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole (odpověď stejná jako u dotazníků č. II).

3. Nastala v současnosti změna doby, kdy chodí dítě večer spát?

- a) zůstala stejná tj. hod b) chodí spát dříve c) chodí spát déle

Tabulka č. 58	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
zůstala stejná	26x
chodí spát dříve	14x
chodí spát déle	2x

Tabulka č. 60	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
zůstala stejná	6x
chodí spát dříve	13x
chodí spát déle	18x

Tabulka č. 59	
Chlapci chodí spát ve stejnou dobu tj. hod.	Počet
19: 00 hod.	4x
19:30 hod.	5x
19:45 hod.	1x
20:00 hod.	9x
20:30 hod.	3x
21:00 hod.	4x

Tabulka č. 61	
Děvčata chodí spát ve stejnou dobu tj. hod.	Počet
19:30 hod.	2x
20:00 hod.	4x

26 rodičů chlapců (70 %) v dotaznících č.II. odpovědělo, že doba, kdy chodí dítě večer spát, zůstala stejná. Na druhém místě 14 rodičů chlapců (33 %) uvádí, že chodí spát dříve.

V dotaznících č. II odpovědělo 18 rodičů dívek (49 %), že chodí dítě večer spát déle.

Na druhém místě 13 rodičů děvčat (35 %) uvádí, že chodí spát dříve.

Odpovědi rodičů chlapců a dívek se liší.

V dotaznících č. I z celkového počtu 95 rodičů odpovědělo 56 rodičů dívek a chlapců (62 %), že doba, kdy chodí dítě večer spát, zůstala stejná.

V dotaznících č.I odpovědělo 27 rodičů (48 %), že nejvíce chodí děvčata a chlapci spát ve 20:00 hod.

Odpovědi u chlapců v dotaznících I. a II. jsou stejné, u děvčat se změnilo, že chodí spát déle na rozdíl od začátku školního roku.

4. Pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy vám

- a) nekomplikuje chod domácnosti b) je problematická

Tabulka č. 62	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
nekomplikuje chod domácnosti	41x
je problematická	1x

Tabulka č. 63	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
nekomplikuje chod domácnosti	37x
je problematická	0x

V dotaznících č. II odpovědělo 41 rodičů chlapců (98 %) že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

V dotaznících č. II se shodlo a odpovědělo všech 37 rodičů děvčat (100 %)

že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 78 rodičů (99 %),

že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

Stejně tak odpovědělo 91 rodičů chlapců a dívek (96 %) v dotaznících č. I. že pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy nekomplikuje rodinám chod domácnosti.

5. Kdo s dítětem přichází do mateřské školy?

a) většinou matka

b) většinou otec

c) prarodiče, příbuzní

Tabulka č. 64	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
většinou matka	30x
většinou otec	6x
prarodiče, příbuzní	1x

Tabulka č. 65	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
většinou matka	31x
většinou otec	6x
prarodiče, příbuzní	0x

V dotaznících č. II odpovědělo 30 rodičů chlapců (71 %), že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka. Otce uvedlo 6 rodičů chlapců (14 %), což je o 11 % méně než na začátku školního roku.

V dotaznících č. II odpovědělo 31 rodičů děvčat (84 %), že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka. Otce uvedlo 6 rodičů děvčat (16 %), což je o 10 % méně než na začátku školního roku.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 61 rodičů (77 %).

že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka.

Také v dotaznících č. I odpovědělo 67 rodičů chlapců a děvčat (71 %) že s dítětem přichází do mateřské školy většinou matka.

6. Mluví dítě o tom, že nechce jít do mateřské školy?

a) ano

b) jen občas

c) vůbec ne

Tabulka č. 66	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
ano	1x
jen občas	24x
vůbec ne	17x

Tabulka č. 67	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
ano	5x
jen občas	17x
vůbec ne	15x

V dotaznících č. II odpovědělo 24 rodičů chlapců (57 %) že dítě mluví o tom, že nechce jít do mateřské školy jen občas. Vzrůst od začátku školního roku o 15 %.

Vůbec ne odpovědělo 17 rodičů chlapců (40 %). Vzrůst od začátku školního roku o 2 %.

V dotaznících č. II odpovědělo 17 rodičů dívek (46 %), že dítě mluví o tom, že nechce jít do mateřské školy jen občas. Vzrůst od začátku školního roku o 3 %. Vůbec ne odpovědělo 15 rodičů děvčat (41 %). Pokles od začátku školního roku o 8 %.

10 x od začátku školního roku se zmenšil počet chlapců, kteří nechtějí jít do mateřské školy, kdežto u dívek zůstal počet stejný, respektive nevýrazně vzrostl tak, že je vyšší než u chlapců. Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 41 rodičů chlapců a dívek (52 %), že dítě mluví o tom, že nechce jít do mateřské školy jen občas.

Také v dotaznících č. I odpovědělo 20 rodičů chlapců (42 %), že dítě mluví o tom, že nechce jít do mateřské školy jen občas.

Liší se odpověď rodičů dívek v dotaznících č. I. kdy 23 rodičů dívek (49 %) napsalo, že dítě vůbec nemluví o tom, že nechce jít do mateřské školy.

7. Objevily se díky vstupu do mateřské školy u vašeho dítěte nějaké stresové projevy?

- a) je smutné, uzavřené b) méně mluví c) noční pomočování

jiné projevy:

Tabulka č. 68	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
je smutné, uzavřené	0x
méně mluví	0x
noční pomočování	0x
žádné projevy	40x

Tabulka č. 69	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
je smutné, uzavřené	1x
méně mluví	0x
noční pomočování	1x
žádné projevy	32x

jiné projevy: okousané nehty;
přecitlivělost

jiné projevy: pláč, když nemůže jít do MŠ;
více mluví, je šťastná;
začala šišlat;
cucá si prsty

V dotaznících č. II odpovědělo 40 rodičů chlapců (95 %) že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

V dotaznících č. II odpovědělo 32 rodičů dívek (86 %) že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo celkem 72 rodičů chlapců a dívek (91 %), že dítě díky vstupu do mateřské školy nemá žádné stresové projevy.

Z celkového počtu 95 rodičů stejně odpovědělo v dotaznících č. I. 69 rodičů chlapců a dívek (71 %), že díky vstupu do mateřské školy dítě nemá žádné stresové projevy.

V dotaznících č. I a II jsem neuvedla možnost žádné projevy, kterou rodiče sami napsali a byla také nejčastější odpovědí.

Nízké hodnoty stresových projevů na začátku školního roku se v pozitivním smyslu upravily. Zmizela uzavřenost, nemluvnost a pomočování u chlapců, naopak v malé míře se více objevila u děvčat.

8. Jaká je stravovací aktivita vašeho dítěte v současnosti v porovnání s dobou, kdy začalo dítě chodit do mateřské školy?

a) je lepší

b) je horší

c) zůstává stejná

Tabulka č. 70	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
je lepší	9x
je horší	2x
zůstává stejná	31x

Tabulka č. 71	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
je lepší	11x
je horší	1x
zůstává stejná	25x

V dotaznících č. II odpovědělo 31 rodičů chlapců (74 %), že stravovací aktivita v porovnání s dobou, kdy dítě začalo chodit do mateřské školy zůstává stejná. Je lepší odpovědělo 9 rodičů chlapců (21 %).

V dotaznících č. II odpovědělo 25 rodičů děvčat (68 %) že stravovací aktivita v porovnání s dobou, kdy dítě začalo chodit do mateřské školy zůstává stejná. Je lepší odpovědělo 11 rodičů děvčat (30 %).

Jeden rodič uvedl, že dcera začala jíst po vstupu do mateřské školy sladká jídla.

U chlapců i děvčat se stravování po dvou měsících v mateřské škole zlepšilo o 2 % než na začátku školního roku.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 56 rodičů chlapců a děvčat (71 %), že stravovací aktivita v porovnání s dobou, kdy dítě začalo chodit do mateřské školy zůstává stejná.

Z celkového počtu 95 rodičů stejně odpovědělo v dotaznících č. 1

69 rodičů chlapců a dívek (71 %), že stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy zůstává stejná.

9. Je potřeba vaše dítě povzbuzovat k docházce do mateřské školy?

a) ne

b) ano
pokud ano, jak

Tabulka č. 72	
Rodiče chlapců odpověděli	Počet
ne	32x
ano	10x
ano, jak - 13x: v mateřské škole bude dítě sportovat, hrát si, kreslit - 4x; budou tam kamarádi a paní učitelka - 5x; uplácení sladkostmi a odměnou - 3x; poví zážitky z domova učitelce - 1x	13x

Tabulka č. 73	
Rodiče děvčat odpověděli	Počet
ne	32x
Ano, jak: slovní pozitivní motivace - kamarádi, nové hračky, hry 2x; přemlouvání až nařizování - 1x; domluva - 1x; rodiče slibují různé sportovní aktivity po příchodu z mateřské školy (plávám, hřiště, jízda na kole) - 1x	5x

V dotaznících č. II odpovědělo 32 rodičů chlapců (76 %) že nepovzbuzují dítě k docházce do mateřské školy.

10x a 13x (24 %) ano - znamená u chlapců, že potřebují k docházce do mateřské školy povzbuzovat (především možností sportovního vyžití, přítomností kamarádů, ale i uplácením sladkostmi.

V dotaznících č. II odpovědělo 32 rodičů děvčat (86 %), že nepovzbuzují dítě k docházce do mateřské školy.

Z celkového počtu 79 rodičů v dotaznících č. II odpovědělo 62 rodičů děvčat a chlapců (78 %), že nepovzbuzují dítě k docházce do mateřské školy.

Otázka č. 9 v dotazníku č. I má tři možnosti (a, b, c), kdy a) b) jsou uzavřené otázky, c) je otevřená otázka. V dotazníku č. II má otázka č. 9 jen dvě možnosti (a, b), kdy a) je uzavřená otázka, b) je otevřená otázka.

Odpovědi rodičů v dotaznících č. I a II se liší.

Z celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 67 rodičů děvčat a chlapců (71 %) že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy setkáním s dětmi.

Z celkového počtu 95 rodičů v dotaznících č. I odpovědělo 19 rodičů děvčat a chlapců (20 %), že povzbuzují dítě k docházce do mateřské školy jinak např. pozitivní motivací, hračkami a hrami.

8.1.4 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

K zápisu do mateřské školy přišly dívky ve věku 2;0 let až 5;5 let a chlapci ve věku 2;5 let až 5;0 let. V obou případech bylo nejvíce dětí tříletých (51 %) ve městech, obcích i na vesnicích.

Z celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce či vesnice si 112 rodičů (90 %) myslí, že dítě zvládne bezproblémově vstup do mateřské školy. Ve městech si 7 rodičů myslelo, že syn nezvládne bezproblémově vstup do mateřské školy, na vesnici jen 1 rodič.

Z celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce a vesnice si 58 rodičů (47 %) myslí, že dítě na počátku v mateřské škole nebude mít problémy. Rodiče chlapců však uvádějí větší rozsah očekávaných problémů. Na dalších místech se rodiče chlapců a děvčat ve městech rozcházejí, kdy u dívek mají rodiče obavu ze stravování, u chlapců spíše obavu z odloučení od matky.

Pro dobrou a rychlou adaptaci dítěte navrhují shodně pozitivní motivaci rodiče u děvčat ve městech na 1. místě, na vesnici a v obci na 3. místě; u chlapců ve městech na 3. místě a v obci a na vesnici na 1. místě. Dále shodně navrhují návštěvu mateřské školy před nástupem a rozhovory o mateřské škole (rodiče u děvčat ve městech na 2. místě, na vesnici a v obci na 1. místě; u chlapců ve městech na 1. místě a v obci a na vesnici na 3. místě).

Z celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z města, obce a vesnice si 83 rodičů (67 %) myslí, že mateřská škola může pomoci nebo dítěti prospět tím, že se začlení do kolektivu dětí.

Z celkového počtu 124 rodičů děvčat a chlapců z měst, obcí a vesnic si 34 rodičů (27 %) myslí, že se v rodině díky nástupu dítěte do mateřské školy nic nezmění. Shoda nastala u 3. místa, kdy všichni rodiče uvedli, že bude více času na mladší dítě.

Odpovědi při zápisech se velmi neliší, spíše jen pořadí a počet.

V dotaznících č. I a č.II odpověděli rodiče chlapců a děvčat, že dítě vstává do mateřské školy rádo. V dotaznících č. II odpovědělo o 16 % více rodičů dívek a o 11 % více rodičů chlapců než v dotaznících č. I, že dítě doma spontánně hovoří o prožitcích v mateřské škole.

Je zarážející, že po dvou měsících nástupu dětí do mateřské školy děti chodí spát později a to především děvčata.

Po dvou měsících nástupu dětí do mateřské školy vodí chlapce do mateřské školy

o 11 % méně otců než tomu bylo na začátku školního roku. U děvčat je to o 10% méně otců.

O tom, že nechce jít chlapec do mateřské školy mluví jen občas o 15 % více chlapců než při vstupu do mateřské školy. U děvčat to je jen o 3 % více. 10 x od začátku školního roku se zmenšil počet chlapců, kteří nechtějí jít do mateřské školy, kdežto u dívek zůstal počet stejný, respektive nevýrazně vzrostl tak, že je vyšší než u chlapců.

Ve stravování došlo k zlepšení u chlapců i dívek od začátku školního roku o 2 %.

Celkově na začátku školního roku byli chlapci citlivější, mají problémy s odloučením a se stresovými projevy. I po dvou měsících docházky do mateřské školy potřebují od rodičů povzbuzovat. Dívky byly na počátku školního roku přizpůsobivější, ale již po dvou měsících se projevují nevýznamně, ale přece jen stresové projevy a odmítání docházky do mateřské školy.

8.2 Pozorovací arch pro učitelky mateřských škol v adaptační fázi

Ukázka pozorovacího archu je v příloze č. 4, šlo o strukturované pozorování.

Do mateřských škol jsem odevzdala 150 pozorovacích archů pro učitelky mateřských škol, vráceno a vyplněno bylo 109 dotazníků (73 %).

Pozorovací arch byl zaměřený na průběh změn v chování dětí, které poprvé nastoupily do mateřské školy. Učitelky pozorovaly děti a zapisovaly do pozorovacího archu každý den po tuto dobu šesti týdnů od začátku školního roku (září 2008) pomocí číselné řady 1 -3 změny v chování těchto dětí ve dvanácti oblastech.

Oblasti pozorování: rozloučení s rodiči; dítě komunikuje; přijímá komunikaci učitelky; samo vyhledává kontakt s učitelkou; komunikuje s dětmi; dokáže vyjádřit své potřeby; hraje si spontánně; hraje si řízeně; stravování; pomočování denní a při spaní; celková spokojenost.

Pohlaví dítěte - počet, věk:

55 chlapců ve věku 2;11 - 6;2 let (nejvíce 12 chlapců 3;0 let - 22 %)

54 děvčat ve věku 2;11 - 4;11 let (nejvíce 7 děvčat 3;0 let - 13 %)

Celkem: 109 dětí (celkem 19 tříletých chlapců a děvčat - 17 %)

Sourozenci u chlapců:

nejsou: 20x

starší-počet: 22x, z toho 20 chlapců má jednoho staršího sourozence

1 chlapec má dva starší sourozence

mladší-počet: 13x

Celkem: 35 sourozenců u 55 chlapců

Sourozenci u děvčat:

nejsou: 25x

starší-počet: 20x, z toho 16 děvčat má jednoho staršího sourozence

2 děvčata mají dva starší sourozence

mladší- počet: 8x

Celkem: 28 sourozenců u 54 děvčat

Děti se čtyřhodinovým režimem:

chlapci: 24 (44 % ze všech chlapců)

děvčata: 30 (56 % ze všech dívek)

Celkem: 54 dětí (49,5 % všech dětí)

Chlapci chodí do třídy:

heterogenní třídy: 20 chlapců (36 % ze všech chlapců)

homogenní třídy: 35 chlapců (64 % ze všech chlapců)

Děvčata chodí do třídy:

heterogenní třídy: 19 děvčat (35 % ze všech děvčat)

homogenní třídy: 35 děvčat (65 % ze všech děvčat)

Děti chodí do třídy:

heterogenní třídy: 39 chlapců a děvčat (36 % ze všech dětí)

homogenní třídy: 70 chlapců a děvčat (64 % ze všech dětí)

Nemoc a nepřítomnost chlapců v průběhu šesti týdnů pozorování:

Celkem nemocných a nepřítomných v tomto období: 31 chlapců (56 %), z toho:

heterogenní třída: 10 z 20 chlapců (50 %)

homogenní třída: 21 z 35 chlapců (60 %)

29 chlapců chybělo 1-19 dní.

Dva chlapci ukončení docházky v mateřské škole v homogenních třídách v průběhu těchto šesti týdnů. Z toho jeden chlapec ukončení po osmnácti dnech docházky v mateřské škole, druhý po sedmi dnech docházky do mateřské školy. Maminky se vrátily zpět s těmito chlapci na mateřskou dovolenou.

Nemoc a nepřítomnost děvčat v průběhu šesti týdnů pozorování:

Celkem nemocných a nepřítomných v tomto období: 28 děvčat (52%), z toho:

heterogenní třída: 11 z 19 děvčat (58 %)

homogenní třída: 17 z 35 děvčat (49 %)

28 děvčat chybělo 1- 20 dní.

Jedno děvče ukončení docházky po patnácti dnech v heterogenní třídě kvůli nemocnosti a adaptačním problémům.

Z celkového počtu 109 chlapců a děvčat bylo v mateřské škole nepřítomných nebo nemocných 59 dětí (54 %) v průběhu pozorování.

Výsledky pozorování adaptačních projevů byly zpracovány podle rozdělení na dívky a chlapce v homogenní třídě, v heterogenní třídě, ve třídě se čtyřhodinovým provozem a ve třídě s celodenním provozem. V každé pozorované oblasti jsem zapsala číslo, které bylo nejčastěji uvedeno do tabulek č. 74 - 83 za pomoci číselné řady 1 -3. Dále jsem u každé skupiny dívek a chlapců vypočítala průměrné číselné hodnoty za celou pozorovací dobu šesti týdnů.

Rozloučení s rodiči [nejčastější odpovědi pomoci číselné řady 1 - 3]																																
Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Průměr	
Bsijlpuienl s rodiči																																
gAy heterogenní třída	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
homogenní třída	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
S^apci heterogenní třída	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
S-Napci homogenní třída	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
S*? se 4 hod. provoz.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
ENapci se 4 hod. provoz.	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Zi*y celodenni provoz	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Ej]apci celodenni provoz	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	

^daje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomoci číselné řady 1 - 3
 Clslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
 Oslo 2 bude značit: nikdy to dělá, skoro nebo většinou ano
 Žil_o 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka č. 74

Oblast - **Rozloučení s rodiči:** Největší problémy s rozloučením s rodiči měli chlapci ve třídách s celodenním provozem, kde byla průměrná číselná hodnota za šest týdnů 2,33. Nejlépe snášely rozloučení s rodiči dívky v heterogenních třídách, ve třídách se čtyřhodinovým provozem a dívky ve třídách s celodenním provozem, kde byly průměrné číselné hodnoty 3. Chlapci mají větší problémy s rozloučením s rodiči než děvčata, přesto se nevyskytla za celé pozorovací období číselná hodnota 1.

Den	Dítě komunikuje nejčastější odpovědi pomocí číselné řady 1 - 3																														Průměr	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
Dívky heterogenní třída	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2,37
Dívky homogenní třída	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83	
Chlapci heterogenní třída	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2,23	
Chlapci homogenní třída	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,8	
Dívky se 4 hod. provoz.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,7	
Chlapci se 4 hod. provoz.	1	1	2	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,67	
Dívky celodenní provoz	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2,93	
Chlapci celodenní provoz	2	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,67	

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1 - 3.
číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano
číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka i. 75

Oblast - Dítě **komunikuje**: Velmi podobné výsledky se objevily u dívek i chlapců. Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,37 byla u dívek v heterogenních třídách. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 2,93 byla u dívek ve třídách s celodenním provozem. U chlapců ve třídách se čtyřhodinovým provozem se vyskytla číselná hodnota 1 a to jen první dva dny.

Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	X	Průměr
DM-y heterogenní třída	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,87
DM-y homogenní třída	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2,83
Chlapci heterogenní třída	2	3	3	2	2	3	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,73
Chlapci homogenní třída	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,73
Dívky sa 4 hod. provoz.	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83
Chlapci se 4 hod. provoz.	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,73
Dívky celodenní provoz	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Chlapci celodenní provoz	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,5

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1 - 3.
číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano
číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka i. 76

Oblast - Přijímá komunikaci učitelky:

Chlapci i dívky přijímají komunikaci učitelky velice příznivě. Celkově vyšly vysoké průměry u všech dětí v rozmezí číselných hodnot 2,5-3. Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,5 byla u chlapců ve třídách s celodenním provozem. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 3 byl u dívek ve třídách s celodenním provozem. Jen 1x se objevila číselná hodnota 1 u chlapců ve třídách se čtyřhodinovým provozem a to první den.

Samo vyhledává kontakt i učitelkou (nejčastěji) (odpovědi pomocí číselné řady 1 - 3)

Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Průměr	
Divky heterogenní třída	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,87
Divky homogenní třída	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,7
Chlapci heterogenní třída	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,97	
Chlapci homogenní třída	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,73	
Divky se 4 hod. provoz	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,6	
Chlapci se 4 hod. provoz	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,6	
Divky celodenní provoz	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2,53	
Chlapci celodenní provoz	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2,3	

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1 - 3.

Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu

Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano

Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka č. 77

Oblast - Samo vyhledává kontakt s učitelkou:

Ve vyhledávání kontaktu s učitelkou jsou dívky aktivnější než chlapci. Nejnižší průměrná číselná hodnota 1,97 byla u chlapců v heterogenních třídách. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 2,87 byla u dívek v heterogenních třídách.

Jen 2x se objevila číselná hodnota 1 u chlapců ve třídách se čtyřhodinovým provozem a v homogenních třídách a to první dva dny.

Komunikuje s dětmi (nejčastěji) (odpovědi pomocí číselné řady 1 - 3)

Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Průměr
Dívky heterogenní třída	2	3	2	2	2	3	3	3	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,76
Dívky homogenní třída	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83
Chlapci heterogenní třída	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2,1
Chlapci homogenní třída	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,43
Dívky se 4 hod. provoz	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,53
Chlapci se 4 hod. provoz	1	1	1	1	1	3	2	3	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2,4
Dívky celodenní provoz	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,87
Chlapci celodenní provoz	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2,23

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1 - 3.

Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu

Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano

Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka č. 78

Oblast - Komunikuje s dětmi:

Vzájemná komunikace mezi dětmi je významně chudší u chlapců než u dívek. Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,1 byla u chlapců v heterogenních třídách. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 2,87 byla u dívek s celodenním provozem; dále u dívek v homogenní třídě 2,83 a u dívek v heterogenní třídě 2,76.

Číselná hodnota 1 se objevuje prvních 5 dnů u chlapců ve třídě se čtyřhodinovým provozem.

•okáže vyjádřit své potřeby (nejčastější odpovědi pomocí číselné rady 1 - 3)																															
Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Průměr
Divky heterogenní třída	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2,56
Divky homogenní třída	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,9
Chlapci heterogenní třída	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2,5	
Chlapci homogenní třída	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,93	
Divky se 4 hod. provoz.	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,9	
Chlapci se 4 hod. provoz.	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,97	
Divky celodenní provoz	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	3	2	2	3	3	2	2	3	3	2,76	
Chlapci celodenní provoz	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2,73

Údaje zapisujte každý den po dobu festi týdnu pomocí číselné rady 1 - 3.
Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano
Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

I I I I I Tabulka í. 79

Oblast - Dokáže vyjádřit své potřeby:

Dívky i chlapci dokáží velmi dobře vyjádřit své potřeby. Velmi podobné a vysoké výsledky průměrných číselných hodnot **2,5 - 2,97** byly u dívek i chlapců. Nevýznamně nižší hodnoty se objevily u dívek a chlapců v heterogenních třídách. Nejnižší průměrná číselná hodnota **2,5** byla u chlapců v heterogenních třídách. Nejvyšší průměrná hodnota **2,97** byla u chlapců ve třídách se čtyřhodinovým provozem. Neobjevila se vůbec číselná hodnota 1.

Hraje si spontánně (nejčastější odpovědi pomocí číselné rady 1 - 3)																																
Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Průměr	
•Ďjky heterogenní třída	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,96	
•Ďky homogenní třída	3	2	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,87	
Chlapci heterogenní třída	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,87	
Chlapci homogenní třída	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,96	
se 4 hod. provoz.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Chlapci se 4 hod. provoz.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,96	
Ďky celodenní provoz	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83	
Ďjčapci celodenní provoz	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83

Údaje zapisujte každý den po dobu festi týdnu pomocí číselné rady 1 - 3.
Vš*o 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano
Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

1 Tabulka í. 80

Oblast - Hraje si spontánně:

Dívky i chlapci si dokáží spontánně hrát, jsou v tomto směru aktivní. Velmi vysoké výsledky průměrů číselných hodnot **2,83 - 3** byly u všech dívek i chlapců.

Nejnižší průměrové číselné hodnoty **2,83** byly u chlapců a dívek ve třídách s celodenním provozem. Nejvyšší průměrové číselné hodnoty **3** byly u dívek ve třídách se čtyřhodinovým provozem. Neobjevila se vůbec číselná hodnota **1**.

Den	Hra le ti Uzení (nejčastěji! odpovědi pomoci číselné řady 1 - 3)																													Průměr	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		X
Dívky heterogenní třída	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2,83
Dívky homogenní třída	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,9	
Chlapci heterogenní třída	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2,1	
Chlapci homogenní třída	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,5	
Dívky se 4 hod. provoz	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,96	
Chlapci se 4 hod. provoz.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2,27	
Dívky celodenní provoz	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2,4	
Chlapci celodenní provoz	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2,47	

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomoci číselné řady 1 - 3

Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přjmout změnu

Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano

číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka «.81

Oblast - Hraje si řízeně:

Řízené hry hůře přijímají chlapci ve všech typech třídního uskupení. Dívky vykazují nižší zájem o řízené hry jen při celodenním pobytu v mateřské škole. Průměrné číselné hodnoty byly u všech dětí mezi 2,1 - 2,96. Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,1 byla u chlapců v heterogenních třídách. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 2,96 byla u dívek ve třídách se čtyřhodinovým provozem.

Jen 2x se objevila číselná hodnota 1, první den u chlapců ve třídách heterogenních a s celodenním provozem.

Den	Stravování (nejčastěji odpovědi pomoci Číselné řady 1 - 3)																													Průměr
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	X										
PMty heterogenní třída																														2,7
Dívky homogenní třída																														2,76
Chlapci heterogenní třída																														2,9
Chlapci homogenní třída																														2,8
Dívky se 4 hod. provoz.																														2,1
Chlapci se 4 hod. provoz.																														2,96
Dívky celodenní provoz																														2,1
Chlapci celodenní provoz																														2,96

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomoci číselné řady 1 - 3

Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přjmout změnu

Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano

Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka 2.82

Oblast - Stravování:

Chlapci vykazují lepší adaptaci na stravování a to ve všech typech třídních uskupení. Nejvyšší průměrné číselné hodnoty 2,1 se objevily u dívek ve třídách s celodenním provozem. Nejvyšší průměrné číselné hodnoty 3 se ukázaly u chlapců v heterogenních třídách, ale i u dívek ve třídách se čtyřhodinovým provozem.

Oblast - Pomočování denní:

Průměrné číselné hodnoty 1 se u všech dětí ukázaly stejné. Výsledky jsem do tabulek nezpracovala, protože se zjištění týkalo jednotlivých dětí.

Pomočování denní se objevilo u třech dívek a u pěti chlapců to je z celkového počtu 109 dětí 7%, Nejvíce se pomočovaly děti v homogenních třídách a se čtyřhodinovým provozem, většinou v prvních dnech adaptace:

~~3 dívky z homogenních tříd~~, to je 9% z celkového počtu 35 dívek v homogenních třídách.

~~4 chlapci z homogenních tříd~~, to je $J\pm\%$ z celkového počtu 35 chlapců v homogenních třídách.

~~1 chlapec z heterogenní třídy~~, to je 5% z celkového počtu 20 chlapců v heterogenních třídách.

Pomočování denní po dobu šesti tvdnů:

1 dívka v homogenní třídě se čtyřhodinovým provozem (pomočování jen 1. den).

1 dívka v homogenní třídě s celodenním provozem (pomočování 12.,13.,14. den, pak šest dní nemocná). Pomočovala se i při spaní.

1 dívka v homogenní třídě s celodenním provozem (pomočování 1.den). Pomočovala se i při spaní.

1 chlapec v homogenní třídě se čtyřhodinovým provozem (pomočování 1.-6.den).

1 chlapec v homogenní třídě se čtyřhodinovým provozem (pomočování 1., 2. den).

1 chlapec v homogenní třídě se čtyřhodinovým provozem (pomočování 1. - 7. den a k tomu neudržení stolice. Potom přerušení docházky v mateřské škole.

1 chlapec v homogenní třídě se čtyřhodinovým provozem (pomočování 22., 23. den, pak tři dny nemoc).

1 chlapec v heterogenní třídě s celodenním provozem (pomočování a neudržení stolice jen 1. den).

Oblast - Pomočování při spaní:

Průměrné číselné hodnoty 1 se u všech dětí ukázaly stejné. Výsledky jsem do tabulek nezpracovala, protože se zjištění týkalo jednotlivých dětí.

Pomočování při spaní se objevilo u šesti dívek a u dvou chlappň to je z celkového počtu 109 dětí 7 %. Nejvíce se pomočovaly děti v homogenních třídách.

4 dívky z homogenních tříd, to je 11 % z celkového počtu 35 dívek v homogenních třídách.

1 chlapec z homogenní třídy, to je 3 % z celkového počtu 35 chlapců v homogenních třídách.

2 dívky z heterogenní třídy, to je 11 % z celkového počtu 19 dívek v heterogenních třídách.

1 chlapec z heterogenní třídy, to je 5% z celkového počtu 20 chlapců v heterogenních třídách.

Po dobu šesti týdnů se při spaní pomočilo:

1 dívka v homogenní třídě (pomočování 1.-6. den a 9.-11. den). Pomočování i denní.

1 dívka v homogenní třídě (pomočování 15.-17. den, pak šest dnů nemoc). Pomočování i denní.

1 dívka v homogenní třídě (pomočování 1.,2.,4.,5.,12.,14.,28. den)

1 dívka v homogenní třídě (pomočování 8.,21.,22. den)

1 dívka v heterogenní třídě (pomočování 2.,7.,10. den)

1 dívka v heterogenní třídě (pomočování 1. den)

1 chlapec v homogenní třídě (pomočování 8. den).

1 chlapec v heterogenní třídě (pomočování 2., 12. den)

Den	Celková spokojenost (neičastější odpověd pomocí číselné řady 1 - 3)																														Průměr
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Divky heterogenní třída	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	3
Divky homogenní třída	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2.83
Chlapci heterogenní třída	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2.53
Chlapci homogenní třída	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2.83
Divky SB 4 hod. provoz.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Chlapci SB 4 hod. provoz.	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2.63
Divky celodenní provoz	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2.57
Chlapci celodenní provoz	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	2.43

Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí Číselné řady 1 - 3
 Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, me nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu
 Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano
 Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Tabulka 2.83

Oblast - Celková spokojenost:

Celková spokojenost byla více patrná u dívek než u chlapců. Dětem celkově nedělal vstup do mateřské školy velké problémy. Průměrné číselné hodnoty u všech dětí byly mezi 2,43 - 3. Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,43 byla zjištěna u chlapců ve třídách s celodenním provozem. Nejvyšší průměrná číselná hodnota 3 se ukázala u dívek ve třídách se čtyřhodinovým provozem a v heterogenních třídách.

8.2.1 Shrnutí výsledků pozorování

Výsledky pozorování adaptačních projevů ve dvanácti oblastech byly vyhodnocovány v kategoriích: dívky a chlapce v homogenních třídách, v heterogenních třídách, ve třídách se čtyřhodinovým provozem a ve třídách s celodenním provozem. Ve většině oblastí se zpočátku objevilo označení číslem 2, pak již číselná hodnota 3. Jen občas se vyskytla číselná hodnota 1.

Více dětí (64 %) chodí do homogenních tříd, ostatní chodí do heterogenních tříd. 60 % chlapců bylo více nepřítomných a nemocných ve třídách homogenních, 58 % děvčat zase ve třídách heterogenních. Z celkového počtu 109 chlapců a děvčat bylo v průběhu pozorování v mateřské škole nepřítomných nebo nemocných 59 dětí (54 %).

Chlapci mají větší problémy s rozloučením s rodiči než děvčata, přesto se nevyskytlo za celé pozorovací období hodnocení číslem 1.

Velmi podobné výsledky byly zaznamenány u komunikace dívek i chlapců, také komunikaci učitelky přijímají příznivě. U chlapců ve třídách se čtyřhodinovým provozem se vyskytla číselná hodnota 1 a to první dva dny, jinak spíše hodnocení číslem 2 a později i číslem 3. Dívky ve třídách s celodenním provozem komunikují od počátku bez problémů.

Většina pozorovaných dětí přijímá komunikaci učitelky, objevují se vysoké průměrné číselné hodnoty u všech dětí v rozmezí 2,5-3.

Kontakt s učitelkou samy vyhledávají a komunikují s jinými dětmi hlavně dívky ve všech typech tříd, nejméně chlapci v heterogenních třídách.

Většina dětí dokáže velmi dobře vyjádřit své potřeby (průměrná číselná hodnota pozorování byla 2,5 - 2,97). Nevýznamně nižší hodnoty se objevily u dívek a chlapců v heterogenních skupinách.

Dívky i chlapci jsou při hře aktivní, umí si hrát spontánně (průměrná číselná hodnota pozorování byla 2,83 - 3). U oblastí dokáží vyjádřit své potřeby a u spontánní hry se vůbec neobjevilo hodnocení číslem 1. Při spontánní a řízené hře se nejlépe zapojily bez větších problémů děvčata ve třídách se čtyřhodinovým provozem. Řízené hry hůře přijímají chlapci ve všech typech tříd.

Nejnižší průměrná číselná hodnota 2,1 u stravování byla u dívek ve třídě s celodenním provozem.

Z celkového počtu 109 dětí se objevilo pomočování denní u 8 dětí (7 %) a pomočování při spaní také u 8 dětí (7 %). Nejvíce se pomočovaly přes den děti

v homogenních třídách a se čtyřhodinovým provozem, většinou v prvních dnech adaptace. Nejčastěji šlo o chlapce. Při spaní se pomočovaly děti hlavně v homogenních třídách a to převážně v první polovině šesti týdnů. Nejčastěji šlo o děvčata.

Dětem celkově nedělal vstup do mateřské školy velké problémy. Průměrná číselná hodnota u celkové spokojenosti všech dětí byla 2,43 - 3.

Potvrdila se hypotéza, že se budou lépe adaptovat děvčata než chlapci. Nepotvrdila se hypotéza, že se budou lépe adaptovat děti v heterogenních třídách než v homogenních.

V souhrnu měli nejhorší průměry ze všech oblastí chlapci v celodenních třídách a heterogenních třídách. Nejlépe se adaptovaly v mateřské škole dívky ve třídách se čtyřhodinovým provozem, dále dívky ve třídách s celodenním provozem.

8.3 Případová studie

Jméno dívky bylo z důvodů etického naplnění požadavků diplomové práce změněno. Monika je dívka se sluchovým postižením, má voperován kochleární implantát. Rodiče s popisem a uvedením případové studie dcery souhlasili. Díky jejich vstřícnosti jsem mohla nahlédnout do osobních lékařských a psychologických spisů dívky.

Měla jsem možnost navštívit dívku doma a pozorovat, jak se chová v domácím prostředí. Byla jsem přímým účastníkem adaptace integrované dívky v běžné třídě mateřské školy. Měla jsem tudíž možnost pozorovat chování integrovaného dítěte v adaptační fázi docházky do mateřské školy a pozorovat chování ostatních dětí ve stejné třídě.

Budu se zabývat rodinnou, osobní i školní anamnézou, úskalími adaptačního procesu. Mezi dorozumívací prostředky Moniky patří: mluvená řeč; odezírání (užívá velmi aktivně a úspěšně v průběhu všech činností); znakový jazyk.

8.3.1 Rodinná anamnéza

Matka je povoláním dělnice, tč. na mateřské dovolené s Monikou; otec je obráběč kovů. Oba rodiče jsou zdraví, matka trpí úzkostmi. Vrozená vada sluchu se v obou rodinách nevyskytuje.

Monika se narodila 27. 10. 2003, je jedináček. O druhém dítěti rodiče zatím neuvažují. Rodina je úplná, funkční. Bydlí v panelovém domě na sídlišti, v blízkosti mateřské školy. Prarodiče se podílejí na pomoci rodině (např. hlídání vnučky), přispívají morální podporou při zvládání problémů.

8.3.2 Osobní anamnéza

Monika se narodila 27. 10. 2003. Od narození se jevila jako normální zdravé dítě. Narodila se ve čtyřicátém týdnu těhotenství. Poporodní vývoj byl bez komplikací. Od narození měla Monika centrální koordinační poruchu s mírnou motorickou retardací (diastáza přímých svalů břišních). Jinak byla pohybově zdravá, bez problémů. Stav vyžadoval rehabilitaci Vojtovou metodou. „Vojtova metoda (též nazývána jako metoda reflexní lokomoce) je soubor cvičebních technik používaných k léčbě tělesných a psychických poruch, objevená MUDr. Václavem Vojtou. Jejím základním principem je fakt, že v centrálním nervovém systému člověka jsou geneticky zakódované vrozené pohybové vzory." (<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/509678-vojtova-metoda>)

Touto metodou začala matka s dcerou cvičit od třetího měsíce. Monika seděla v deseti měsících, chodila v jednom roce za ruku. Byla kojena do jednoho a půl roku.

Ke konci prvního roku věku Monika říkala zdvojené slabiky (máma, bába). Matce přišlo divné, že se řeč nerozvíjí, ale byla ubezpečena dětskou lékařkou, že je jen dcera trochu lenivá, na žádná vyšetření nebyla poslána.

V březnu 2005 (tedy v roce a půl) přestala matka dceru kojit, do této doby nebyla Monika nemocná. Hned v březnu však dostala zánět nosohltanu a prodělala salmonellu. Pak si rodiče všimli prvních známek poruchy sluchu, dcera hůře reagovala na zvuky, spíše jen na silné podněty, slůvka přestala užívat. Po uzdravení se rodičům zdálo, že dcera opět slyší, více reagovala na podněty.

První vyšetření sluchu proběhlo v nemocničním oddělení ORL - Foniatrie.

24. 6. 2005 (v jednom roce a osmi měsících) byla Monika poslána na nové vyšetření TEOAE a BERA, kde zjistili oboustrannou hluchotu.

27. 6. 2005 bylo provedeno vyšetření Moniky ve Fakultní nemocnici v Motole na ORL klinice, kde potvrdili, že neslyší. Monice byla zjištěna percepční vada sluchu oboustranně velmi těžkého stupně - zbytky sluchu, z posuzovaného hlediska oboustranná hluchota - etiologie nejasná. Rodiče se domnívali, že došlo k ohluchnutí po virovém onemocnění ve věku jeden a půl roku.

28. 6. 2005 jí byla dána sluchadla, která snášela velmi dobře (nestrhávala je). Když byl v okolí Moniky větší hluk, dávala najevo, že jí to vadí, pláčem a posunky. Poté jí rodiče sluchadla ztlumili, dívka se pak uklidnila. Se sluchadly začala postupně reagovat na silné zvuky řehtačky, zvonu a houkačky na tři až čtyři metry. Reagovala i na oslovení, ale i na některé středně silné zvuky, např. piskači hračky.

Byla zařazena mezi kandidáty na kochleární implantaci. V rodině začali používat znakový jazyk, který pomohl k vyjádření potřeb, ale i k podání různých informací.

21.7. 2005 oba rodiče absolvovali v nemocnici na Oddělení lékařské genetiky genetické vyšetření, kde bylo prokázáno, že oba slyšící rodiče jsou heterozygotními nosiči stejné mutace, která je dle současných znalostí považována za příčinu vrozené hluchoty u dcery. Tito rodiče mají 25 % riziko pro postižení svých potomků vrozenou hluchotou bez ohledu na pohlaví. 27.7. 2005 byla Monika poprvé u logopeda.

18.9. 2006 byla provedena operace, kochleární implantace vlevo. Operace trvala tři hodiny a byla úspěšná. Čtvrtý den po operaci si už Monika hrála s dětmi, sledovala v televizi

pohádky. Sama si vyžádala sluchadlo na neoperované druhé ucho. Sedmý den po operaci již mohla jet s matkou domů, jizva byla zahojená.

26. 10.2006, den před třetími narozeninami, Monika dostala vnější část kochleárního implantátu a došlo k prvnímu nastavení procesoru. Bylo to pro ni něco zcela nového, zatím nepříjemné. Od této doby nosí na levém uchu implantát a na pravém sluchadlo celý den. Během ledna 2007 rodiče zjistili, že dcera začíná slyšet. Více se ptala očima, co je to za zvuk, který právě slyší.

Koncem února začala mluvit první slůvka: táta, bába, děda, voda. Každým dnem slova přibývala. Před spaním si rodiče s Monikou povídají o tom, co bude další den, pak sundají dceři „náhradní ouško" a je zase neslyšící.

Monika je odmala velmi všímavá, bystrá, má klidnou povahu. Převládá u ní radostná nálada. Mrzutost se objevila, když jí rostly zoubky nebo byla ospalá. Rodiče se dceři velmi věnují, hlavně matka. Taje s dcerou na mateřské dovolené. Monika se ráda učí nové věci, činnosti. Vždy jí stačilo něco ukázat, názorně předvést, jak se co dělá a podruhé to bez problémů zvládla sama bez pomoci rodičů. Doma ráda vaří ve své kuchyňce, stará se o panenku, s oblibou si prohlíží obrázkové knihy a skládačky.

Před vstupem do mateřské školy byla Monika zvyklá hlavně na hru s matkou. Umí si hrát sama, ale i s vrstevníky v kolektivu. Sleduje ostatní děti, potom napodobuje, co děti dělají, jak se chovají. To byl někdy pro rodiče problém, jelikož ne vždy ostatní děti jednájí správně. Pro rodiče bylo velmi těžké vysvětlit, že se to nedělá. Rodiče se začali s Monikou postupně dorozumívat posunky, stále na ní často hovořili.

Když je v novém prostředí poprvé, chvíli jí trvá, než se rozkouká a zjistí, že jí nic nehrozí, vždy se ujistí, zda jsou poblíž rodiče.

Nejvíce času tráví s matkou, otec se dceři věnuje po příchodu ze zaměstnání. Oba rodiče Monice pomáhají zvládnout a naučit se vše potřebné, jsou pro ni velkou oporou. Víkendy tráví rodina pohromadě, jezdí na výlety, na chatu, často navštěvují prarodiče a jiné příbuzné.

Stále jezdí do Prahy do nemocnice na nastavování procesoru, kde se zdokonaluje nastavení slyšení.

Nechce spát v noci sama. Monika má v bytě svůj pokojíček, přesto stále chodí spát ve třech letech a deseti měsících v noci k rodičům.

Maminka pro rozvoj řeči dcery vyrábí různé didaktické pomůcky, některé vyrobila i

do mateřské školy i logopedie, která s Monikou procvičuje řeč. Matka ví, jak je důležité vše co se událo zaznamenat. Fotí různé akce a činnosti, kterých se Monika účastní. Rodiče si pak mohou s dcerou nad fotografiemi pohovořit, připomenout jí, co se událo. Fotografie z mateřské školy, celé rodiny, tudíž i domácích zvířat (pes, rybičky, andulka) má v dosahu očí na nástěnce v pokojíčku, ale i na lednici v kuchyni.

4.4. 2007 Monika byla na Foniatrickém oddělení ORL kliniky Fakultní nemocnice v Motole na vyšetření, kde bylo zjištěno, že neverbální složka rozumových schopností je nadprůměrné úrovně. Monika rozumí běžným příkazům, dle rodičů i při jednoduchém rozhovoru. Slovní zásoba se rozvíjí. Je soustředěná, dobře spolupracuje, s nadšením reaguje na nové podněty, rychle se učí. Rodiče příkladně dobře stimulují její vývoj. Monice byl doporučen nástup do běžné mateřské školy.

Monika pravidelně dochází k logopedovi a psychologovi. Navštěvuje s rodiči Středisko rané péče Tamtam Praha, které je jediným poskytovatelem sociální služby rané péče pro klientské rodiny z Čech, které mají děti do šesti let se závažným postižením sluchu nebo s postižením kombinovaným, ať již smyslovým nebo tělesným.

8.3.3 Školní anamnéza

Monika byla integrovaná do běžné třídy mateřské školy v září 2007 ve věku 3;10 let. Nastoupila do třídy jen s poledenním provozem, kde pracuje s dětmi jen jedna učitelka. Ve třídě bylo zapsaných 17 dětí. Z důvodu nedostatku financí nebyla schválena pro Moniku pedagogická asistentka.

8.3.3.1 Příprava učitelky, dítěte i rodičů na vstup do mateřské školy

Integrace dítěte znamenala i pro mě jako učitelku mnoho změn. Musela jsem si předem prostudovat odbornou literaturu s problematikou sluchového postižení, o tom co je to, jak vypadá kochleární implantát, jak obsluhovat jeho vnější části (mikrofon, cívka, řečový procesor atd.).

Jelikož jsem nikdy nepracovala s dítětem s postižením, zpočátku jsem měla obavu, zda bude těžké Monice porozumět, zda bude se mnou a dětmi spolupracovat, jestli se zapojí do kolektivu vrstevníků. Bála jsem se, že jí může některé dítě ublížit, jestli zvládnu a budu mít dostatek času se Monice věnovat. Adaptace však proběhla bez větších problémů, mé obavy byly zbytečné. Monika má stejné potřeby jako ostatní děti (např. potřebu učit se, být ve společnosti kamarádů a být jimi přijímána, sledovat ostatní děti při hře a do hry se zapojit).

Před nástupem dívky do mateřské školy jsem se seznámila s celou rodinou. Maminka Moniky mi názorně vysvětlila, jak kochleární implantát na hlavě vypadá, jak se ovládá, co mám dělat, když dívka spadne z hlavy atd. Také jsem byla upozorněna, že nesmí chodit na skluzavku, jinak může vykonávat v mateřské škole všechny činnosti jako ostatní děti.

Matka s dcerou před vstupem do mateřské školy několikrát navštívila třídu i jiná oddělení. Monika se seznámila s prostředím školy, s činnostmi dětí a režimem v mateřské škole. Rodiče ji pozitivně připravovali, motivovali ji k docházce, že tam budou noví kamarádi, ale i děti, které již zná (Tereza, Honza). Také se těšila na zajímavé hry a hračky. Před nástupem Moniky jsem společně s jejími rodiči a paní ředitelkou naší mateřské školy navštívila jednu mateřskou školu v Prachaticích, kam dochází také integrovaný chlapec se stejným sluchovým postižením. Pro mě to byla velmi důležitá návštěva, získala jsem cenné informace z praxe učitelky této mateřské školy i její pedagogické asistentky. Poradily mi, jak pracovat s Monikou, jaké pomůcky používat.

S matkou Moniky jsem se domluvila, že na začátku školního roku proběhne schůzka s rodiči z celé třídy, seznámila jsem je s integrací dívky se sluchovým postižením. Maminka Moniky vysvětlila a ukázala všem rodičům u své dcery kochleární implantát, pohovořila o operaci. Tato schůzka byla důležitá také proto, aby rodiče svým dětem ještě o postižení své kamarádky doma pohovořili. I já jsem dětem citlivě vysvětlila zásady komunikace se sluchově postiženým dítětem.

Dnes již mohu říct, že integrace má mnoho výhod. Začala jsem používat různé inovační strategie, více obrazového materiálu, který využívám při práci nejen s Monikou, ale i s ostatními dětmi. Díky obrazovému materiálu si děti umí rychleji představit určitou situaci, činnost či předmět. Rozvíjí se představivost a samozřejmě řeč, výslovnost, ale i slovní zásoba. Děti hádají, říkají, co na obrázcích vidí, učí se vyprávět děj podle obrázků, nadřazenost a podřazenost předmětů apod.

Nesmím zapomínat spíše hovořit v krátkých jednoduchých větách, co nejméně používat zdvojnásobky, popř. dle úrovně slovní zásoby dítěte používat pouze jednoslovné pokyny doplněné gesty. Důležité je stále pozitivně u Moniky podporovat veškeré mluvní projevy, intenzivně budovat slovní zásobu. Pokud chce slyšet odpověď, nesmím ztrácet oční kontakt s Monikou, jinak nebude odpovídat.

Ve třídě máme na nástěnce fotografie všech dětí ze třídy z karnevalu, Vánoc, canisterapie. Stejně fotografie i se jmény dětí má Monika doma, aby si o nich mohla s rodiči popovídat. Vystavené fotografie využívám při rozhovorech s dětmi, kdy odpovídají na otázky:

„Kdo stojí vedle Honzíka, kdo sedí před Terezkou apod.?" Děti si procvičují jména a příjmení svých kamarádů, předložky před, za, vedle. Nástěnka s fotografiemi je ve výšce očí dětí, aby si je mohly během dne kdykoliv prohlédnout, popovídat si o nich s kamarády.

8.3.3.2 Individuální vzdělávací plán a jeho vzdělávací cíle

Ve spolupráci se Speciálně pedagogickým centrem v Českých Budějovicích jsem vytvořila pro tuto dívku individuální výchovně vzdělávací plán. V přípravě individuálně vzdělávacího plánu bylo nutné zařadit dvě hodiny individuální výuky týdně kvůli komunikaci a řečovému rozvoji.

Po nástupu Moniky do mateřské školy jsem postupně zjišťovala, jak rozumí tomu, co říkám. Musela jsem se naučit většinou používat jen holé věty.

Individuální vzdělávací cíle jsem vypracovala na základě pozorování a spolupráce se Speciálně pedagogickým centrem a logopedkou: zvládnutí integrace a adaptace, začlenění do kolektivu vrstevníků; upevňování základů sebeobsluhy, hygieny a pravidel společenského chování; podpora sebevědomí a jistoty při činnostech; rozlišovat různé zvuky; umět vyjádřit svoje potřeby a přání; rozvíjet řeč, vést k aktivní komunikaci pomocí jednoduchých vět, říkadel s hrou na tělo a obrazového materiálu; rozvíjet zrakové a sluchové vnímání; spolupráce s logopedkou; reedukace sluchu; rozvíjet dovedností: naslouchání, soustředění, pozorování, porozumění daným pokynům, koordinace zraku s pohyby rukou, osvojování kreslení, psaní zleva doprava.

Zpočátku adaptace patřilo mezi hlavní vzdělávací cíle, aby Monika reagovala na své jméno, zvykla si na hlas učitelky i na větší ruch, který z domova neznala, vrstevníky, jejich jméno a příjmení, na označení několika základních předmětů a jevů, které se v průběhu každého dne opakovaly.

8.3.3.3 Adaptace Moniky v běžné mateřské škole

Monika se adaptovala na prostředí mateřské školy bez větších problémů. Do mateřské školy se těšila, byla přiměřeně sociálně zralá, samostatná v sebeobsluze, se základními sociálními návyky a dovednostmi. Některé děti již předem znala, docházela do mateřské školy vždy kolem osmé hodiny ranní.

Do mateřské školy nastoupila v září 2007 ve věku 3;10 let. Byla zařazena mezi děti tříleté, do třídy polodenní, kterou z kapacitních důvodů navštěvuje jen 17 dětí, což bylo bráno jako jedno z hledisek přijetí Moniky do této třídy. Ze 17 dětí bylo ve třídě 9 děvčat a 8

chlapců. Tato třída je jen polodenní, děti odcházejí po obědě domů. Jsou v mateřské škole jen na čtyři hodiny, jelikož jejich matky jsou s nimi stále na mateřské dovolené.

Do třídy šla za ruku většinou s matkou, později i s otcem. Trvalo půl roku než přišla do třídy sama bez rodičů. Matka si chvíli s Monikou hrála, pak řekla, případně ukázala znakovou řečí, že jde k lékaři, nakoupit nebo vyvenčit psa a bez problémů odešla. Monika se nikdy neloučila s pláčem. Při příchodu známé holčičky se vždy obě děvčata přivítala objetím.

Na instrukce učitelky reagovala zpočátku motorickou reakcí - kývání hlavou, zaměřením pohledu a směřováním rukou.

Myslím, že od začátku docházky do mateřské školy si ke mně jako učitelce vytvořila pozitivní citový vztah. Snažila jsem se získat si její důvěru. Matka mi sdělila, že se do mateřské školy těší. Chtěla do mateřské školy i o víkendu, kvůli tomu i včasné vstávala, nechápala, proč nejde.

Pro děti se sluchovým postižením, tudíž i pro Moniku, jsou velmi důležité rituály: pozdrav při příchodu i odchodu, komunikativní kruh, oslavy narozenin a svátků dětí apod.

Monika se zapojovala do všech činností v průběhu dne (nesmí na skluzavku), líbí se jí pohybové hry a cvičení. Má ráda pořádek, vždy po sobě i po dětech uklízí rozházené hračky.

Pravidelně navštěvuje Speciálně pedagogické centrum, logopedii, ale také canisterapii. Matka Moniky naší mateřské škole zprostředkovala, že nás navštěvují dva pejsci, s kterými má tato dívka terapii.

8.3.3.4 Popis vývoje začleňování v průběhu školního roku

V adaptační fázi bylo nejdůležitější, aby si Monika zvykla spolu s ostatními dětmi na nové prostředí, kamarády, ale i učitelku. Monika, stejně jako další sluchově postižené děti, má ráda stereotypy, stále stejné činnosti a postupy, neměnný režim dne. V adaptačním období nepomáhají nejen Monice, ale i ostatním dětem. Tím získávají svoji jistotu, rozvíjí si paměť. Ví, co se bude dít a následovat, nemusí se obávat neznámých situací.

V průběhu školního roku se některé činnosti a pravidla nemění. Pravidla by měla být srozumitelná, jasná a spravedlivá. Děti si však postupně zvykají i na nové věci a události. Je třeba dodržovat režim dne. Dětem velmi pomáhají fotografie.

Monika má možnost společně s vrstevníky na magnetické tabuli ve třídě v průběhu školního roku sledovat a prohlížet si: fotografie dětí - společné foto; fotografie režimu dne; fotografie stanovených pravidel třídy; kalendář přírody; obrázky k týdenním tématům; dny v týdnu rozlišené barevně.

Zpočátku jsem se zaměřila při rozvoji řeči u Moniky, aby měla o danou činnost, věc či obrázek zájem. Dále aby uměla spojit zvuk a věc nebo zvuk a zvíře, v konečné fázi pojmenovat obrázek, hračku či činnost. Nezaměřila jsem se na výslovnost, ale na překonání ostychu nahlas promluvit před učitelkou a vrstevníky. Často jsem v průběhu školního roku zařazovala sluchové hry.

Některé činnosti v průběhu školního roku jsem zaznamenala do následujícího přehledu s datumy.

3.-7.9. 2007

Seznamování s prostředím třídy, vrstevníky a pravidly. V MŠ se jí líbí, nejvíce kamarádí s Terezou. Matka je s dcerou ve třídě vždy při ranních hrách, pak odchází domů. Přichází pro dceru po obědě. V proudovém cvičení při skoku na trampolíně Monice spadlo naslouchadlo (mikrofon za uchem), hned jsem jí ho dala zpět. Moniku to ale neodradilo od dalšího skákání, na trampolínu šla znovu. Oblékání i hygienu zvládala bez pomoci učitelky (pomohla jsem zapnout jen zip na bundě). Dokonce pomáhala některým dětem, např. s obouváním.

12.9. 2007

Hra s hlasem Moniku baví, potichu, nahlas - zvuky zvířat

13.9. 2007

Povídala jsem si s Monikou o hospodářských zvířatech nad obrázky. Překonala ostych a komunikovala se mnou, řekla: „Haf, pipi, mňau“.

14.9. 2007

Monice při svačině spadla houska na zem, lekla se, přikryla si oči, nechtěla s nikým komunikovat. Nenechala si vysvětlit, že to nevadí. Chvilí tak zůstala, pak už jíst nechtěla, šla se umýt, sama se potom zapojila mezi děti.

17.9. 2007

Monika se učila vytleskávat slova dům- domek- domeček. Umí počítat na prstech 1-5, ukáže i kolik jí je let.

18.9. 2007

Monika se učila společně s ostatními dětmi ukolébavku Houpy, houpy. Říkala sama Houpy, houpy, jinak spíš poslouchala, jen občas se snažila opakovat nějaké slovo.

20.9. 2007

Monika je velmi zručná, sama aranžovala květiny do vázičky. Má vyhraněnou lateralitu (pravák). Ví, jak se drží tužka. Občas ji při nesprávném úchopu opravím. Používá trojhranné tužky, pastelky i fixy.

3.10. 2007

Sama vytleskala slabiky slov do dlaní, pleská do kolen: jablko, hruška, červená, zelená.

22.11.2007

Šla poprvé do třídy sama bez rodiče, za ruku s kamarádkou Terezou.

23.11.2007

Přišla do třídy opět s matkou (sama začala do třídy chodit až od 7.1.2008).

7.-11.1 2008

Celý týden jsme si povídaly o ptácích, Monika se naučila pěkně vyslovovat slovo „peří“. U svačiny si již sama řekla, že chce velký krajíc chleba. Sama dobře drží a stříhá nůžkami (vystříhovala proužky barevného papíru podle předkreslených čar na krmítko. Stříhá nejlépe z celé třídy.

14.-18.1.2008

Monika skládá bez pomoci puzzle, počítá rychle na prstech (bez chyby) od 1 do 7. Číslo nevyslovuje.

28.1- 1.2. 2008

Při hře s hlasem a se slovy „Honzo, vstávej!“- Monika slyšela volání z malé vzdálenosti, z větší již ne (přes celou třídu). Děti jí pomohly, volaly, ať vstává. Monika správně přiřazovala profese a pomůcky. Opakovala názvy pomůcek po učitelce. Má velkou snahu se vyjadřovat.

19.2. 2008

Monika na karnevalu za čarodějnicí. Nevadily jí návštěvy dětí z jiných tříd a s tím spojený větší hluk. Nových činností se nebojí, vše ji velmi zajímá (např. i skákací hrad). I když jí padala při skocích v skákacím hradě cívka na hlavě. Moniku to neodradilo, po upravení zase skákala dál. Zvládla hru „Hoří, hoří, přihořívá“, pozorně poslouchala, rychle se snažila reagovat na změnu.

25.3. 2008

Monika se sama bez vyzvání zvedla od stolu a začala zpívat píseň „Táto, mámo, v komoře je myš“. V komunitním kruhu tentokrát neposlala jen kuřátko dál, ale povídala o Velikonocích. Mluvila sice potichu, bez srozumění, ale důležité je, že překonala ostych a chtěla se také vyjádřit. Když si šla hrát s Andreou s tobogánem, zeptala se jí: „Můžu?“ Andrejce jsem vysvětlila na co se ptá, aby ji přizvala do hry.

31.3.2008

Monika poznávala zvířata podle obrázků. Sama nad obrázky „vykřikovala“ jejich názvy, a pak i zvuky. Když přicházela po obědě mamka, Monika mi řekla: „Maminka jde. Terezka, počkám!“

15.4. 2008

Když jsem Monice zavázala oči při sluchové hře, nebála se, šla se zavázanýma očima za zvukem na krátkou vzdálenost (chrastítka z PET lahví - voda, písek, kamínky).

15.5.2008

Při besídce k svátku matek Monika zůstala sedět u mamky jako divák, nešla s dětmi vystupovat, styděla se před ostatními rodiči. Šla až v závěru besídky s mamkou tančit.

19.5 2008

Při úklidu mozaiky řekla kamarádce jednoduché souvětí: „Necháme položený, pak doděláme. Na konci hry řekla: „Už to mám!“

Při hře „Hlava, ramena“ Monika správně vyslovuje části těla a doplňuje to pohybem.

12.6. 2008

Monika se zúčastnila společně s dětmi celé mateřské školy školní olympiády. Byla zde přítomná i maminka Moniky.

17.6. 2008

Monika jela s dětmi z mateřské školy na školní výlet (bez rodičů) do Týna n. Vltavou. Na otáčivém hledišti v Týně nad Vltavou pozorně sledovala divadlo. Bylo dobré, že herci měli mikrofony a tudíž jim bylo dobře rozumět.

Monika je velice inteligentní. Umí číselnou řadu do desíti s oporou prstů. Přiřazuje správně číslici 1-10 k odpovídajícímu počtu prvků. Při běžné komunikaci rozumí jednoduchým otázkám, pokynům. V uzavřeném souboru se plně orientuje, vyslovuje slova i věty. Odezírá, pouze běžným způsobem pozoruje druhou osobu při komunikaci, cíleně sleduje obličej při nácvičku artikulace redukovaných hlásek. Má velmi bohatou slovní zásobu, spojuje slova, doma dokáže vylíčit zážitek ze školky. Zná aktivně barvy, počítá do pěti. Komunikace je orální, někdy s dopomocí znakové řeči. Artikulace je zatím dyslalická, ale chodí na logopedii, kde se věnují reedukaci hlásek. Modulační faktory řeči jsou dobré.

Jelikož Monika bydlí v blízkosti Terezky, většinou společně jdou s rodiči domů. Zvykla si na to a problém nastal, když šla Tereza domů dříve, pak Monika začala plakat, nenechala si to vysvětlit, měla strach, že jí Tereza uteče. Matka proto chodila pro dceru po obědě včas, uvědomila si, že si na to Monika zvykla. Snažila sejít domů také s někým jiným (např. s Honzou, Nikolou). Ve třídě si hraje i s jinými dětmi, ale na vycházku jde vždy zase s Terezkou.

Při každém jídle sledovala, jaké nádoby mají kamarádi, pak hlasitě říkala: „Stejný, jiný, nevadí.“ V jídle není vybíravá.

8.3.3.5 Vliv věkového složení dětské skupiny

Vrstevníci, hlavně děvčata, přijímaly Moniku dobře. Společně s ostatními dětmi se zúčastňovala všech činností v průběhu dne. Přišla do kolektivu tříletých dětí, kdy se většina neznala. Všechny děti se společně seznamovaly s prostředím mateřské školy, pravidly i učitelkou. Tato věková skupina dětí vyžaduje časté zařazování a opakování různých jednoduchých říkadel s hrou na tělo, písní, pohybových her, dechových a sluchových cvičení. Pro rozvoj řeči je vhodné často zařazovat gymnastiku mluvidel.

Monika byla dětem vzorem v sebeobsluze (např. při stolování, v umývárně).

Začlenila se do kolektivu zcela přirozeně bez žádných zvláštních opatření. Pokud nechápala činnost, pozorovala ostatní děti, co dělají a ihned se zapojila mezi vrstevníky. Náročnost sluchových her jsem volila vždy takovou, aby se mohla zapojit i Monika. Ve třídě byla Monika nejstarší (o deset měsíců).

Kvůli řečovému vzoru je pro děti se sluchovým postižením a tudíž i pro Moniku lepší kolektiv starších dětí. Pokud jsem s Monikou pracovala individuálně, ihned přicházely i ostatní děti a odpovídaly za ni. Přesto si myslím, že umístění Moniky v této třídě bylo zvoleno správně a bylo pro ni velkým přínosem. Především tomu bylo díky nižšímu počtu dětí, kratší době pobytu všech dětí z této třídy. Také děti této nejmladší skupiny jsou více orientované na sebe, nepozorují tolik druhé a nemají žádné předsudky.

Monika zvládla adaptaci na mateřskou školu bez větších problémů. Překonala počáteční ostych a na kladené otázky se snažila odpovídat. Mezi oblíbené činnosti v mateřské škole patřily různé pohybové hry, cvičení, ale i tanec.

8.3.3.6 Spolupráce s rodiči integrovaného dítěte

Spolupráce s rodiči Moniky byla a je na velmi dobré úrovni. Dokáží přijmout informace, doporučení a podle nich se řídit. Někdy je matka příliš úzkostlivá, snaží se za dceru vše vyřídit. Rodiče sdělují učitelce, jak probíhají různá vyšetření u logopedky, psychologa i lékaře. Respektuji jejich soukromí a zachovávám diskrétnost a etiku ve vztahu k rodinným a lékařským sdělením.

Sdělují rodičům každý den pozitivní zprávy o dceři, co se jí povedlo, z čeho měla radost apod. Poznatky zapisují do sešitu, který si berou každý den rodiče domů. Rodiče potřebují informace, jak činnosti v mateřské škole jejich dítě zvládá. K přiblížení různých činností pomáhalo i fotografování Markéty v kolektivu vrstevníků.

Mým cílem je být přátelská, komunikativní se všemi dětmi. Nezapomínám na individuální přístup k dětem. Snažím se s nimi, zvláště pak s Monikou, hovořit klidně, jasně a zřetelně, přiměřeně hlasitě se správnou výslovností i obsahově přiměřeně. Být jí i ostatním dětem vzorem v mluvě, komunikaci. Nezapomínat opravovat nenásilně, povzbuzovat pochvalou. Ověřuji si, zda mi rozuměla, jestli není již přetěžována množstvím informací. Nátlakem na mluvení dítěte nic učitelka nezíská, naopak by mohla ztratit u dítěte důvěru. Také rodiče u Moniky rozvíjejí a upevňují řeč, sebevědomí i sebejistotu.

Matka Moniky vytváří různé logopedické obrázky, přináší učitelce pracovní listy s grafomotorickými cviky, ale i různé encyklopedie, vhodné pro předškolní děti.

8.3.4 Shrnutí integračních projevů dívky se sluchovým postižením

Adaptace Moniky v mateřské škole proběhla bez závažných problémů. Jedná se o velmi inteligentní a veselou dívku, která má zájem o všechny nové činnosti. Nevadí jí změny v režimu dne, ani větší hluk ve třídě při rušnějších činnostech.

V adaptační fázi zůstávala s Monikou matka, občas i otec v mateřské škole každý den po dobu ranních her. Rozloučení s rodiči ve třídě probíhalo v klidu, bez stresových projevů. Domů dívka po příchodu matky nechvátala, čekala ve třídě na kamarádky až půjdou také po obědě domů. Monika pravidelně do mateřské školy přinášela svoji hračku, knihu nebo nakreslený obrázek. Tím vždy po přivítání navázala kontakt s učitelkou, ale i dětmi.

Z rodiny byla vedena k samostatnosti, proto v adaptační fázi neměla se sebeobsluhou problém, spíše pomáhala ostatním dětem.

V průběhu adaptační fáze se naučila znát jména dětí ze třídy. Důležitou pomůckou v zapamatování jmen dětí byla jejich společná fotografie. S ostatními dětmi (hlavně s děvčaty) se brzy po nástupu do mateřské školy seznámila, navázala s nimi kamarádský vztah. Po překonání ostychu se nebála nahlas promluvit před ostatními dětmi a učitelkou, měla velkou snahu se učit říkadla, jednoduché básně, dokonce i zpívat. Velký posun v řeči zaznamenaly obě logopedky, ke kterým Monika dochází. Děti se učily komunikovat s Monikou z čelné pozice. Bylo zajímavé, že v průběhu školního roku začala reagovat na své jméno i při zavolání dětí zezadu.

Integrace byla přínosem pro Moniku, její rodiče, ostatní děti a jejich rodiče i pro učitelku.

9. Diskuse

Z výsledků výzkumů vyplynulo mnoho dalších úvah a námětů pro zjišťování a pozorování, které by se týkalo usnadnění vstupu dítěte do mateřské školy. Myslím, že problematikou adaptace dítěte v mateřské škole se zabývají všechny učitelky mateřských škol, především na začátku školního roku. Bylo by zajímavé zjišťovat, jak se na adaptaci dětí učitelky připravují, co pro ně znamená nového, zda volí nějaké osvědčené metody nebo by pomohl úže zaměřený program na rozvoj sociálních vztahů ve třídě.

Také by mě zajímalo a mohlo by se při dalším šetření u učitelek mateřských škol zjistit, co považují za nejtěžší a s čím mají děti na počátku v mateřské škole největší problémy. V mé diplomové práci jsem se více soustředila na rodiče a děti.

Bylo by zajímavé porovnat názory a výpovědi učitelek a rodičů, v čem se shodují a odlišují. Naskýtá se více otázek, které by dále prohloubily pohled na tuto problematiku. Například zda vedou ředitelky a učitelky v mateřských školách na toto téma častější rozhovory a diskuse, jestli nezapomínají na adaptaci ve svých školních a třídních programech. Jak se připravují na zápisy v mateřských školách a zda pořádají pro nové děti a rodiče přípravné schůzky.

V dotaznících někteří rodiče uvedli, že navštěvovali s dětmi před nástupem do mateřské školy mateřská centra. Bylo by také přínosné, zjistit kolik dětí, které nastoupily do mateřské školy centra navštěvuje nebo navštěvovalo, sledovat, zda se lépe adaptují v mateřské škole než ostatní děti. V problematice vstupu dítěte do mateřské školy je dost otázek, které by bylo zajímavé dále zjišťovat.

Ráda bych se dozvěděla, jak v jiných mateřských školách probíhá integrace dětí se specifickými potřebami. Zda učitelky s integrací těchto dětí do běžných mateřských škol souhlasí nebo mají spíše názory, že je vhodnější zařazovat tyto děti do speciálních škol.

Určitě by bylo přínosné založení internetových stránek, kde by měli učitelky, logopedi i psychologové možnost si vyměňovat zkušenosti z práce s integrovanými dětmi.

Je také otázkou, zdaje lepší začleňovat dítě se specifickými potřebami hned na začátku školního roku nebo počkat až se celá třída více sžije. Tím by pak měla učitelka více času na individuální práci s tímto dítětem. Avšak mohlo by to být také nepříznivé hlavně z důvodu, že by děti již měly vytvořené vzájemné silnější vazby a nové dítě, které má navíc určité problémy by mohlo být některými skupinami dětí nebo jednotlivci odmítáno.

10. Závěr

V adaptačním období si získává učitelka u dítěte, ale i u rodičů důvěru, která je potřebná pro další výchovně vzdělávací práci s dětmi.

Pro vývoj dítěte jsou důležití členové rodiny, ale i další lidé, s kterými dítě přichází do kontaktu. Velkou roli má kontakt s jinými dětmi, což právě dostatečně umožňuje mateřská škola.

Cíle, které jsem si v diplomové práci stanovila, jsem splnila. Potvrdilo se, že většina rodičů si myslí, že mateřská škola pomůže dítěti hlavně v začlenění do kolektivu dětí. Převážná většina rodičů zastává názor, že vstupem dítěte do mateřské školy se v rodině nic nezmění, že dítě vše zvládne bezproblémově a matky mohou nastoupit do zaměstnání. Převažují rodiče, kteří se domnívají, že ideální věk nástupu do mateřské školy jsou tři roky dítěte.

Z dotazníků rodičů jsem zjistila, že většina dětí díky vstupu do mateřské školy nemá žádné stresové projevy. Rodiče chlapců na počátku očekávaly větší rozsah problémů. Nízké hodnoty stresových projevů na začátku školního roku se v pozitivním smyslu upravily. Postupně zmizela uzavřenost, nemluvnost a pomočování u chlapců, naopak v malé míře se tyto projevy po dvou měsících objevily u děvčat.

Z diplomové práce také vyplynulo, že učitelky a rodiče při vstupu dítěte do mateřské školy mají společný cíl děti pozitivně motivovat, vzbudit u nich zvědavost. Hovoří s nimi o mateřské škole a kamarádech, aby se rychle a dobře adaptovaly, do mateřské školy se těšily a věděly, že do ní nechodí za trest, ale protože se zde naučí spoustu nových věcí, zažijí mnoho legrace, seznámí se s novými kamarády apod. Rodiče se také v dotaznících zmiňují a považují za přínosné, že díky mateřské škole navštíví některé děti poprvé například divadlo, plovárnu, hvězdárnu i muzeum.

Z pozorovacích archů vyplynulo, že nejsou v chování v adaptační fázi velké rozdíly u dětí v heterogenních a homogenních třídách, větší rozdíly jsou u dětí, které chodí do třídy se čtyřhodinovým provozem a do třídy s celodenním provozem. Celková spokojenost byla větší u dětí, které chodily do třídy se čtyřhodinovým režimem. Tyto děti vědí, že jdou po obědě domů a tato doba bez rodičů není pro ně tak dlouhá. Hůře adaptaci zvládají děti ve třídě s celodenním provozem. Nejlépe se adaptovaly v mateřské škole dívky ve třídě se čtyřhodinovým provozem, dále dívky ve třídě s celodenním provozem.

Z pozorovacích archů jsem zjistila, že 54 % dětí v průběhu šesti týdnů pozorování bylo v mateřské škole nepřítomných nebo nemocných v rozsahu 1 - 20 dní. Chlapci mají větší

problémy s rozloučením s rodiči než děvčata, nevyhledávají tak často kontakt s učitelkou jako děvčata. Z pozorování také vyplynulo, že většina dětí dokáže vyjádřit své potřeby již na začátku školního roku. Také si dokáží hned od počátku svého pobytu v mateřské škole spontánně hrát.

Pomočování denní i při spaní u těchto dětí není tak častým jevem, vyskytlo se jen u několika jedinců (7 % ze všech pozorovaných dětí).

Děti zvládly vstup do mateřské školy bez větších problémů, hlavně děvčata. Stresové projevy netrvaly déle než šest týdnů.

Zjistila jsem, že integrace dítěte se specifickými potřebami je velice prospěšná i pro zdravé děti, seznamují se s postižením, učí se chápat v čem je to jiné, jak se ke kamarádovi chovat, jak ho oslovovat. Určitě je i přínosem pro rodiče zdravých dětí, kteří se běžně s postižením nesetkají. Mají možnost získat informace od rodičů integrovaných dětí nebo od učitelky a dále pozitivně ovlivňovat svoje děti. Přínosná byla schůzka všech rodičů na začátku školního roku, kde byli rodiče o integraci informováni. Děti s postižením mají možnost navštěvovat školu v místě bydliště, tedy stejné zařízení jako jejich kamarádi bez postižení, mají příležitost vzájemně se stýkat a vytvářet mezi sebou přátelské vztahy. I díky integraci Moniky si děti více upevnily pravidlo: „Při mluvení se dívej na mě a do očí, mluv v klidu, pomalu, aby ti kamarád dobře rozuměl.“ Pro většinu dětí bylo těžké se naučit hovořit s Monikou z čelné pozice, aby mohla dobře odezírat. Integrace dítěte se sluchovým postižením byla přínosná pro děti i učitelku. Pro mne jako učitelku byla velkou výzvou. Ve své práci bych další integraci dítěte v mateřské škole uvítala.

Diplomová práce mi přinesla řadu zjištění a nových poznatků díky prostudované literatuře, vyhodnocení dotazníků, pozorovacích archů, ale i díky případové studii. Úspěšný vstup dítěte do mateřské školy pozitivně ovlivní, dle mého názoru, další pobyt v mateřské škole. Adaptace dítěte v mateřské škole je důležitou etapou v životě dítěte.

Literatura:

- ANDERSENOVA, J. *Dobrý start do školy*. Praha: Portál, 1993.
- BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2004.
- BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996.
- DEISLER, H.H. *Každodenní problémy v MS*. Praha: Portál, 1994.
- FIALOVÁ, L. a kol. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.
- FIALOVÁ, Z. *Střídavá péče o dítě je stále častější*. Deníky Bohemia 3. 2. 2005, s.3.
- GAJDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ L. a kol. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál, 2003.
- HADJ MOUSSOVÁ, Z. *Úvod do speciálního poradenství*. Liberec: TUL, 2002.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- HAVLÍNOVÁ, M. *Podpora adaptace dítěte žijícího v rodině na prostředí mateřské školy*.
Vedení mateřské školy. D 1.2, s. 1-18, Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2000.
- HAVLÍNOVÁ, M. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál, 1995.
- HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. Praha: SPN, 1984.
- HOUDKOVÁ, Z. *Sluchové postižení u dětí- komplexní péče*. Praha: TRITON, 2005.
- CHYTKOVÁ, H. a MONATOVÁ, L. *Poznávání společnosti a rozvíjení jazyka v předškolním věku*. Praha: SPN, 1982.
- JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: SEPTIMA, 1996 a.
- JANOTOVÁ, N. *Reedukace sluchu sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: SEPTIMA, 1996 b.
- KLENKOVÁ, J. *Kapitoly z logopedie I*. Brno: Paido, 1997.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: GRADA, 2008.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: GRADA, 2005.
- KRČMOVÁ, M., RICHTEROVÁ, L. *Metodika jazykové výchovy v předškolním věku*. Praha: SPN, 1985.
- KUBÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence*. Praha: Portál, 1996.
- MATĚJČEK, Z. - DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994.
- MATĚJČEK, Z. - DYTRYCH, Z. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Praha: H&H, 1992.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1995.

- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992 a.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: AVICENUM, 1986 b.
- NIESEL, R., GRIEBEL W. *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál, 2005.
- PREKOPOVÁ, J. *Jak být dobrým rodičem*. Praha: GRADA, 2001.
- ROUČKOVA, J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Praha: Portál, 2006.
- ROGGE, J.U. *Dětské strachy a úzkosti*. Praha: Portál, 1999.
- SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.
- SOVÁK, M. *Logopedie předškolního věku*. Praha: SPN, 1984 a.
- SOVÁK, M. a kol. *Logopedie/metodika a didaktika*. Brno: SPN, 1984 b.
- SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky*. Praha: SPN, 1980.
- SMITH, H. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004.
- TĚTHALOVÁ, M. *Rok navíc v mateřské škole*. Informatorium 3-8, 2007, č.8, s. 12-14.
- TOMANOVA, D. *Úvod do pedagogické diagnostiky v mateřské škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.
- UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta*. Praha: SPN, 1980.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte předškolního věku*. Liberec: TUL, 2000.
- VANĚČKOVÁ, V. *Výchova řeči sluchově postižených dětí*. Praha: SEPTIMA, 1996.
- VERECKÁ, N. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*. Praha: NLN, 2002.

Internetové stránky:

<http://alternativy.webpark.cz/>

<http://dasenka.webnode.cz/skola-a-studium/alternativni-skoly-prucha/>

<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/495263-ramcovy-vzdelavaci-program>)

<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/176968-specialni-pedagogika>

<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/509678-vojtova-metoda>

(<http://www.program-spz.cz/cs/co-je-program-spz>)

Literatura vhodná pro práci se sluchově postiženým dítětem:

- BADEGRUBER, B., PIRKL, F. *Příběhy pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 2000.
- BEZDĚKOVÁ, J. *Učíme naše dítě mluvit*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008.
- FISCHER, V. *Hádej, hádej, co to je?* Praha: Aventinum, 1991.
- HAVEL, J. *Malované říkanky*. Havlíčkův Brod: FRAGMENT, 2007.
- KÁBELE, F. *Brousek pro tvůj jazýček*. Praha: Albatros, 1988.
- KÁBELE, F., PÁVKOVÁ, B. *Obrázková škola řeči*. Praha: SPN, 1988.
- KLENKOVÁ, J., KOLBÁBKOVÁ, H. *Diagnostika předškoláka - správný vývoj řeči dítěte*.
Brno: MC nakladatelství, 2002.
- LADA, J., LADOVÁ, A. *Moje abeceda*. Praha: Albatros, 1964.
- LIPNICKA, M. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál, 2007.
- LUKEŠOVÁ, M., ŘÍHA, B. *Velká obrázková knížka o zvířatech*. Praha: Albatros, 1981.
- ROUCKOVA, J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Praha: Portál, 2006.
- ŽÁČEK, J. *Nesedejte na ježka!* Havlíčkův Brod: Fragment, 2003.

Dotazník pro rodiče při zápisu dětí do mateřské školy

Vážení rodiče, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je součástí mé diplomové práce, v které se zabývám problematikou adaptace dítěte na mateřskou školu.

Prohlašuji, že údajů nebude zneužito a budou využity čistě k výzkumným účelům.

Předem děkuji za ochotu.

Jitka Pavlečková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

1. Dítě, které přivádíte do mateřské školy je chlapec nebo dívka? Uveďte jeho věk.
2. Jaký věk považujete za ideální pro vstup dítěte do mateřské školy?
3. Myslíte, že vaše dítě bezproblémově zvládne vstup do mateřské školy?
ano - ne
4. Myslíte si, že bude mít vaše dítě na počátku v mateřské škole nějaké problémy a jaké?
5. Co myslíte, že můžete udělat pro to, aby se vaše dítě dobře a rychle adaptovalo v mateřské škole?
6. V čem vám mateřská škola může pomoci nebo čím může vašemu dítěti prospět?
7. Změní se něco ve vaší rodině po nástupu vašeho dítěte do mateřské školy?

Dotazník č. I pro rodiče po 14. dnech nástupu jejich dítěte do mateřské školy

Vážení rodiče, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je součástí mé diplomové práce, v které se zabývám problematikou adaptace dítěte na mateřskou školu. O vyplnění stejného dotazníku bych Vás ještě požádala po dvou měsících nástupu Vašeho dítěte do mateřské školy. Údaje, které mi poskytnete, mi poslouží k lepší orientaci, co Vašemu dítěti může dělat problémy, abychom je mohli přirozeně odstranit a dítě se mohlo bez větších problémů na prostředí mateřské školy adaptovat.

Prohlašuji, že údajů nebude zneužito a budou využity čistě k výzkumným účelům.

Předem děkuji za ochotu.

Jitka Pavlečková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Věk dítěte (rok / měsíce):

Pohlaví dítěte: a) ženské b) mužské

1. Dítě vstává do mateřské školy:

- a) rádo b) nerado

2. Vypráví dítě doma o mateřské škole?

- a) samo ne b) na otázky, občas ano c) spontánně hovoří o prožitcích v MŠ

3. Změnil nástup do mateřské školy dobu, kdy chodí dítě večer spát?

- a) zůstala stejná tj. hod b) chodí spát dříve c) chodí spát déle

4. Pravidelná a každodenní docházka do mateřské školy vám:

- a) nekomplikuje chod domácnosti b) je problematická

5. Kdo s dítětem přichází do mateřské školy?

- a) většinou matka b) většinou otec c) prarodiče, příbuzní

6. Mluví dítě o tom, že nechce jít do mateřské školy ?

- a) ano často b) jen občas c) vůbec ne

7. Objevily se díky vstupu do mateřské školy u vašeho dítěte nějaké stresové projevy?

- a) je smutné, uzavřené b) méně mluví c) noční pomočování

jiné projevy:

8. Stravovací aktivita po vstupu dítěte do mateřské školy:

- a) je lepší b) je horší c) zůstává stejná

9. Jak povzbuzujete dítě k docházce do mateřské školy?

- a) slibujete něco příjemného b) motivujete ho setkáním s dětmi
c) jak jinak

Dotazník ě. II pro rodiěe po dvou měsících nĀstupu jejich dĀtěe do mateřskě školy

VĀžení rodiěe, obracím se na VĀs s prosbou o vyplnění tohoto dotaznĀku. DotaznĀk je souĀstĀ mě diplomově prĀce, v kterě se zabývĀm problematikou vstupu dĀtěe do mateřskě školy. O vyplnění podobněho dotaznĀku jsem VĀs jĀž Āadala po 14. dnech nĀstupu Vařeho dĀtěe do mateřskě školy. Űdaje, kterě mi poskytnete, mi poslouĀí k lepřĀ orientaci, zda se Vaře dĀtěe jĀž adaptovalo v prostředĀ mateřskě školy. PomůĀete mi tĀm zjistit, co jeřtě dělá problěmy Vařemu dĀtěeti po dvou měsících nĀstupu do mateřskě školy.

Prohlašuji, ŀe Űdajů nebude zneuĀito a budou využity Āistě k vĀzkumným Űěelům.
Předem děkuji za ochotu.

Jitka PavleĀkovĀ, studentka Pedagogickě fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Věk dĀtěe (rok / měsĀce):
PohlavĀ dĀtěe: a) ŀenskě b) muĀskě

1. DĀtě vstĀvĀ do mateřskě školy:

- a) rĀdo b) nerĀdo

2. VyprĀvĀ dĀtě doma o mateřskě škole?

- a) samo ne b) na otĀzky, obĀas ano c) spontĀnně hovořĀ o proĀitĀch v A

3. Nastala v souĀasnosti změna doby, kdy chodĀ dĀtě veĀer spĀt?

- a) zůstala stejnĀ tj. hod b) chodĀ spĀt dřĀve c) chodĀ spĀt děle

4. PravidelnĀ a kaĀdodennĀ dochĀzka do mateřskě školy vĀm:

- a) nekomplikuje chod domĀcnosti b) je problematickĀ

5. Kdo s dĀtěem přichĀzĀ do mateřskě školy?

- a) věřinou matka b) věřinou otec c) prarodiěe, přĀbuznĀ

6. MluvĀ dĀtě o tom, ŀe nechce jĀt do mateřskě školy?

- a) ano b) jen obĀas c) vůbec ne

7. ObjevujĀ se u vařeho dĀtěe od vstupu do mateřskě školy nějakě stresově projevy?

- a) je smutně, uzavřěně b) měně mluvĀ c) noĀnĀ pomoĀovĀnĀ

jině projevy

8. JakĀ je stravovacĀ aktivita vařeho dĀtěe v souĀasnosti v porovnĀnĀ s dobou, kdy zaĀalo dĀtě chodĀt do mateřskě školy?

- a) je lepřĀ b) je horřĀ c) zůstĀvĀ stejnĀ

9. Je potřeba vaře dĀtě povzbuzovat k dochĀzce do mateřskě školy?

- a) ne b) ano
pokud ano jak

Pozorovací arch pro učitelky mateřských škol

Vážené paní učitelky, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto pozorovacího archu, který je součástí mé diplomové práce, v níž se zabývám problematikou adaptace dítěte na mateřskou školu. Pozorovací arch je zaměřený na průběh změn v chování dětí, které poprvé nastoupily do mateřské školy. Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1-3.

Prohlašuji, že údajů nebude zneužito a budou využity čistě k výzkumným účelům.

Předem děkuji za ochotu.

Jitka Pavlečková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu

Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano

Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní

Pohlaví dítěte: mužské ženské

Věk dítěte (rok / měsíc):

Dítě se čtyřhodinovým režimem: ano ne

Sourozenci: nejsou starší-počet.... mladší-počet...

Dítě chodí do třídy: heterogenní homogenní

Den	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30				
Rozloučení s rodiči																																		
Dítě komunikuje																																		
Přijímá komunikaci učitelky Samo vyhledává kontakt s učitelkou																																		
Komunikuje s dětmi																																		
Dokáže vyjádřit své potřeby																																		
Hraje si spontánní																																		
Hraje si řízení																																		
Stravování																																		
Pomočování denní - zapíše 0																																		
Pomočování při spaní - zapíše S																																		
Celková spokojenost																																		
Údaje zapisujte každý den po dobu šesti týdnů pomocí číselné řady 1-3.																																		
Číslo 1 bude značit: nikdy to nedělá, vše odmítá, nic nechce, je pasivní, nechce přijmout změnu																																		
Číslo 2 bude značit: někdy to dělá, skoro nebo většinou ano																																		
Číslo 3 bude značit: běžně to dělá, bez problémů, je aktivní																																		